

Jaarverantwoording 2018

Inhoudsopgave

Inleiding.....	4
Programma's	11
Programma Bestuur, dienstverlening en veiligheid	12
Programma Verkeer en openbare ruimte	21
Programma Lokale economie	28
Programma Leefbaarheid, Onderwijs, Cultuur en Sport.....	35
Programma Werk en inkomen	45
Programma Zorg.....	53
Programma Milieu.....	64
Programma Ruimtelijke ontwikkeling	71
Programma Algemene dekkingsmiddelen.....	82
Programma Bedrijfsvoering.....	87
Paragrafen	91
Paragraaf Lokale heffingen	92
Paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing.....	100
Omschrijving risico.....	101
Categorie Kans	101
Categorie Bedrag.....	101
Incidenteel	101
Structureel	101
Paragraaf Onderhoud kapitaalgoederen	107
Paragraaf Financiering.....	113
Paragraaf Bedrijfsvoering	116

Paragraaf Grondbeleid.....	118
Paragraaf Verbonden partijen.....	122
Paragraaf bezuinigingen.....	136
Paragraaf subsidies.....	137
Jaarrekening.....	138
Balans per 31 december 2018.....	139
Programmarekening o.b.v. product 2018.....	141
Programmarekening o.b.v. taakveld 2018.....	145
Waarderingsgrondslagen.....	149
Toelichting op de balans.....	153
Niet uit de balans blijvende verplichtingen.....	176
Toelichting programmarekening 2018.....	178
Overzicht incidentele baten en lasten.....	184
Overzicht reserves en voorzieningen.....	186
Overzicht bezoldiging topfunctionarissen gemeente.....	188
Controleverklaring van de onafhankelijke accountant.....	193
Afkortingenlijst.....	194

Inleiding

De jaarverantwoording 2018 is opgesteld conform het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten.

Naast de opstelling van een programmabegroting presenteerden wij in 2018 één programmarapportage, een aantal begrotingswijzigingen en werd in december de budgetrapportage en de rapportage van de sociaal domein over het eerste halfjaar gepresenteerd. Als sluitstuk van de budgetcyclus bieden we u nu de jaarverantwoording 2018 aan. De jaarverantwoording is op dezelfde manier opgesteld als de begroting en de rapportages, zodat er een helder overzicht ontstaat.

De jaarverantwoording is als volgt opgebouwd:

1. Inleiding met raadsvoorstel
2. Jaarverslag per programma
3. Paragrafen
4. Jaarrekening, balans met toelichting

De programma's en de paragrafen vormen samen het jaarverslag.

Elk programma is als volgt opgebouwd:

- doelstellingen 2018
- baten en lasten (rekening 2017, begroting 2018, begroting na wijziging 2018 én rekening 2018)
- financiële afwijking 2018, waarbij de hoofdoorzaken en de mutaties op de reserves worden toegelicht
- voortgang van projecten en investeringen

Terugblik financieel

Het voordelig saldo van de jaarrekening 2018 bedraagt € 656.134. Dit is exclusief het saldo van de tussentijdse rapportages (programmarapportage per 1 augustus en de budgetrapportage per 1 november). Het saldo is hiervan was al € 578.700 toegevoegd aan het algemeen weerstandvermogen.

In de bouwgrondexploitaties, is als gevolg van herzieningen in bouwgrondexploitaties en de daarop van toepassing zijnde wetgeving, een verlies genomen van € 846.000. Winsten en verliezen in grondexploitaties worden jaarlijks gesaldeerd met de reserve bouw- grondexploitaties en heeft een budgettair neutraal effect in de jaarrekening.

Het sociaal domein (met name jeugdzorg) heeft een tekort van € 1.422.000. Dit tekort wordt voor € 1.000.000 gecompenseerd door onttrekkingen uit de reserve sociaal domein en voor € 422.000 uit het algemeen weerstandsvermogen.

Een analyse van het resultaat treft u aan in de toelichting op de financiële afwijkingen in de afzonderlijke programma's.

Voorstel de jaarverantwoording 2018 vaststellen

Voorgeschiedenis

De primaire begroting 2018 is vastgesteld in de raadsvergadering van november 2017. Na de begroting is er in 2018 een programma-rapportage vastgesteld, waarin de stand van zaken per 1 augustus is beschreven. Vervolgens is er een laatste budgetrapportage door u vastgesteld, waarin de stand van zaken per 1 november is gepresenteerd. In december 2018 is de rapportage van het Sociaal Domein over het eerste halfjaar van 2018 vastgesteld. Als sluitstuk van de budgetcyclus bieden we nu de jaarverantwoording 2018 aan.

De opzet en indeling van de jaarverantwoording is conform het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten en bestaat uit:

- jaarverslag, opgebouwd uit de programmaverantwoording en paragrafen;
- jaarrekening, bestaande uit balans, resultatenrekening en toelichting daarop.

Argumenten

De jaarverantwoording is door Baker Tilly N.V. gecontroleerd. Zij beoordelen of de verantwoorde baten, lasten en balansmutaties getrouw en rechtmatig tot stand zijn gekomen.

De verklaring betreffende getrouwheid én rechtmatigheid ligt voor u ter inzage, evenals het rapport van bevindingen.

Financiën

Rekening houdend met de te bestemmen posten sluit de jaarrekening 2018 met een overschot van € 656.134 De jaarrekening 2018 sluit met de volgende totalen:

Jaarrekening

	Rekening 2018
Baten	54.993.569
Lasten	56.629.240
Resultaat voor bestemming, nadelig	-1.635.671
Toevoeging aan reserves	3.098.614
Beschikking over reserves	5.390.419
Resultaat na bestemming, voordelig	656.134

We stellen u voor het resultaat als volgt te bestemmen:

Resultaatbestemming

	Rekening 2018
- Reserve Sloebos	39.000
- Onderwijsachterstandenbeleid	17.000
- Leesbevordering	12.000
- Preventie en handhaving genotmiddelen	10.000
- Milieu, duurzaamheid	40.000
- Vergunningverlening, toezicht, handhaving	63.300
- Inhuur toezicht en handhaving	50.000
- Naar algemeen weerstandsvermogen	424.834
	656.134

Reserve Sloebos € 39.000

Het voordeel op dit beleidproduct was een voordeel behaald van € 39.000. Wij stellen voor dit toe te voegen aan de reserve Sloebos.

Onderwijsachterstandenbeleid € 17.000

De raad heeft in de vergadering van 10 januari 2019 het projectbudget onderwijsachterstandenbeleid 2019-2022 vastgesteld. Het resterende projectbudget uit de voorgaande periode van € 17.000 wordt meegenomen in het nieuwe projectbudget.

Leesbevordering € 12.000

Uit de resterende middelen op het beleidsproduct Bibliotheekwerk wordt in 2019 een bijdrage verstrekt aan Bibliotheek Oosterschelde voor het project leesbevordering voor 0-4 jarigen.

Preventie en handhaving genotmiddelen € 10.000

Wij stellen u voor de resterende middelen uit het projectbudget preventie en handhaving genotmiddelen 2018-2021 mee te nemen naar 2019.

Milieu, duurzaamheid € 40.000

Als gevolg van detachering van personeel is er een voordeel van € 40.000. We stellen u voor dit bedrag in 2019 beschikbaar te stellen voor de uitvoering van de duurzaamheidsvisie

Vergunningverlening, toezicht en handhaving € 63.300

De raad heeft op 10 januari 2019 ingestemd met een krediet voor de aanschaf van een systeem ten behoeve van vergunning, toezicht en handhaving (VTH-systeem). Het krediet is toen tijdelijk gedekt uit het algemeen weerstandsvermogen, juist vanwege het feit dat toen al bekend was dat in de jaarrekening een groot voordeel op het onderdeel omgevingsvergunningen behaald zou worden.

Inhuur toezicht en handhaving omgevingsvergunningen € 50.000

In 2019 bedroeg het voordeel op omgevingsvergunningen per saldo € 290.000. Dit voordeel komt met name door vergunningen in het Sloegebied. De vergunningen zijn in 2018 opgelegd maar de uitvoering van het toezicht strekt zich uit over 2019 en verder. Wij verzoeken u daarom een krediet van € 50.000 voor de uitvoering in de komende periode te verstrekken.

Het resterende saldo van € 424.834 kan worden toegevoegd aan het algemeen weerstandsvermogen.

In de programma's vindt u een overzicht van de begrote en werkelijke cijfers. Eventuele afwijkingen zijn waar nodig toegelicht. De afwijkingen passen binnen het bestaande beleid. Door vaststelling van de programmarekening worden de overschrijdingen alsnog geautoriseerd.

Overlopende posten

Op 31 december 2018 waren verschillende kredieten die door de raad in het verleden zijn gevoteerd nog niet (geheel) aangewend. Deze

budgetten dienen voor 2019 opnieuw te worden geraamd voor een bedrag van € 1.862.195 ten laste van het Algemeen Weerstandsvermogen en € 1.778.882 ten laste van de overige reserves. Een overzicht hiervan vindt u hieronder en zijn nader toegelicht in de programma's.

Algemeen Weerstandsvermogen

Omschrijving	Raadsbesluit	Restant 1-1-2018	Verleend in 2018	Besteed in 2018	Saldo	Beschikbaar 2019
Modernisering BRP	05-06-2014	28.400		9.400	19.000	19.000
Dienstverlening / communicatie	05-06-2014	77.290	29.000	56.614	49.676	49.676
Borsele projecten B2030	02-11-2017	24.700	47.000	43.923	27.777	27.777
Onderzoek organisatie-ontwikkeling	06-09-2018		125.000	110.000	15.000	15.000
Brandweerkazerne Heinkenszand	01-11-2018		100.000	3.983	96.017	96.017
Onderwijsachterstandenbeleid	13-07-2017	37.032	141.300	161.332	17.000	17.000
Cultuur in beeld	06-04-2017	121.773		31.100	90.673	90.673
Boomspiegels	05-07-2018		300.000	80.435	219.565	219.565
Subsidie Breedband internet	02-02-2017	78.400		32.400	46.000	46.000
Economische agenda	06-04-2017	10.000		0	10.000	10.000
Wandelpad Stelleplas	05-10-2017	25.000		0	25.000	25.000
Sport en bewegen 2016 - 2019	06-12-2018		25.000	0	25.000	25.000
Borsele op de kaart	11-06-2015	51.084	67.000	85.765	32.319	32.319
Asbestsanering	02-06-2016	228.209		44.603	183.606	183.606
Opleidingstraject Omgevingswet	02-11-2017	75.000		0	75.000	75.000
Omgevingsvisie	03-11-2016	50.000		0	50.000	50.000
Regionale Woonvisie	01-03-2018		20.000	0	20.000	20.000
Molen De Poel in Nisse	06-12-2018		60.000	28.822	31.178	31.178
Geografische diensten	11-06-2015	25.000		0	25.000	25.000
Investeringsfonds	05-06-2014	676.227		214.938	461.289	461.289
Starterslening /duurz. woningverbetering	13-07-2017	450.000		200.000	250.000	250.000
Dorpsvernieuwing	07-09-2017	250.000	50.000	265.515	34.485	34.485
Inrichtingsplan supermarkt Heinkenszand	01-11-2018		75.000	16.390	58.610	58.610
Totaal		2.208.115	1.039.300	1.385.220	1.862.195	1.862.195

Reserve Sloerand

Omschrijving	Raadsbesluit	Restant 1-1-2018	Verleend in 2018	Besteed in 2018	Saldo	Beschikbaar 2019
Inrichting groen voormalig terrein AMAC	07-12-2017	103.000		66.888	36.112	36.112

Reserve Sloebos

Omschrijving	Raadsbesluit	Restant 1-1-2018	Verleend in 2018	Besteed in 2018	Saldo	Beschikbaar 2019
Sloebos	16-09-2010	977.125		0	977.125	977.125

Reserve Bouwgrondexploitaties

Omschrijving	Raadsbesluit	Restant 1-1-2018	Verleend in 2018	Besteed in 2018	Saldo	Beschikbaar 2019
Dorpsvernieuwing	07-09-2017	765.645		0	765.645	765.645

Wij stellen u voor op grond van artikel 198 van de Gemeentewet over te gaan tot vaststelling van de jaarverantwoording 2018.

De bestemming van het batig saldo zal plaatsvinden zoals hierboven omschreven.

De restantinvesteringen en -projecten te ramen conform de overzichten in de programma's.

Hoogachtend,
Burgemeester en wethouders van Borsele,

G.M. Dijksterhuis   burgemeester.

J.M. Jansen   wnd. secretaris.

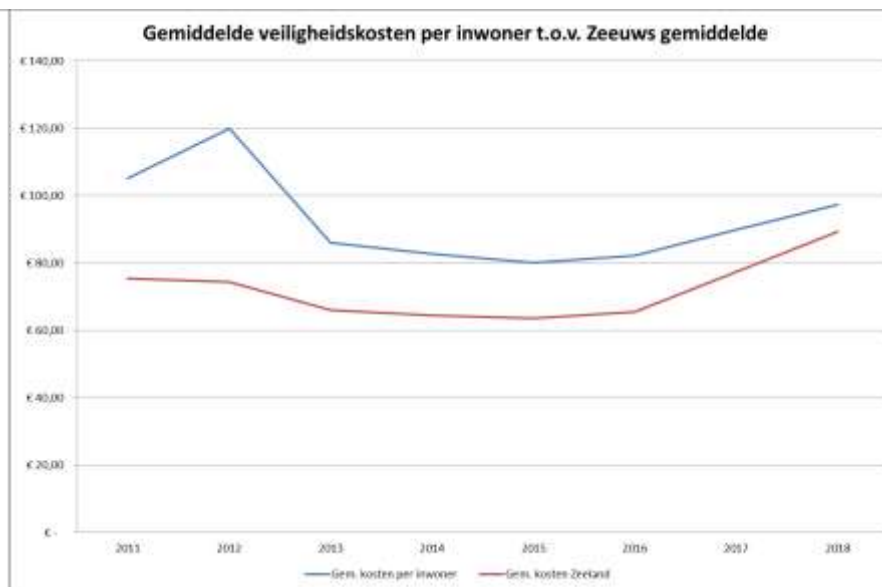
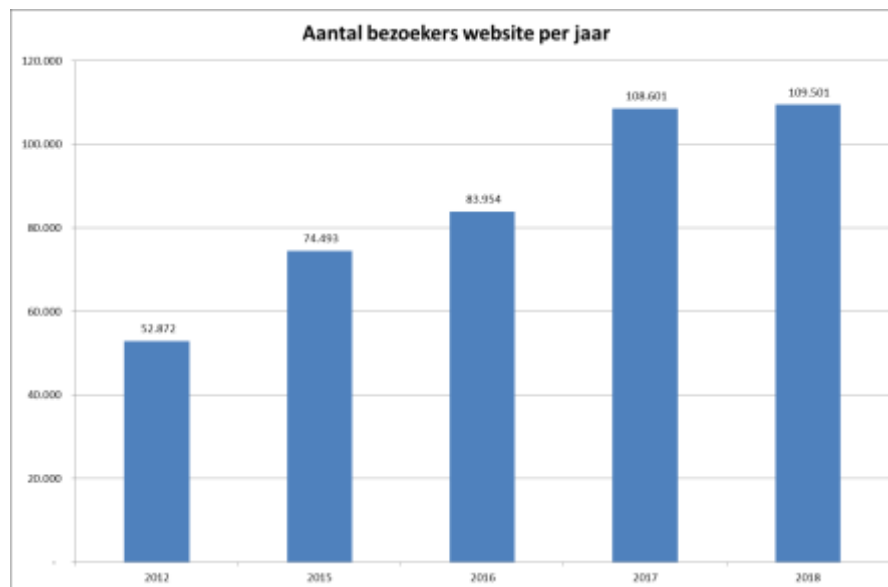
Programma's

Programma Bestuur, dienstverlening en veiligheid

Speerpunten

Speerpunt	Indicator	Stand van zaken per 31 december 2018
Wij willen de dienstverlening voor burgers en bedrijven optimaliseren.	Het aantal producten dat digitaal wordt aangeboden.	Eind 2018 boden wij in totaal 17 producten digitaal aan.
	Benchmark dienstverleningsvisie (waar staat je gemeente.nl).	Wij hebben de benchmark waar staat je gemeente eind 2018 in voorbereiding genomen. Begin 2019 nodigen wij 2.400 inwoners uit hieraan deel te nemen.
	Aantal bezoekers van de website.	Wij hebben in 2018 in totaal 109.500 bezoekers op de website gehad.
Wij willen een goede en betaalbare veiligheid (subjectief en objectief) bevorderen en bewaken.	Veiligheidskosten per inwoner.	Veiligheidskosten Borsele € 97,42 per inwoner; Zeeland € 89,29 per inwoner.
	Resultaten wijkscan politie.	De wijkscan politie wordt al een aantal jaren niet meer opgesteld.
	Veiligheidsgevoel burgers (waar staat je gemeente.nl).	Wij hebben geen recentere data dan uit de benchmark 2016. Hieruit blijkt dat 93% van de inwoners zich meestal veilig voelt.
	Opkomst / aanrijtijden brandweer.	In het Besluit veiligheidsregio's zijn opkomsttijden opgenomen waaraan de brandweer moet voldoen. Het bestuur heeft de bevoegdheid om gemotiveerd van deze tijden af te wijken. In het rapport Maatwerk in Brandweezorg 3.0 zijn de tijden voor Zeeland vastgelegd. In de toekomst kan met cijfers onderbouwd worden in hoeverre wordt voldaan aan deze opkomsttijden.
	Benchmark personeelskosten: personeelskosten per FTE GR en eigen organisatie.	De jaarrekeningen van 2018 zijn nog niet beschikbaar van alle samenwerkingsverbanden.

Taakveld / indicator	eenheid	2018
Veiligheid		
formatie	fte per 1.000 inwoners	6,45
bezetting	fte per 1.000 inwoners	6,45
overhead	% van de totale lasten	10,45
Veiligheid		
verwijzingen HALT	aantal per 10.000 jongeren	105
harde kern jongeren	aantal per 10.000 inwoners	0,8
winkeldiefstallen	aantal per 1.000 inwoners	0,2
gewelddsmisdrijven	aantal per 10.000 inwoners	15,4
diefstallen uit woning	aantal per 1.000 inwoners	0,7
vernielingen en beschadigingen (openbare ruimte)	aantal per 1.000 inwoners	2,4

Wat heeft het gekost?

Baten en lasten Bestuur, dienstverlening en veiligheid				
	Rekening 2017	Begroting 2018	Begr. na wijziging 2018	Rekening 2018
Lasten				
Bestuursorganen	1.019	822	911	1.220
Bestuursondersteuning	552	478	577	560
Voorlichting	185	285	272	329
Promotie en representatie	30	31	51	61
Burgerzaken	754	579	618	645
Verkiezingen	84	66	132	131
Openbare orde / Bijz. wetten	196	263	266	265
Brandweer	1.672	1.793	1.888	1.810
Rampenbestrijding	47	27	27	3
Totaal lasten	4.538	4.344	4.743	5.023
Baten				
Bestuursorganen	52	0	0	96
Bestuursondersteuning	56	44	44	16
Voorlichting	0	0	12	92
Promotie en representatie	0	0	0	5
Burgerzaken	501	409	419	411
Openbare orde / Bijz. wetten	80	11	11	19
Totaal baten	688	463	485	639
Saldo programma	3.850	3.881	4.257	4.383

Baten en lasten Bestuur, dienstverlening en veiligheid				
	Rekening 2017	Begroting 2018	Begr. na wijziging 2018	Rekening 2018
Mutaties reserves				
Baten				
Bestuursorganen	35	0	0	0
Bestuursondersteuning	204	0	82	81
Burgerzaken	10	0	29	28
Openbare orde / Bijz. wetten	3	0	0	0
Brandweer	20	20	120	23
Lasten				
Bestuursondersteuning	0	0	33	28
Totaal saldo programma	3.579	3.861	4.060	4.278

Financiële afwijking:

Het programma sluit met een nadelig saldo van € 218.000 ten opzichte van de begroting.

Bestuursorganen -/- € 213.000

In april 2018 is het nieuwe college gevormd. De voormalige wethouders hebben een uitkering ontvangen tot aan de pensioengerechtigde leeftijd op basis van de Algemene Pensioenwet Politieke Ambtsdragers (Wet APPA). Voor een groot deel konden de extra lasten worden gedekt uit de aanwezige voorziening APPA. In 2018 moesten wij de pensioenvoorzieningen van alle voormalige wethouders opnieuw berekenen op basis van nieuwe actuariële waardeberekeningen met een rekenrente van 1,58%. Dit veroorzaakt een hoge extra dotatie aan de voorziening APPA wat een nadeel veroorzaakt van € 200.000.

Verder is hier een piketvergoeding verantwoord, waarvoor een raming beschikbaar was op het beleidsproduct Rampenbestrijding.

Per saldo een nadeel op het onderdeel salarissen van € 8.000.

De lasten voor begeleiding 'loopbaan na politiek', diverse cursussen en integriteitstoetsen voor de nieuwe collegeleden (in totaal € 15.000) waren niet begroot.

De kapitaallasten voor de raadsboerderij waren deels hier geraamd en deels op het beleidsproduct Burgerzaken. De lasten worden vanaf 2018 verantwoord op het beleidsproduct Overhead. Hier is nu een voordeel te melden van € 10.000.

Bestuursondersteuning -/- € 6.000

Voor de inhuur van een CISO (Chief Information Security Officer en FG (Functionaris Gegevensbeheer) was een raming van € 70.000 beschikbaar. De werkelijke lasten waren € 76.000.

Voorlichting + € 24.000

In het vierde kwartaal is externe ondersteuning ingehuurd op de afdeling communicatie voor € 15.000 en het drukken van de brochure 'formele evaluatie van het collegeprogramma 2014 – 2018' voor € 3.000. Er werden baten verantwoord voor detachering van een medewerker in een andere organisatie, waarvoor een vergoeding werd ontvangen. Per saldo een voordeel van € 24.000.

Promotie en representatie -/- € 5.000

Hier zijn extra lasten verantwoord voor het afscheid van de voormalige raads- en collegeleden. Eveneens is een voorraad verzilverde steekspeldjes met het wapen van de gemeente aangeschaft. Onder de baten is de financiële afwikkeling verantwoord van de algemene ledenvergadering van de Vereniging van Zeeuwse Gemeenten. Per saldo was deze vergadering budgettair neutraal.

Burgerzaken -/- € 35.000

De ontvangsten voor de afgifte van documenten bleven € 10.000 beneden de raming door het effect van de wijziging in de cycli van reisdocumenten. Er zijn steeds meer kostenloze huwelijkssluitingen, waardoor de opbrengst van de burgerlijke stand onder druk staat. Door de verdere digitalisering worden minder uittreksels uit de Basisregistratie Personen door inwoners aangevraagd. Verder blijkt dat de inzet van tweejarige traineeships in 2018 voornamelijk drukken op de afdeling Burgerzaken (€ 25.000). Hiermee wordt wel geïnvesteerd in de ontwikkeling van jong talent en wordt de afdeling flexibiliteit geboden om te anticiperen op de snel opeenvolgende ontwikkelingen.

Verkiezingen + € 1.000

Op dit beleidsproduct hebben wij geen significante afwijking te melden.

Openbare orde en bijzondere wetten + € 10.000

In 2018 is onze buitengewoon opsporingsambtenaar een deel van zijn tijd (20% over de periode januari tot en met september) werkzaam geweest in een andere gemeente, waarvoor wij een vergoeding ontvangen hebben.

Brandweer -/- € 18.000

De zakelijke lasten van diverse kazernes blijven voor rekening van de gemeente Borsele. Het onderzoek naar een geschikte locatie voor de nieuwe brandweerkazerne in Heinkenszand is eind 2018 gestart. De lasten worden gedekt uit het algemeen weerstandsvermogen.

Rampenbestrijding + € 24.000

Op dit beleidsproduct zijn piketvergoedingen geraamd. De verantwoording heeft deels plaatsgevonden op de beleidsproducten Bestuursorganen en Overhead.

Voortgang projecten/investeringen

Omschrijving	Raadsbesluit	Restant 1-1-2018	Verleend in 2018	Besteed in 2018	Saldo	Beschikbaar 2019
Modernisering BRP	05-06-2014	28.400		9.400	19.000	19.000
Verkiezingsborden	07-12-2017	0	19.600	18.690	910	
Dienstverlening / communicatie	05-06-2014	77.290	29.000	56.614	49.676	49.676
Borsele projecten B2030	02-11-2017	24.700	47.000	43.923	27.777	27.777
Onderzoek organisatie-ontwikkeling	06-09-2018		125.000	110.000	15.000	15.000
Brandweerkazerne Heinkenszand	01-11-2018		100.000	3.983	96.017	96.017

Modernisering BRP

Het restantbedrag is beschikbaar voor de doorontwikkeling van het programma Burgerzaken dat binnen het samenwerkingsverband GR De Bevelanden wordt opgepakt. Met iBurgerzaken optimaliseren wij de digitale dienstverlening aan onze inwoners.

Verkiezingsborden

De borden zijn aangeschaft binnen het verleende krediet.

Dienstverleningsvisie

Eind 2018 is onze huidige dienstverleningsvisie afgelopen. De huidige communicatievisie loopt tot eind 2019. Omdat de dienstverlenings- en communicatievisie veel raakvlakken hebben met elkaar, hebben we ervoor gekozen om in 2019 beide te combineren tot een nieuwe dienstverlenings- en communicatievisie. Vanuit de nieuwe visie volgt ook een gezamenlijk uitvoeringsprogramma. Voor de nieuwe visie gebruiken we de (nog op te stellen) organisatievisie en –missie en het bestuursprogramma als basis.

In het restantbedrag is tevens begrepen de afronding van de nieuwe huisstijl. Hier wordt in 2019 een beslissing over genomen.

Borsele projecten B2030

In 2018 is besloten om niet-bestede middelen in enig jaar over te hevelen naar het daarop volgende jaar voor uitvoering van de projecten in de verschillende kernen van onze gemeente.

Onderzoek organisatie-ontwikkeling

In 2018 is door Necker van Naem de organisatiespiegel opgesteld. Vervolgens is BMC (Bestuur en Management Consultants) gestart met het vervolgonderzoek om te komen tot een nieuwe organisatievisie, evaluatie van de organisatiestructuur en een interne normstelling. In het

tweede kwartaal van 2019 wordt dit proces afgerond. De adviezen voor een nieuwe missie, visie, kernwaarden, cultuur en structuur van een fitte en toekomstbestendige organisatie worden gepresenteerd.

Brandweerkazerne Heinkenszand

Eind 2018 is gestart met het onderzoek naar een geschikte locatie voor de nieuwe brandweerkazerne in Heinkenszand. De locatie is inmiddels bekend en verdere voorbereidingen worden getroffen.

Terugblik overige ontwikkelingen en projecten uit 2018

Visie op dienstverlening

Vanuit de visie zijn verschillende projecten benoemd en opgestart. Onderstaand geven wij per project de stand van zaken weer.

- Interne en externe communicatie
Wij hebben het project huisstijl weer opgepakt. In het najaar van 2018 hebben wij de voorkeur uitgesproken voor een bepaalde huisstijlvariant met bijbehorende strategie. De huisstijlvariant wordt momenteel nader uitgewerkt. Wij verwachten de nieuwe huisstijl in het voorjaar van 2019 te presenteren. Ons uitgangspunt is dat de nieuwe huisstijl binnen de bestaande begroting wordt geïmplementeerd.
- Inwonerstevredenheidsonderzoek
Wij hebben de benchmark 'Waar staat je gemeente' eind 2018 in voorbereiding genomen. Begin 2019 ontvangen 2.400 inwoners een uitnodiging om deel te nemen aan de benchmark. Wij delen de resultaten in het voorjaar van 2019 met de gemeenteraad.
- Nieuw Intranet
In samenwerking met de Bevelandse gemeenten hebben wij een aanbestedingstraject opgestart voor een nieuw intranet. Met het nieuwe intranet beogen wij de onderlinge kennisdeling en samenwerking verder te optimaliseren. Naar verwachting implementeren wij in juni 2019 het nieuwe intranet.
- Werkprocessen
Wij hebben de technische en financiële haalbaarheid van een automatische terugkoppeling op de meldingen openbare ruimte onderzocht. Dit is naar aanleiding geweest van uitkomsten uit het inwonerspanel. Realisatie van een dergelijke koppeling blijkt technisch haalbaar en financieel acceptabel. Wij geven daarom in 2019 opdracht voor de realisatie van de automatische terugkoppeling.
- Digitale vraagstukken
Wij hebben de koppeling met het NHR Handelsregister gemaakt. Hierdoor hebben wij de beschikking over de meeste actuele correspondentiegegevens van ondernemingen. Wij zijn gestart met de voorbereidingen voor de implementatie van het zaakstelsel. Hiervoor hebben wij tijdelijk een projectleider aangesteld en een projectgroep aangewezen. Zij hebben de opdracht gekregen om op

basis van een projectplan invulling te geven aan de implementatie. Wij hebben de overgang naar zaakgericht werken voorzien in september 2019.

Website

Wij hebben in 2018 het programma OBI4Wan aangeschaft met als doel de berichtgeving op Social Media te kunnen volgen, monitoren en te reageren op de berichten indien wij dit noodzakelijk achten.

Fysieke inrichting Burgerzaken

In de Programmarapportage is reeds vermeld dat wij de oriëntatie op de fysieke inrichting uitstellen tot het voorjaar van 2019.

Veiligheidsregio Zeeland (VRZ)/ Maatwerk in Brandweezorg

In maart 2018 is de nieuwe commandant van de Zeeuwse brandweer beëdigd. Zij is tevens bestuurssecretaris van de Veiligheidsregio Zeeland. Er zijn in 2018 de nodige ontwikkelingen geweest binnen de Veiligheidsregio Zeeland, zeker in het kader van het plan 'Emergo', dat richting geeft aan de organisatorische wederopbouw. De gemeenteraden worden uitgebreid geïnformeerd middels de reguliere nieuwsbrieven en door deelname van diverse raadsleden aan de klankborggroep.

In het kader van de verdere uitrol van het project maatwerk in brandweezorg is een besluit genomen aangaande de huisvesting van de brandweerkazernes. Met dit besluit is de verdeling van de kosten tussen de gemeenten voor nieuwe kazernes vastgesteld.

Het gezegde 'oefening baart kunst' is zeker ook van toepassing bij de bestrijding van incidenten en calamiteiten. Daarom worden er periodiek oefeningen gehouden. In dit kader vindt er eens in de vijf jaar op het nucleair terrein een grootschalige oefening plaats, de Nationale Nucleaire Oefening (NNO). Aan deze NNO nemen alle betrokken disciplines (inclusief ministeries) deel. Een vertegenwoordiger van de gemeente Borsele heeft deelgenomen aan de NNO 2018. Ook België heeft meegedaan met de oefening. De oefening is goed verlopen.

Nota integrale veiligheid

Het gemeentelijk veiligheidsbeleid staat beschreven in de nota Integrale Veiligheid. Deze nota is in 2018 herzien, de resultaten uit de Veiligheidsmonitor 2017 zijn een belangrijke input hiervoor geweest. De nota Integraal Veiligheids Beleid 2019-2022 is opgesteld aan de hand van de VNG-methode "Kernbeleid Veiligheid" en zal in 2019 ter vaststelling aan de raad worden aangeboden.

In 2018 zijn de voorbereidende werkzaamheden verricht om in 2019 van start te kunnen gaan met het project buurtbemiddeling. Doel van buurtbemiddeling is het verbeteren van de leefbaarheid in de woonomgeving. Samen met de gemeenten Kapelle, Reimerswaal en Noord-Beveland zal Borsele aansluiten bij de buurtbemiddeling in Goes. Dit project zal verder gaan onder de naam "Buurtbemiddeling De Bevelanden". De convenanten die hier aan ten grondslag liggen zullen op korte termijn door de deelnemende partners worden ondertekend.

Verder zijn er binnen het beleidsveld Integrale Veiligheid de nodige inspanningen geleverd in het kader van het tegengaan van, en het weerbaar zijn tegen, ondermijnende criminaliteit. Een belangrijk resultaat is het verkrijgen van versterkingsgelden voor het aanstellen van een programmanager Zeehavens. Hiertoe is vanuit de havendriehoek een plan ingediend, en dit verzoek is gehonoreerd. De programmanager Zeehavens wordt aangesteld vanuit de Taskforce Zeeland-Brabant en zal verantwoordelijk zijn voor de uitvoering van het actieplan zeehavens Zeeland-Brabant. Het ontwikkelen van effectieve barrières tegen crimineel misbruik is hierbij één van de belangrijke speerpunten.

Zichtbaarheid wijkagent en loketpolitie

De wijkagent is de schakel tussen de wijk/ het dorp enerzijds en het politieteam anderzijds. Ook het reguliere politiewerk behoort tot het takenpakket van de wijkagent. De zichtbaarheid en de aanspreekbaarheid van de politie is door de wijkagenten aanzienlijk verbeterd. Dit komt ook tot uiting in de Veiligheidsmonitor 2017. Uit dit onderzoek blijkt dat onze inwoners het functioneren van de politie in de buurt beter waarderen dan in 2013.

Brandweezorg Veiligheidsregio Zeeland in cijfers

In Zeeland zijn er 64 brandweerposten. Er zijn ongeveer 1.100 vrijwilligers in dienst. Jaarlijks komen er 3.400 alarmeringen binnen op de meldkamer. In 2018 is de brandweer ongeveer 2.500 maal uitgerukt.

Bijdrage van gemeenschappelijke regelingen aan het programma	
Bestuur dienstverlening en veiligheid	Veiligheidsregio Zeeland

Programma Verkeer en openbare ruimte

Speerpunten

Speerpunt	Indicator	Stand van zaken per 31 december 2018
Wij willen een aantrekkelijke en veilige inrichting van de openbare ruimte.	Minimaal 9 gemeentelijke verkeersmetingen per jaar op basis van het GVVP	Wij hebben in 2018 in totaal 29 verkeerstellingen uitgevoerd. Het hoge aantal is mede ingegeven door de herziening van het verkeersmodel Zuid Beveland.
	90% van de gemeentelijke wegen scoort minimaal het kwaliteitsniveau 6.	72% van de wegen scoort minimaal een kwaliteitsniveau 6
	Serviceregistratie: -Aantal meldingen openbare ruimte via APP Buiten Beter. -Aantal meldingen over de openbare ruimte. -95% van de meldingen wordt afgehandeld binnen de norm.	- 315 meldingen via de app. buiten Beter 991 meldingen openbare ruimte (omdat sinds 2018 ook alle telefonische meldingen worden geregistreerd via het web formulier ligt het totaal aantal geregistreerde meldingen hoger dan voorgaande jaren). - 94 % afgehandeld binnen de norm
	Aantrekkelijkheid openbare ruimte (waar staat je gemeente.nl)	Wij hebben geen recentere data dan uit de benchmark 2016. Hieruit blijkt dat Borsele een 7,4 scoort op woon- en leefomgeving.

Taakveld / indicator	eenheid	2018
Verkeer en vervoer		
ziekenhuisopname na verkeersongeval met een motorvoertuig	%	5,1
overige vervoersongevallen met gewonde fietser	%	8,5

Wat heeft het gekost?

Baten en lasten Verkeer en openbare ruimte				
	Rekening 2017	Begroting 2018	Begr. na wijziging 2018	Rekening 2018
Lasten				
Wegen	3.704	3.402	3.709	3.707
Verkeersveiligheid	184	189	154	215
Natuur- en groenbeheer	1.474	1.462	1.637	1.708
Volksgezondheid	60	71	63	66
Lijkbezorging	379	366	344	366
Totaal lasten	5.801	5.490	5.908	6.062
Baten				
Wegen	46	41	41	42
Verkeersveiligheid	7	0	30	32
Natuur- en groenbeheer	34	31	35	50
Volksgezondheid	49	49	49	51
Lijkbezorging	302	276	386	406
Totaal baten	439	396	540	580
Saldo programma	5.362	5.094	5.368	5.482
Mutaties reserves				
Baten				
Wegen	307	0	275	207
Natuur- en groenbeheer	20	0	122	122

Baten en lasten Verkeer en openbare ruimte				
	Rekening 2017	Begroting 2018	Begr. na wijziging 2018	Rekening 2018
Lasten				
Wegen	50	0	50	0
Verkeersveiligheid	0	0	25	0
Natuur- en groenbeheer	20	0	0	0
Totaal saldo programma	5.105	5.094	5.046	5.153

Financiële afwijking:

Het programma sluit met een nadelig saldo van € 108.000 ten opzichte van de begroting.

Wegen -/- € 15.000

De geraamde lasten zijn nagenoeg gelijk aan de werkelijke lasten. De lagere lasten van het nog uit te voeren inrichtingsplan (€ 58.610) van de 2^e supermarkt te Heinkenszand worden gecompenseerd door de hogere storting in de voorziening wegen van € 60.000 voor het herstraten van de Mr.Dr.Meslaan. Bij de reserves vallen de baten lager uit, omdat een onttrekking aan het weerstandsvermogen voor het inrichtingsplan van de supermarkt in 2018 slechts gedeeltelijk noodzakelijk was. De lasten van de reserves vallen lager uit omdat de in de budgetrapportage geraamde reservering van € 50.000 voor het overhevelen van het restant budget openbare verlichting 2018 naar 2019 nog in 2018 volledig is besteed.

Verkeersveiligheid -/- € 34.000

In 2018 zijn extra lasten verantwoord voor verkeerstellingen op diverse locaties en inhuur voor begeleiding van diverse projecten Gebiedsgerichte aanpak Borsele Oost met daarin o.a. de studie naar de randweg Hoedekenskerke, het verkeersmodel Zuid Beveland en de Gebiedsgerichte Aanpak Borsele-West. Verder is nog het project 'Borsele Heinkenszand Fiets' door de Nationale Bewegwijzeringsdienst uit 2017 afgerekend voor € 5.000. In de budgetrapportage van november 2018 gingen we er nog vanuit dat een deel van het budget gereserveerd werd voor 2019. Deze reservering van € 25.000 was niet nodig.

Natuur- en groenbeheer -/- € 56.000

Voor alle beleidsproducten binnen dit programma geldt dat een groot deel van de lasten bestaat uit de interne doorbelasting van de lasten van de gewerkte uren van de werklieden en de daarbij behorende opslagen voor het gebruik van auto's, de werkplaats, de tractor etc. Juist in deze opslag zitten grote afwijkingen. Omdat het aandeel van toerekening op dit beleidsproduct relatief groot is, ontstaat er op dit programma een aanzienlijke afwijking. De afwijkingen van de opslagen voor tractiemiddelen zijn toegelicht in het programma bedrijfsvoering.

Volksgezondheid -/- € 1.000

Op dit beleidsproduct is geen significante afwijking te melden.

Lijkbezorging -/- € 2.000

Op dit beleidsproduct is geen significante afwijking te melden.

Vermeldenswaardig zijn de hogere opbrengsten van grafrechten. De raming in de primaire begroting 2018 was € 274.000. In de twee rapportages is de raming verhoogd met € 110.000 tot € 384.000; de werkelijke opbrengst was € 406.000. Het aanschrijven van nabestaanden heeft vaak geleid tot verlenging van de grafrechten.

Voortgang projecten/investeringen

Omschrijving	Raadsbesluit	Restant 1-1-2018	Verleend in 2018	Besteed in 2018	Saldo	Beschikbaar 2019
Openbare verlichting (restant 2017)	07-12-2017	50.000		50.000	0	
Beheerswerkzaamheden dorpsbossen	07-12-2017	20.000		20.000	0	
Herinrichting Mr. Dr. Meslaan	04-02-2016	313.000		313.000	0	
Inrichting groen voormalig terrein AMAC	07-12-2017	103.000		66.888	36.112	36.112
Rupsdumper begraafplaatsen	01-03-2018		32.500	24.500	8.000	
Boomspiegels	05-07-2018		300.000	80.435	219.565	219.565
Werken voorkoming wateroverlast	06-09-2018		190.000	0	190.000	190.000
Inrichtingsplan supermarkt Heinkenszand	01-11-2018		75.000	16.390	58.610	58.610

Openbare verlichting

Het budget uit 2017 is volledig aangewend in 2018.

Beheerswerkzaamheden dorpsbossen

De werkzaamheden zijn in 2018 uitgevoerd. In 2018 liep tevens het overgangsjaar af van het dertig jaar durende onderhoudscontract. Via een Europese aanbesteding hebben wij inmiddels voor een periode van vier jaar een aannemer aan ons gebonden voor beplanting en beheerswerkzaamheden aan onze dorpsbossen.

Herinrichting Mr.Dr. Meslaan

De werkzaamheden zijn in 2018 uitgevoerd

Inrichting groen voormalig terrein AMAC

Wij hebben opdracht gegeven om de beplanting op dit terrein in het voorjaar van 2019 aan te brengen.

Rupsdumper begraafplaatsen

De aanschaf heeft plaatsgevonden in februari 2018 en is afgerond.

Boomspiegels

Wij hebben de herplant en de aanpassingen van in totaal 470 boomspiegels dit jaar in twee rondes uitgevoerd. In het voor- en najaar van 2019 verwachten wij alle beoogde boomspiegels te hebben aangepast.

Werken voorkoming wateroverlast

In 2018 hebben wij in voorbereiding genomen de infratructurele aanpassingen van straten in 's-Gravenpolder en Borssele, die in het voorjaar van 2018 wateroverlast hebben ervaren. De uitvoering staat gepland voor begin 2019.

Inrichtingsplan supermarkt Heinkenszand

Het bedrag is beschikbaar voor onderzoekskosten en archeologische begeleiding in 2019.

Terugblik overige ontwikkelingen en projecten uit 2018 Groenstructuurplan

Aansluitend op de vaststelling van het basisdocument groenstructuur hebben wij informatieavonden voor de bewoners gehouden in 's-Gravenpolder, Nieuwdorp, Heinkenszand, Nisse, Ovezande, Baarland en 's-Heer Abtskerke. Op basis van die bijeenkomsten hebben wij het concept dorpsplannen opgesteld. In Nieuwdorp en 's-Gravenpolder hebben wij de concepten voorgelegd en besproken met de bewoners. Op basis van die uitkomsten passen wij de concepten nu aan.

Aanleg fietspaden waterschapswegen

Wij hebben op 23 oktober 2018 bestuurlijk overleg gehad met het dagelijks bestuur van het waterschap. Daarbij hebben wij onder andere het artikel 'Rem op de aanleg van fietspaden' uit de PZC van 9 juni 2018 aan de orde gesteld. Het dagelijks bestuur heeft in het gesprek haar verontschuldiging aangeboden voor de wijze waarop het besluit is gecommuniceerd. Daarnaast heeft het waterschap de toezegging gedaan om middels samenwerking in de 'Gebiedsvisies' het nut en de noodzaak van fietspaden integraal af te wegen.

Kruispunt Drieweg / Schoorkenszandweg

Wij hebben het onderzoek naar de 'rondweg Hoedekenskerke' uitgevoerd. Aan de hand van verkeersmetingen, kentekenonderzoek en het opstellen van een verkeersmodel hebben wij getracht inzichtelijk te maken of de aanleg van een rondweg inderdaad oplossing biedt voor de ervaren verkeersknelpunten. Wij verwachten in februari 2019 de onderzoeksresultaten te kunnen presenteren.

Uitvoering prioriteiten GVVP 2015-2018

In voorbereiding op de herinrichting van de Eendvogelstraat hebben wij opdracht verleend voor een pilotproject. Met het pilotproject trachten wij de participatie van inwoners bij het inrichtingsvraagstuk te vergroten met als doel de leefomgeving nog beter aan te laten sluiten op de behoefte van de bewoners. Het bedrijf gaat ons helpen om op basis van leefstijlen en (open) data de voorkeuren van burgers op het gebied van beheer, inrichting en gebruik te voorspellen. Gezamenlijk ontwikkelen wij in 2019 instrumenten om tot deze inzichten te komen.

Openbare verlichting

Begin december hebben wij u via een vertrouwelijke brief geïnformeerd over de uitvoering van het onderhoud aan de openbare verlichting in Zeeland. De dienstverlening van de aannemende partij laat te wensen over. Op basis van onze bevindingen hebben wij de aannemer in gebreke en verzuim gesteld. Momenteel wordt gezocht naar een passende oplossing om de achterstanden in het onderhoud weg te werken. In 2019 treffen wij voorbereidingen voor een mogelijk nieuwe aanbesteding.

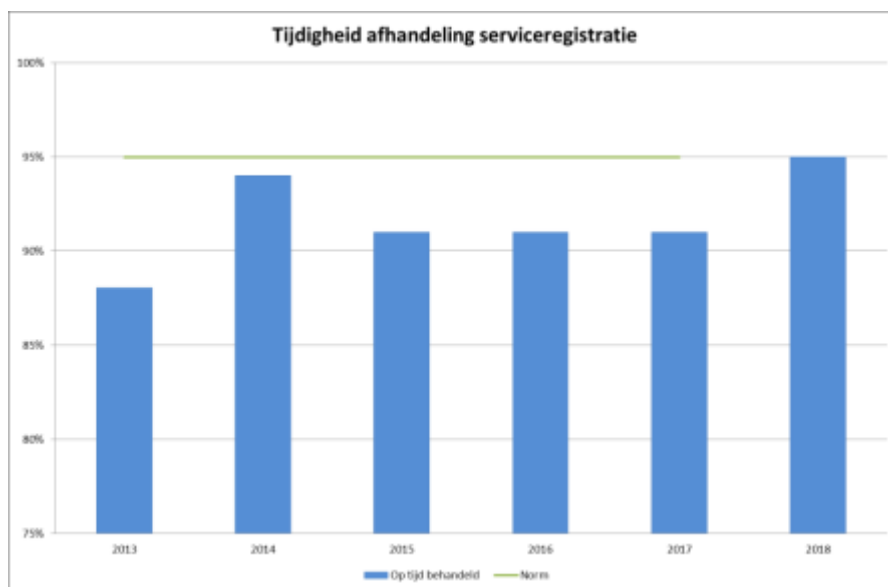
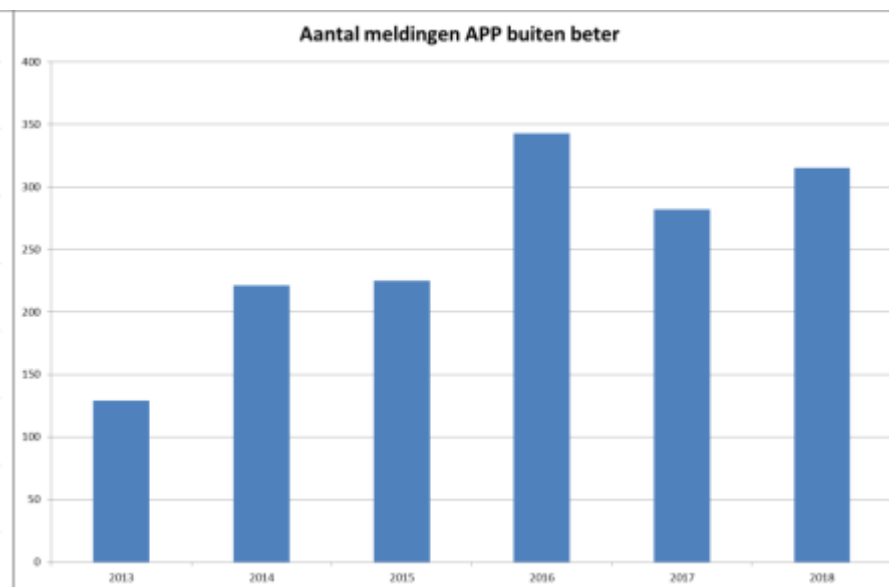
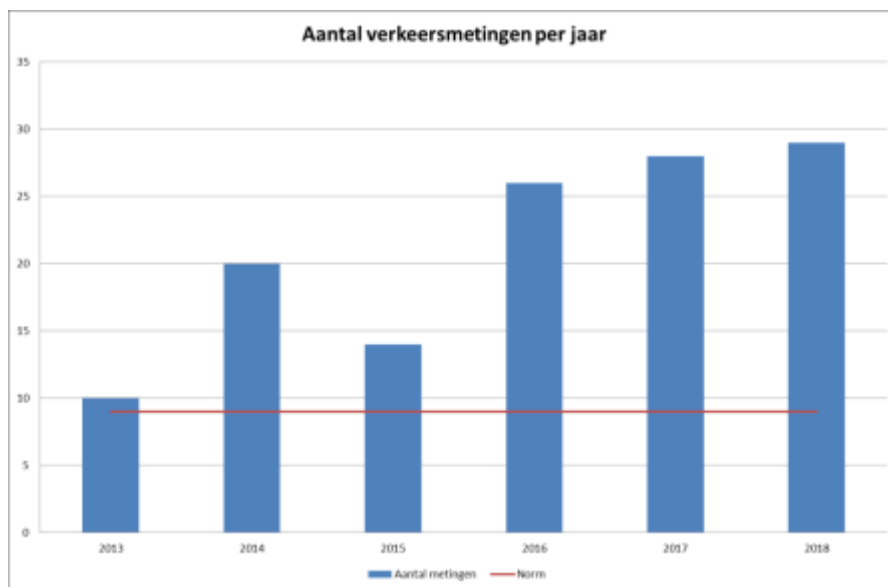
Onderhoud wegen

De herbestratingswerkzaamheden aan de Van der Poest Clementstraat zijn afgerond. De herinrichting van de Burgemeester Prümerstraat hebben wij uitgesteld tot het voorjaar van 2019 in verband met vertraging in de werkzaamheden van De NetWerkGroep (DNWG).

Gebiedsgerichte aanpak Borsele West

Wij hebben in het najaar van 2018 opdracht gegeven voor het herijken van het verkeersmodel Zuid Beveland. Op basis van de herijking kunnen we de diverse verkeersmaatregelen laten doorrekenen. Op basis daarvan kunnen wij vervolgens beleidskeuzes maken.

Bijdrage van gemeenschappelijke regelingen aan het programma	
verkeer en openbare ruimte	Geen

Programma Lokale economie

Speerpunten

Speerpunt	Indicator	Stand van zaken per 31 december 2018
Wij willen een goed vestigingsklimaat voor ondernemers creëren.	Aantal startende en stoppende ondernemingen.	Borsele: aantal starters in 2018: 214; aantal opheffingen in 2018: 144. Zeeland: aantal starters in 2018: 3.677; aantal opheffingen in 2018: 2.154
	Aantal m2 verkochte en in erfpacht uitgegeven gronden woningbouw van grondbedrijf t.o.v. totaal aanbod.	Erfpacht : 1.221 m2 Verkocht: 7.039 m2
	Aantal m2 verkochte en in erfpacht uitgegeven gronden bedrijfsterrein van grondbedrijf t.o.v. totaal aanbod.	Erfpacht : 942 m2 Verkocht: 0 m2.
	Aantal bedrijfsvestigingen.	2488
	VVV aantal bezoekers en overnachtingen.	32.700 bezoekers VVV kantoor Goes; Ca. 310.000 overnachtingen (=schatting Centrum Kusttoerisme)

Taakveld / indicator	eenheid	2018
Economie		
functiemenging	%	49,4
vestigingen (van bedrijven)	aantal per 1.000 inwoners van 15 t/m 64 jaar	148

Wat heeft het gekost?

Baten en lasten Lokale economie				
	Rekening 2017	Begroting 2018	Begr. na wijziging 2018	Rekening 2018
Lasten				
Eigendommen	223	222	301	779
Economische Zaken	213	161	213	180
Toeristische recreatie	368	319	284	275
Bouwgrondexploitatie	2.226	1.641	1.641	3.990
Totaal lasten	3.030	2.342	2.439	5.224
Baten				
Eigendommen	206	88	1.310	1.320
Economische Zaken	427	0	16	17
Toeristische recreatie	77	57	57	38
Bouwgrondexploitatie	5.725	1.641	1.655	3.289
Totaal baten	6.435	1.787	3.039	4.665
Saldo programma	-3.405	556	-600	559
Mutaties reserves				
Baten				
Eigendommen	44	29	49	523
Economische Zaken	223	0	51	41
Toeristische recreatie	141	67	67	86
Bouwgrondexploitatie	88	0	0	947
Lasten				

Baten en lasten Lokale economie				
	Rekening 2017	Begroting 2018	Begr. na wijziging 2018	Rekening 2018
Eigendommen	0	0	859	859
Economische Zaken	430	0	0	0
Bouwgrondexploitatie	3.587	0	0	232
Totaal saldo programma	116	459	91	53

Financiële afwijking:

Het programma sluit met een voordelig saldo van € 38.000 ten opzichte van de begroting.

Eigendommen € 6.000

Op het product eigendommen hebben wij de post strategische gronden afgewaardeerd met € 510.000. Het BBV schrijft voor dat strategische gronden gewaardeerd moeten worden op kostprijs of lagere marktwaarde. Nu enkele strategische gronden niet op zeer korte termijn tot ontwikkeling komen dienen zij gewaardeerd te worden tegen de huidige bestemming. De afwaardering heeft tot gevolg dat deze gronden bij een toekomstige inbreng in een bouwgrondexploitatie ook tegen deze lagere boekwaarde worden ingebracht. Als gevolg daarvan wordt deze afwaardering later weer gecompenseerd door hogere winsten in de bouwgrondexploitaties. De afwaardering wordt daarom nu onttrokken aan de reserve bouwgrondexploitaties.

Op dit beleidsproduct hebben wij voor het overige geen significante afwijkingen te melden.

Economische zaken € 24.000

Het budget voor regionale samenwerking is in 2018 niet volledig uitgegeven. Dit project bevond zich in 2018 in een opstartfase.

Toeristische recreatie € 9.000

De kosten van onderhoud van enkele toeristische voorzieningen zijn iets lager dan geraamd.

Bouwgrondexploitatie -/- € 1.000

De lasten en baten van dit product worden volledig toegerekend aan de bestemmingsplannen met een grondexploitatie en dit product is dus altijd in evenwicht.

In 2019 hebben wij alle bouwgrondexploitaties opnieuw beoordeeld. Van enkele exploitaties is de looptijd verlengd. Dit heeft effect op de jaarlijkse winstbepaling conform de BBV-notities. Per saldo hebben wij een verlies genomen van € 846.099. Jaarlijkse winsten en verliezen worden verrekend met de reserve bouwgrondexploitaties waardoor er een budgettair neutraal effect ontstaat.

Voortgang projecten/investeringen

Omschrijving	Raadsbesluit	Restant 1-1-2018	Verleend in 2018	Besteed in 2018	Saldo	Beschikbaar 2019
Revitalisering Noordland	14-07-2016	2.205		2.205	0	
Subsidie Breedband internet	02-02-2017	78.400		32.400	46.000	46.000
Economische agenda	06-04-2017	10.000		0	10.000	10.000
Wandelpad Stelleplas	05-10-2017	25.000		0	25.000	25.000
Borsele op de kaart	11-06-2015	51.084	67.000	85.765	32.319	32.319
Grondaankoop Platepolder	06-09-2018		1.780.000	1.777.314	2.686	

Revitalisering Noordland

Dit is afgerond in 2018.

Subsidie Breedband internet

Dit project is verlengd in 2019 voor inwoners in het buitengebied van Borsele.

Economische agenda

Op het restantkrediet van 2017 is nog geen beroep gedaan.

Wandelpad Stelleplas

De realisering van het wandelpad zal in 2019 gebeuren.

Borsele op de kaart

Het bedrag is beschikbaar voor de verdere ontwikkeling en promotie van Borsele. Het Landschapspark Borsele krijgt de komende jaren zowel fysiek als virtueel gestalte.

Grondaankoop Platepolder

De grondaankoop is in 2018 gerealiseerd.

Terugblik overige ontwikkelingen en projecten uit 2018 Zeeland Seaports (ZSP) / North Sea Port (NPS)

Op 29 juni jl. was de fusie tussen het Havenbedrijf Gent en NV Zeeland Seaports een feit. NSP werkt materieel al sinds 1 januari 2018 als één bedrijf. De effecten van het samengaan zijn positief te noemen. De zeevaartoverslag steeg met 5,5% naar 70,3 mln ton. De binnenvaart steeg met 2,5% naar 58 mln. ton. Samen met de andere participanten in de Gemeenschappelijke Regeling ZSP zijn we gestart met een onderzoek naar opheffing van deze Gemeenschappelijke Regeling. Daarmee krijgt de gemeente rechtstreeks stem in de aandeelhoudersvergadering van ZSP. De planning is dat de opheffing op 1 juli 2019 gerealiseerd kan zijn.

Delta N.V. / PZEM

Halverwege 2018 heeft een chief executive officer afscheid genomen van PZEM en daarmee is de Raad van Bestuur afgeslankt van drie naar twee leden. Het jaar 2018 was voor PZEM met name een jaar van consolidatie en het verder aanpassen van de organisatie aan de nieuwe, kleinere schaal. Er is een werkgroep, gevormd door de Aandeelhouderscommissie en de Raad van Bestuur van PZEM, gestart met het onderzoek naar de mogelijkheden of en hoe de aandelen Evides (op termijn) rechtstreeks onder de aandeelhouders gebracht kunnen worden.

Regionale samenwerking Economie

De aanstelling van de kwartiermakers voor de uitvoering van de Economische Agenda is verlengd (in plaats van het aantrekken van een coördinator).

Werkgroep De Bevelanden heeft in 2018 gewerkt aan het onderzoeken van de mogelijkheden om tot een gezamenlijke website te komen voor de uitgifte van bedrijfsgrond en overige ondernemersinformatie. Dit leidt in de eerste helft van 2019 tot een resultaat.

Ook in 2018 is gezamenlijk deelgenomen aan Contacta.

Zeeuws fonds ten behoeve van economische structuurversterking

Het fonds ondersteunt haalbaarheidsonderzoeken en demonstratieprojecten door clusters van bedrijven, scholen en overheid. Voor het eerst in 2018 hebben we € 1 per inwoner aan dit fonds bijgedragen. Uit dit fonds hebben in onze gemeente de projecten Central Gate en de uitbreiding van het Bevrijdingsmuseum een bijdrage toegezegd gekregen.

Breedband in het buitengebied

Vanwege technische complicaties is de realisatie van het vast-draadloze breedband netwerk in het buitengebied later van start gegaan en zijn vanaf augustus 2018 de eerste adressen aangesloten. In de gemeente Borsele hebben per 31 december 2018 170 mensen subsidie voor de aansluitkosten ontvangen. Met deze subsidie is het doel bereikt dat deze voorziening van de grond kon komen.

Ontwikkelruimte voor bestaande bedrijventerreinen

In 2018 is het geactualiseerde bedrijventerreinprogramma vastgesteld door Gedeputeerde Staten. Dit programma geeft inzicht in de verkopen van bedrijfsgrond en de behoefte aan uitbreiding van bedrijventerreinen in de regio. 2018 laat een positief verloop van de verkopen in de regio zien. Dat is nodig om uitbreiding van bestaande bedrijven(terreinen) mogelijk te maken.

Vitaliteit bestaande bedrijventerreinen

Het project 'Revitalisering Noordland' is afgerond. Met een aantal ondernemers is daarover een evaluerend gesprek gehouden. De conclusies en aanbevelingen daarvan kunnen we meenemen in een eventuele aanpak van volgende terreinen.

Benutting Sloegebied / Facilitypark Sloepoort

Eigenaar North Seaport heeft voor het Facilitypark Sloepoort een plan ontwikkeld voor de vestiging van een Central Gate. Dit is een multifunctioneel logistiek centrum. Daar kunnen vrachtwagens zich melden voor ze naar hun bestemming in het Sloegebied of elders gaan. Daarmee worden o.a. problemen bij de poort van de bedrijven vermeden. Het centrum kan ruimte bieden aan allerlei faciliteiten voor chauffeurs (rusttijden), brandstoffen, waaronder elektrisch en waterstof, douane, etc.. NSP heeft voor dit vernieuwende project een bijdrage toegezegd gekregen uit de Regio Envelop (mede voortvloeisel uit het rapport Balkenende). NSP werkt dit plan nu verder uit ten behoeve van de nog te volgen procedures. In 2018 hebben 2 bijeenkomsten plaatsgevonden met de dorpsraden van 's-Heerenhoek en Nieuwdorp

Bouwgrondexploitatie

In 2018 hebben we deelgenomen aan een regionale woningbeurs en aan Contacta. Daarnaast hebben we ook weer een eigen woningbeurs georganiseerd. Daarbij hebben we weer andere woongerelateerde beleidsvelden meegenomen. Naast nieuwbouw ook duurzaamheid, energie, woningverbetering, levensloopbestendigheid en comfortabel thuiswonen. Onze eigen beurs trok dit jaar weer meer bezoekers. De belangstelling voor woningbouw kavels houdt aan. In de groeikernen Heinkenszand en 's-Gravenpolder zijn meerdere kavels verkocht en in erfpacht uitgegeven. Bijna al de kavels in Heinkenszand zijn nu uitgegeven. Hetzij verkoop of erfpacht, hetzij via optieverlening. We hebben de grond in de Platepolder achter het gemeentehuis aangekocht voor toekomstige uitbreidingswijk in Heinkenszand. Via onze beurs maar ook telefonisch hebben zich al vele gegadigden gemeld voor dit plan. We zijn begonnen met de planvorming.

We hebben na een periode van stagnatie in het plan Plataanweg Ovezande, 2 percelen bouwgrond verkocht. Ook in het plan Stadshoek in Borsele en in Colenshoek te 's-Heer Abtskerke hebben we een kavel verkocht. Op de grond van RenB wonen in Oostgarde in 's-Gravenpolder wordt nu ook flink gebouwd.

In 2018 is er overleg geweest met de belastingdienst over de fiscale openingsbalans en de fiscale resultaatbepaling. Bij de jaarlijkse resultaatbepaling mag rekening gehouden worden met de toekomstige kosten en dat heeft een positieve invloed op de hoogte van de te betalen vennootschapsbelasting over de jaren 2016-2018. Het is nog even wachten op de landelijke berichten omtrent een vaststellings-overeenkomst. Hierin wordt onder andere een rekensystematiek vastgelegd die ons voldoende zekerheid moet verschaffen.

Eigendommen

We hebben enkele percelen tuingrond verkocht aan particulieren. In 2018 heeft de notariële afwikkeling van 3 kavelruilen onder meer voor het fietspad Korenweg plaatsgevonden. De baten uit de erfpachtsuitgifte van bouwgrond blijven stijgen, daardoor is de begroting positief bijgesteld.

Toeristische recreatie

Vanuit het toeristisch 'Actieplan Borsele op de kaart' zetten we in op de promotie van Landschapspark Borsele. Dit doen we samen met de Stichting Landschapspark Borsele, toeristische ondernemers en onze toeristische functionarissen. In het voorjaar van 2018 is de toeristische gids uitgebracht. Ook is er een flyer (in grote oplage) ontwikkeld ter promotie van de website www.landschapsparkborsele.nl.

Samen met de overige Bevelandse gemeentes werken we binnen de werkgroep recreëren de Bevelanden aan de regionale promotie. Dit doen we onder andere door middel van advertenties in de Badkoerier en promotieacties op social media.

VVV Zeeland

Er zijn gesprekken geweest met de nieuwe directeur van de VVV om de promotie van Borsele te borgen. Op ons verzoek heeft VVV Zeeland ons inzicht gegeven in de besteding van de door ons verleende subsidie.

Bijdrage van gemeenschappelijke regelingen aan het programma	
lokale economie	Delta NV
	NV North Sea Port
	NV economische impuls Zeeland

Programma Leefbaarheid, Onderwijs, Cultuur en Sport

Speerpunten

Speerpunt	Indicator	Stand van zaken per 31 december 2018
Wij willen op het terrein van cultuur, recreatie en sport een goede participatie die in verhouding staat tot de gemeentelijke bijdrage.	Deelname aan verenigingen / totale subsidie.	Borsele telt bijna 100 sportverenigingen. Het aantal binnen- en buitensporten is ongeveer gelijk. Van deze verenigingen hebben in 2018 38 verenigingen een aanvraag voor jeugdsportsubsidie. In totaal zijn in Borsele 2.000 jeugdleden actief. Subsidie 2018: € 35.435
	Verhouding tussen inkomsten en de aanvullende exploitatiesubsidie van dorpshuizen	Gemiddeld 65% subsidie-inkomsten als percentage van de totale inkomsten in 2018
	Bezettingsgraad van dorpshuizen (af te meten aan de zaalhuur)	Gemiddeld 21% huurinkomsten als percentage van de totale inkomsten in 2018.
	Aantal ingediende aanvragen "idee-in-actie" (subsidiepotje).	Er zijn 11 aanvragen ingediend. Daarvan zijn 8 aanvragen gehonoreerd en 3 aanvragen afgewezen omdat ze niet aan de subsidievoorwaarden voldedenpercentage
	Aantal burgers dat zich actief inzet als vrijwilliger.	205 (i.s.m. het VrijwilligersHuis)
	Aantal activiteiten Sprinter	92
Wij willen, voor nu en voor in de toekomst, kwalitatief goed onderwijs.	Aantal openbare en bijzondere scholen basisonderwijs.	17
	Aantal leerlingen op openbare en bijzondere scholen.	1.954 (324 openbaar en 1.630 bijzonder)
	Aantal leerlingen voortgezet onderwijs.	1.396
	Aantal voortijdig schoolverlaters.	26
	% doelgroepkinderen dat deelneemt aan VVE	100
	Resultaten onderwijsinspectie waarvan de scholen per categorie zijn opgedeeld.	Geen risicoscholen
	Aantal georganiseerde BONS activiteiten brede school beleid	154
	Aantal deelnemers van de georganiseerde BONS activiteiten.	1.081

Speerpunt	Indicator	Stand van zaken per 31 december 2018
Het bevorderen van het behoud van het culturele erfgoed.	Bezoekers van gesubsidieerde activiteiten/ subsidie <ul style="list-style-type: none"> - Stoomtrein SGB (aantal bezoekers en vrijwilligers) - Zeeuwse Muziekschool - Zwembad Overige gesubsidieerde culturele activiteiten (verhouding subsidie versus bezoekers)	SGB: subsidie € 39.900; bezoekers 40.000 en vrijwilligers: 196 ZMS: subsidie 2018: € 99.000 Zwembad: subsidie 2018: € 175.000; 42.880 bezoekers in 2018 Subsidie € 36.500; aantal bezoekers circa 11.300
	Bibliotheek: <ul style="list-style-type: none"> - totaal aantal uitleningen / subsidie - waarvan aantal leespunten - waarvan aantal bibliobussen 	aantal uitleningen: subsidie 2018: € 590.000 1 bus die alle scholen zonder leespunt of vaste vestigingen af en toe bezoekt.

Taakveld / indicator	eenheid	2018
Onderwijs		
absoluut verzuim	aantal per 1.000 leerlingen	0
relatief verzuim	aantal per 1.000 leerlingen	42,05
vroegtijdig schoolverlaters zonder startkwalificatie	% deelnemers aan het VO- en MBO onderwijs	2
Sport, cultuur en recreatie		
niet-sporters	%	55,8

Wat heeft het gekost?

Baten en lasten Leefbaarheid, Onderwijs, Cultuur en Sport				
	Rekening 2017	Begroting 2018	Begr. na wijziging 2018	Rekening 2018
Lasten				
Pers/Mat. Basisonderwijs	235	0	0	0
Huisvesting Basisonderwijs	1.185	890	850	917
Lokaal onderwijsbeleid	420	414	413	397
Leerlingenvervoer	395	439	429	418
Sportzalen en sporthallen	750	717	708	683
Bibliotheekwerk	688	692	692	674
Sportbeleid	282	253	341	330
Buitensportaccommodaties	766	674	666	718
Kunst en cultuur	301	295	297	284
Evenementen	29	31	46	55
Speeltuinen en speelweiden	208	191	258	260
Kindercentra	499	485	484	476
Dorpshuizen	1.192	1.135	1.135	1.137
Totaal lasten	6.951	6.217	6.319	6.349
Baten				
Pers/Mat. Basisonderwijs	1	0	0	0
Huisvesting Basisonderwijs	95	179	115	76
Lokaal onderwijsbeleid	59	11	59	59
Leerlingenvervoer	13	33	22	10
Sportzalen en sporthallen	135	132	132	132
Bibliotheekwerk	57	57	57	57
Sportbeleid	18	0	16	30
Buitensportaccommodaties	65	68	68	67

Baten en lasten Leefbaarheid, Onderwijs, Cultuur en Sport				
	Rekening 2017	Begroting 2018	Begr. na wijziging 2018	Rekening 2018
Kunst en cultuur	0	0	0	2
Evenementen	4	5	5	5
Speeltuinen en speelweiden	0	0	50	50
Kindercentra	142	150	143	143
Dorpshuizen	108	117	117	115
Totaal baten	697	751	784	745
Saldo programma	6.253	5.465	5.535	5.604
Mutaties reserves				
Baten				
Huisvesting Basisonderwijs	78	53	53	53
Lokaal onderwijsbeleid	6	0	37	37
Leerlingenvervoer	15	0	11	11
Sportbeleid	45	52	77	52
Buitensportaccommodaties	40	0	0	0
Kunst en cultuur	38	0	32	31
Kindercentra	16	0	0	0
Lasten				
Leerlingenvervoer	11	0	0	0
Totaal saldo programma	6.026	5.360	5.325	5.419

Financiële afwijking:

Het programma sluit met een nadelig saldo van € 94.000 ten opzichte van de begroting.

Personele en materiële instandhouding Basisonderwijs € 0

Wij dragen de lasten van de UWV-uitkeringen als uitvloeisel van de bestuursoverdracht. Sinds 2010 is de gemeente eigen risicodragers voor de Wga voor het gemeentelijk personeel. Dit houdt in dat het UWV de Wga-uitkeringen op ons verhaalt. Hier staat tegenover dat we dus ook geen premie betaald hebben.

Huisvesting Basisonderwijs -/- € 106.000

De voorbereidingen van het Masterplan Nieuwdorp heeft tot extra lasten geleid van € 67.000. De lasten zijn nog algemeen van aard (kosten architect honorarium en voorschotten, haalbaarheidsonderzoek en taxatie van de Bethelkerk) en kunnen nog niet aan een investering worden toegerekend en niet geactiveerd worden.

Daarnaast waren er nog lasten van het voormalig schoolgebouw in Nieuwdorp van € 10.000. De huurinkomsten waren € 41.000 lager dan geraamd wat gecompenseerd werd door lagere onderhoudslasten van € 12.000

Lokaal onderwijsbeleid € 16.000

Dit betreft voor € 17.000 het voordeel op het project onderwijsachterstandenbeleid. Wij stellen u voor deze € 17.000 voor dit doorlopende project via de resultaatbestemming over te hevelen naar 2019.

Leerlingenvervoer -/- € 1.000

Door het stimuleren van het gebruik van het openbaar vervoer zijn de lasten voor de verstrekking in natura gedaald. Hiermee samenhangend zijn ook de baten aan vergoedingen door eigen bijdragen van ouders/ verzorgers lager dan geraamd.

Sporthallen en sportzalen € 25.000

De lasten van de verschillende gebouwen op dit product zijn lager door diverse kleinere factoren: lagere subsidies en onderhoud en hogere huur inkomsten.

Bibliotheekwerk € 18.000

De bijdrage aan de bibliotheek was € 13.000 lager dan geraamd. Daarnaast waren er voordelen op het onderhoud en ambtelijke uren.

Sportbeleid € 0

Door de lagere lasten en hogere baten hebben we per saldo ook een lager beroep gedaan op de reserves. Het voordeel op dit product komt door een vergoeding voor ambtelijke ondersteuning voor de beweegtuin te 's-Gravenpolder.

Buitensportaccommodaties -/- € 53.000

Dit komt met name door meer gewerkte uren van werklieden en de opslag van lasten voor tractie die aanzienlijk hoger werden dan geraamd. Deze lasten van de tractiemiddelen zijn nader toegelicht op het programma bedrijfsvoering.

Kunst en cultuur € 14.000

Het restant op deze post is het budget dat bestemd is voor de lokale/regionale omroep. In 2018 hadden wij nog geen erkende lokale omroep. Inmiddels is Streekomroep de Bevelanden erkend als regionale omroep voor de gemeenten Goes, Noord-Beveland, Reimerswaal en Borsele. Vanaf 2019 zullen deze middelen wel uitgekeerd worden. De lasten zijn in 2019 geraamd in de reguliere raming van 2019.

Evenementen -/- € 9.000

Dit betreft met name de meerkosten van energie waarvan we verwachten dat deze voor een deel terug te ontvangen zijn bij de afrekening in 2019.

Speeltuinen en speelweiden -/- € 2.000

Op dit beleidsproduct hebben wij geen significante afwijking te melden.

Kindercentra € 8.000

Het verschil wordt met name veroorzaakt door lagere subsidie aan Kibeo voor de peutergroepen in 2018. De subsidie wordt toegekend voor het aantal groepen en niet voor het aantal kindplaatsen. Verder is er een korting toegepast van 3,61% vanwege het overschrijden van ons subsidieplafond.

Dorpshuizen -/- € 4.000

Op dit beleidsproduct hebben wij geen significante afwijking te melden.

Voortgang projecten/investeringen

Omschrijving	Raadsbesluit	Restant 1-1-2018	Verleend in 2018	Besteed in 2018	Saldo	Beschikbaar 2019
Onderwijsachterstandenbeleid	13-07-2017	37.032	141.300	161.332	17.000	17.000
Leerlingenvervoer	07-12-2017	10.900		10.900	0	
Cultuur in beeld	06-04-2017	121.773		31.100	90.673	90.673
Sport en bewegen 2016 - 2019	06-12-2018		25.000	0	25.000	25.000
Dorpshuis 's-Gravenpolder	01-03-2018		140.585	140.611	-26	
Dorpshuis Ellewoutsdijk	01-03-2018		192.100	70.688	121.412	121.412

Onderwijsachterstandenbeleid

De beleidsperiode voor het onderwijsachterstandenbeleid is per 31 december 2018 afgelopen. We zijn in het najaar van 2018 begonnen met de voorbereidingen voor een nieuw beleidsplan vanaf 2019. Voor 2018 hebben we van de rijksoverheid een bijdrage van € 48.000 ontvangen. Dit bedrag hebben we toegevoegd aan het projectbudget. Het restant van het projectbudget bedraagt € 17.000. Dit bedrag nemen we mee naar het nieuwe projectbudget 2019-2022. Het activiteitenplan VVE 2018 is door Kibeo, Prokino en RPCZ uitgevoerd.

Leerlingenvervoer

Het restant van 2017 is in 2018 besteed.

Cultuur in beeld

Het restant is beschikbaar voor de uitvoering van het projectbudget op basis van de nota "Borsele, cultuur in beeld 2017 – 2020".

Een geplande netwerkbijeenkomst voor amateurkunstverenigingen is wegens gebrek aan belangstelling niet doorgegaan. Ondanks het feit dat de thema's van de bijeenkomst waren gekozen op basis van de resultaten van een vragenlijst aan de verenigingen.

Op basis van de Subsidieregeling musea zijn subsidies aangevraagd door het Bevrijdingsmuseum, Stichting Musea de Bevelanden en het Wienkeltje van Wullempje. De subsidieregeling voor subsidiëring door de Culturele Raad Borsele is herzien.

Nota sport en bewegen 2016 – 2019

De nota Samenspel is met ingang van 1 januari 2016 van kracht. Op basis van de nota zijn/worden voor verschillende onderwerpen plannen van aanpak opgesteld, onder andere op het gebied van verenigingsondersteuning en een leefstijlcoach. Deze plannen worden jaarlijks geëvalueerd. Een groot deel van de acties uit de nota is inmiddels uitgevoerd. De nog openstaande acties worden in 2019 uitgevoerd.

Dorpshuis 's-Gravenpolder

De werkzaamheden zijn uitgevoerd in 2018 en de middelen zijn geheel besteed. Het dorpshuis is heropend in december 2018.

Dorpshuis Ellewoutsdijk

De afronding zal plaatsvinden in 2019.

Terugblik overige ontwikkelingen en projecten uit 2018

Lokale Educatieve Agenda (LEA)

Wij voerden het overleg over de LEA via de Overleggroep Lokaal Onderwijsbeleid (OLOB). De OLOB is in 2018 3x bij elkaar geweest. De belangrijkste gespreksonderwerpen waren de openbaarheid van de schoolpleinen, andere wijze van subsidiëring van de schoolbegeleidingsdiensten, vergroening van de schoolpleinen, afvalvrije scholen en IKC fonds.

Afnemende leerlingenaantallen

Op teldatum 1 oktober 2018 stonden 1.954 leerlingen ingeschreven. Ten opzichte van vorig jaar is dit een daling met 5 leerlingen. Het aantal leerlingen op de openbare scholen is gedaald met 22. Bij de bijzondere scholen is er sprake van een stijging met 17 leerlingen. Op bestuursniveau zagen we schaalvergroting. Het bestuur van Albero (fusie tussen Alpha Scholengroep en Nobego) is verder gefuseerd met Facetscholen (Kapelle). Ook SKOB en Prisma zijn gefuseerd.

Schoolbegeleiding

Ons contract met de schoolbegeleidingsdiensten RPCZ en Driestar educatief is op 31 december 2018 afgelopen. Samen met de Bevelandse gemeenten, vertegenwoordigers van het onderwijs en de schoolbegeleidingsdiensten hebben we een andere subsidiesystematiek opgezet voor de periode 2019-2022.

Leerplicht

Het Regionaal Bureau Leerlingzaken (RBL) voerde voor onze gemeente de taken uit het op het gebied van leerplicht en RMC.

Brede school / Integrale Kindcentra (IKC)

Het IKC fonds dat we samen met Kibeo in 2013 hebben opgezet is (grotendeels) uitgeput. We hebben met Kibeo afspraken gemaakt over het vervolg van het IKC fonds en de toekenning van bijdragen hieruit aan scholen en kinderopvang.

In 2018 hebben we een groot aantal BONS activiteiten georganiseerd. Van deze activiteiten maken veel kinderen gebruik. De BONS-activiteiten voorzien in een behoefte.

Onderwijshuisvesting

In de beheercommissies brede scholen hebben we afspraken gemaakt over het uit te voeren onderhoud van de schoolgebouwen en de welzijnsdelen die hierin zitten. Waar mogelijk hebben we onderhoudsactiviteiten op elkaar afgestemd. De uitvoering van de onderhoudsservice overeenkomsten die we met 4 schoolbesturen hebben afgesloten verloopt naar ieders tevredenheid. De overeenkomsten lopen nog tot en met 2020. We hebben geen investeringen gedaan op het gebied van onderwijshuisvesting..

Masterplan Nieuwdorp

Het projectplan "Nieuwdorp in de steigers" hebben we uitgevoerd. We hebben, samen met de inwoners van Nieuwdorp en andere stakeholders, een integrale dorpsvisie opgesteld. Deze dorpsvisie vormt de basis voor het Masterplan Nieuwdorp.

Toezicht openbaar onderwijs

De financiële stand van zaken in de 3^e kwartaalrapportage liep enigszins achter bij de begroting. De oorzaak lag in de stijging van de premies van zowel het pensioen-, het vervangings- als het participatiefonds. Daarnaast werden de CAO-maatregelen niet geheel gecompenseerd door de Rijksoverheid. We hebben de rapportages besproken met het bestuur.

Cultuur beleid

We hebben uitvoering gegeven aan de nota "Borsele cultureel in beeld". Naar aanleiding van een motie in de gemeenteraad is een onderzoek gestart naar de mogelijkheid een structurele subsidie voor musea in het leven te roepen.

Zeeuwse Muziekschool

De gemeenten Vlissingen en Sluis hebben besloten uit de gemeenschappelijke regeling van de Muziekschool te stappen. Er is een procedure gestart over de hoogte van de door hen te betalen afkoopsom. De uitslag hiervan kan gevolgen hebben voor de financiële positie van de Muziekschool.

Bibliotheekwerk

We hebben extra middelen beschikbaar gesteld voor een pilot boekstartcoach bij het consultatiebureau (€ 16.500). Doel hiervan is ouders te stimuleren kinderen al op jonge leeftijd voor te lezen. Dit om laaggeletterdheid al in een vroeg stadium te voorkomen.

Media

Stichting Streekomroep de Bevelanden heeft een aanvraag ingediend om te mogen functioneren als streekomroep voor de gemeenten Goes, Reimerswaal, Kapelle, Borsele en Noord-Beveland. Dit verzoek zal pas met ingang van 2019 financiële consequenties hebben.

Samenwerking sportverenigingen

Steeds meer sportverenigingen in de gemeente gingen met elkaar samenwerken. Dat varieerde van gezamenlijk een team aan de competitie laten deelnemen tot zelfs een volledige fusie en het gezamenlijk organiseren van cursussen. We hebben desgevraagd de verenigingen daarbij ondersteuning geboden.

Speeltuinbeleid

De nota Spelenderwijs is volop in uitvoering. Na een lange tijd heeft inmiddels elke kern weer een speeltuinvereniging. Het contract met SpeeltopVeilig is afgelopen jaar verlengd. Zij voeren ook de komende 5 jaar de veiligheidsinspecties uit in Borsele. Er is extra aandacht besteed aan de communicatie tussen de speeltuinverenigingen en de gemeente en het oplossen van gebreken die voortkomen uit de inspecties.

Nota Sport en Beweging 2016 – 2019

Een groot deel van de acties uit de nota Samenspel is inmiddels geheel of gedeeltelijk uitgevoerd. Afgelopen jaar zijn we nauw betrokken geweest bij de totstandkoming van het Zeeuws Sportakkoord. Dit akkoord wordt op 7 maart 2019 ondertekend door alle betrokken partijen.

Sportaccommodaties

Wij zijn bezig geweest met het vraagstuk van Luctor Heinkenszand met betrekking tot de wens van uitbreiding van de accommodatie.

Brede Regeling Combinatiefuncties

Alle fte's in het kader van de Brede Regeling Combinatiefuncties zijn reeds langere tijd ingevuld. Het team Borsele Beweegt is actief op verschillende terreinen en richt zich op verschillende doelgroepen. Het team heeft zich de afgelopen periode nadrukkelijk bezig gehouden met het opbouwen en onderhouden van een netwerk. Door dit netwerk zetten ze steeds meer activiteiten op samen met organisaties, onder andere op het gebied van zorg.

In het kader van het Nationaal Sportakkoord werd de mogelijkheid geboden om het aantal fte's verder uit te breiden. Wij hebben aangegeven hierin interesse te hebben. De verwachting is dat hier de komende maanden meer duidelijkheid over komt.

De Vitale Revolutie

De GGD Zeeland wil samen met de overheid, het onderwijs, de ondernemers, maatschappelijke organisaties en de inwoners van Zeeland een beweging op gang krijgen. Doel hiervan is om gezonde, vitale Zeeuwen te krijgen en te houden, waarbij de gezonde keuze de makkelijke keuze wordt. Wij staan achter dit initiatief en hebben dit gefaciliteerd door middel van een financiële bijdrage om zodoende het initiatief van de grond te krijgen. De basisvoorzieningen in Borsele lenen zich uitstekend om in te spelen op de Vitale Revolutie.

Dorpshuizen

De afrekeningen over 2017 van de dorpshuizen hebben geleid tot nabetalingen aan de stichtingsbesturen in 2018. Oorzaak hiervoor zijn de toegenomen lasten zoals onder andere de door ons vereiste accountantsverklaring en lagere baten door minder huuropbrengsten.

Leerlingenvervoer

Taxicentrale Renesse vervoert sinds schooljaar 2017-2018 leerlingen uit onze gemeente naar het speciaal onderwijs. De Gemeentelijke Vervoerscentrale (GVC) is daarbij het eerste aanspreekpunt voor ouders en scholen. We hebben leerlingen uit het speciaal onderwijs gestimuleerd om zelfstandig te gaan reizen met de fiets of het openbaar vervoer. We hebben daarbij ingezet op de eigen kracht van leerlingen en hun ouders.

Bijdrage van gemeenschappelijke regelingen aan het programma	
leefbaarheid onderwijs cultuur en sport	Sportfondsen Borsele BV Stichting Omnissscholen Samenwerkingsverband welzijnszorg oosterschelderegio Regionaal bureau leerplicht

Programma Werk en inkomen

Speerpunten

Speerpunt	Indicator	Stand van zaken per 31 december 2018
Wij willen een vermindering van het aantal uitkeringsgerechtigden.	Omvang van het aantal uitkeringsgerechtigden is minder dan 196 (lange termijn norm minder dan 150).	Per 31 december 2018 zijn er 212 personen met een gemeentelijke uitkering. Per 1 januari 2018 waren dat er nog 220. De instroom in de uitkering in geheel 2018 bedroeg in totaal 56, de uitstroom in die periode bedroeg 64. Er is dus een daling van het aantal uitkeringen in deze periode van 3,6%.
	Het aantal uitkeringsgerechtigden dat een tegenprestatie levert ten opzicht van totaal.	Het gaat hier om de personen in trede 2 van de participatieladder, het gaat om ongeveer 30% van het totaal aantal uitkeringsgerechtigden ofwel circa 64 personen op het totaal van 212. Beleid is om deze groep te vragen om zelf initiatief te nemen. Mocht dat, om welke reden dan ook niet lukken, dan gaat de afdeling WIZ helpen bij het vinden van maatschappelijk nuttige activiteiten. Voor de overige treden in de participatieladder geldt dat zij ofwel niet in staat zijn om een tegenprestatie te leveren (trede 1) ofwel bezig zijn met re-integratie (treden 3 tot en met 5).
Wij willen onder het Zeeuws gemiddelde zitten qua werkloosheidcijfers.	Werkloosheidcijfers.	Tendens is dat de werkloosheid daalt. In het derde kwartaal van 2018 waren er landelijk 348.000 werkzoekenden (bron CBS). Het gaat landelijk om 3,8% van de beroepsbevolking; in het derde kwartaal van 2017 was dat nog 4,5% van de beroepsbevolking. In Zeeland is "slechts" 2,8% van de beroepsbevolking werkloos (een jaar eerder 3,6%); dat is landelijk het laagste cijfer; er zijn per 2018 geen afzonderlijke statistieken meer van de werkloosheid per gemeente.
	Aantal arbeidsplaatsen en aantal onvervulde arbeidsplaatsen.	Er is een stijging van het aantal openstaande vacatures in Nederland. Het gaat landelijk om circa 262.000 openstaande vacatures. In Zeeland gaat het om ruim 8.000 openstaande vacatures.

Taakveld / indicator	eenheid	2018
Werk en Inkomen		
banen	aantal per 1.000 inwoners tussen 15 t/m 64 jaar	566
jongeren met een delict voor de rechter	% 12 t/m 21-jarigen	0,3
netto-participatiegraad	% mensen tussen 15 en 67 jaar met een baan	70
achterstandsleerlingen	% 4 t/m 12-jarigen	
werkloze jongeren	% 16 t/m 24 jarigen	1
personen met een bijstandsuitkering	aantal per 1.000 inwoners	15,7
lopende re-integratievoorzieningen	aantal per 1.000 inwoners	10,7

Wat heeft het gekost?

Baten en lasten Werk en inkomen				
	Rekening 2017	Begroting 2018	Begr. na wijziging 2018	Rekening 2018
Lasten				
Educatie	3	2	2	1
Inkomensvoorziening	3.941	3.432	4.147	3.656
Arbeidsvoorziening	2.138	1.916	2.091	2.169
Minimabeleid	763	559	704	721
Nieuwkomerbeleid	102	50	107	87
Totaal lasten	6.947	5.959	7.050	6.635
Baten				
Inkomensvoorziening	3.339	2.824	3.221	3.242
Arbeidsvoorziening	1.971	1.701	1.822	1.934
Minimabeleid	84	45	45	0
Nieuwkomerbeleid	38	0	0	0
Totaal baten	5.432	4.570	5.088	5.176
Saldo programma	1.515	1.390	1.962	1.458
Mutaties reserves				
Baten				
Inkomensvoorziening	236	0	320	166
Arbeidsvoorziening	77	0	0	0
Lasten				
Arbeidsvoorziening	165	0	0	0

Baten en lasten Werk en inkomen				
	Rekening 2017	Begroting 2018	Begr. na wijziging 2018	Rekening 2018
Nieuwkomerbeleid	49	0	0	0
Totaal saldo programma	1.416	1.390	1.642	1.292

Financiële afwijking:

Het programma sluit met een voordelig saldo van € 349.000 ten opzichte van de begroting.

Educatie € 1.000

Op dit beleidsproduct hebben wij geen significante afwijking te melden.

Inkomensvoorziening € 358.000

Dit betreft een voordeel op de lasten inzake de Wet bundeling uitkeringen inkomensvoorzieningen aan gemeenten (BUIG) en het Besluit Bijstandsverlening Zelfstandigen (BBZ). Het aantal uitkeringen (BUIG) is gedaald in 2018, de uitstroom was hoger dan de instroom met 8 personen tot een totaal van 212. De rijksvergoeding voor de BUIG was € 154.000 hoger dan geraamd.

Het geraamde nadelig saldo op de BBZ sloeg om naar een positief saldo van € 106.000 door minder uitkeringen en een hoger bedrag aan verhaald bedrijfskapitaal. Van de voorziene terugbetalingsverplichtingen aan het rijk is € 54.000 vrijgevallen. De afrekening BBZ over 2017 van € 44.000 in verantwoord.

Omdat er een voordeel is op deze onderdelen doen we ook geen beroep op de reserve inkomensvoorziening voor € 154.000 uit de budgetrapportage. We doen alleen een beroep op de reserve voor zover het de personele lasten van GR de Bevelanden in het plan van aanpak betreft voor € 166.000

Arbeidsvoorziening € 34.000

Meer baten participatiewet € 9.000; minder lasten gesubsidieerde arbeid (wsw) € 92.000 en hogere lasten WIW (activering) € 67.000 (waarvan € 60.000 meer is uitgegeven aan o.a. maatwerktrajecten (loonkostensubsidie, sollicitatietraining etc.), medische adviezen en vergoeding van de eigen bijdrage in de kinderopvang.

Minimabeleid -/- € 62.000

Het budget voor minimabeleid is overschreden door meer aanvragen dan verwacht. Wij zien met name een stijging in de lasten aan chronisch zieken én meer individuele inkomensstoelagen. De kwijtschelding belastingen kent een tekort van € 34.000 door meer aanvragen.

Nieuwkomersbeleid € 20.000

De subsidie aan de Stichting Vluchtelingenwerk Zuid-West Nederland was € 20.000 lager dan begroot. De subsidie is gebaseerd op het aantal vergunninghouders die gehuisvest zijn in de Bevelandse gemeenten.

Voortgang projecten/investeringen

Op dit programma zijn er geen projecten en investeringen te vermelden

Terugblik overige ontwikkelingen en projecten uit 2018 Participatiewet / arbeidsvoorziening**- Uitvoering Participatiewet/verwacht tekort participatiebudget**

Wij hebben in het kader van de uitvoering van de Participatiewet een budget (re-integratie) van € 182.745. Hiervan is € 92.699 aan de Betho besteed voor training en ontwikkeling (BTO). Verder gaven wij € 36.480 uit aan het WerkgeversServicePunt (WSP). Voor individuele maatwerktrajecten was een bedrag begroot van € 134.000. Uit de realisatie in 2018 blijkt dat het bedrag voor individuele maatwerktrajecten niet toereikend is. Er is uiteindelijk bijna € 194.000 nodig geweest; dat is een verschil van € 60.000 met de begroting.

- Beschut werk

In 2017 is Beschut werk verplicht gesteld; de Betho voert het beschut werk voor ons uit. Er is een taakstelling beschut werk tot en met 2018 van 4 in "eenheden van 31 uur per week"; er is een realisatie van 2,42 in "eenheden van 31 uur per week"; het gaat om een instroom van 4 personen. Er is dus nog ruimte in de taakstelling om plekken beschut werk aan te bieden. De gemeente heeft geen invloed op de omvang van de doelgroep die een indicatie beschut werk krijgt.

- Baanafspraken en Quotumwet

De rijksoverheid verwacht dat werkgevers banen beschikbaar stellen aan arbeidsgehandicapten (baanafspraken). Het gaat landelijk om 125.000 nieuwe banen waarvan 25.000 banen bij de overheid (inclusief banen te realiseren, waarvan 637 in de markt en 290 bij de overheid (inclusief onderwijs). De realisatie is bekend tot en met het derde kwartaal van 2018 en bedraagt 763 extra banen in heel Zeeland. De realisatie in Zeeland blijft dus achter bij de doelstelling. De onvoldoende realisatie is vooral toe te schrijven aan de sector overheid; het is een landelijk beeld dat de overheid achterblijft. Vandaar dat voor de sector overheid de Quotumwet is ingevoerd. Voor het bedrijfsleven blijven de vrijwillige baanafspraken gelden (geen Quotumwet). De Quotumwet geldt voor (overheids)organisaties die 25 of meer medewerkers in dienst hebben.

De realisatie van de Quotumwet wordt per individuele werkgever gemonitord. De stand van zaken brengen wij periodiek in beeld (door de afdeling P&O van de GR de Bevelanden). Conclusie is dat wij op dit moment voldoen aan de Quotumwet; hierbij vragen wij aandacht

voor het beschikbaar blijven stellen van nieuwe banen aan arbeidsgehandicapten (“oude dienstverbanden” tellen ook mee voor de Quotumwet).

Inkomensvoorziening

Wet bundeling uitkeringen inkomensvoorziening aan gemeenten (BUIG)

Uit het budget BUIG moeten wij de algemene bijstand, IOAW, IOAZ en de bijstand voor starters in het kader van BBZ betalen. Er is een positieve realisatie op de BUIG van 1% van het toegekende budget, ofwel bijna € 47.000.

Mede dankzij de goede werking van de poortwachtersfunctie (preventiequote van 62%) is het aantal uitkeringsgerechtigden gedaald.

Dat is een positieve ontwikkeling gezien het gegeven dat het moeilijker is geworden om uitstroom uit de uitkering te realiseren vanwege het grote aandeel van personen met een grote afstand tot de arbeidsmarkt die intensieve en langdurige begeleiding nodig hebben zoals statushouders en jonggehandicapten met arbeidsvermogen. Er is een plan van aanpak arbeidsparticipatie statushouders de Bevelanden vastgesteld begin 2018 en in uitvoering genomen; de eerste resultaten daarvan verwachten wij in 2019.

Workshops

Per juni 2017 is de afdeling WIZ aan de slag gegaan met workshops tussen het moment van melden voor een gemeentelijke uitkering en de uitkeringsintake. De bedoeling van de workshops is om de personen die zich melden voor een uitkering goed te informeren en in een vroeg stadium te activeren om actie te ondernemen richting (arbeids)participatie.

Er is afgesproken om de werkwijze met de workshops te evalueren. Deze evaluatie heeft plaatsgevonden. Er is naar aanleiding van de evaluatie besloten om de workshops in de huidige vorm niet voort te zetten (in 2019). Vanaf 2019 zetten wij de workshops alleen in op activering en het vinden van werk. Wat betreft inkomen gaan wij een werkwijze uitwerken waarin er direct na melding een persoonlijk gesprek met de klant is om de klantsituatie in beeld te brengen. Deze nieuwe werkwijze met de “startgesprekken” werken wij verder uit in het eerste halfjaar van 2019.

Toename verantwoordelijkheden

In 2018 stelden wij in de Oosterschelderegio een kadernota sociaal domein op. Hiermee realiseerden wij belangrijke stap in de goede richting in onze opgave om integraal te kunnen werken binnen het sociaal domein.

Huisvesting statushouders

Wij voldeden nagenoeg aan onze taakstelling. Er blijft per 1 januari 2019 een achterstand over van 1 persoon. Deze achterstand is niet aan de gemeente te wijten. Er waren in 2018 te weinig koppelingen van statushouders aan de gemeente Borsele door het COA.

Wij hebben de verschillende knelpunten rondom integratie en de partijen die daar in betrokken zijn onderzocht. Wij werkten met de vijf Bevelandse gemeenten aan een voorstel over de regie op de inburgering rondom statushouders. Wij anticiperen daarmee ook op de aangekondigde wetswijziging over regie op inburgering.

Armoedebeleid

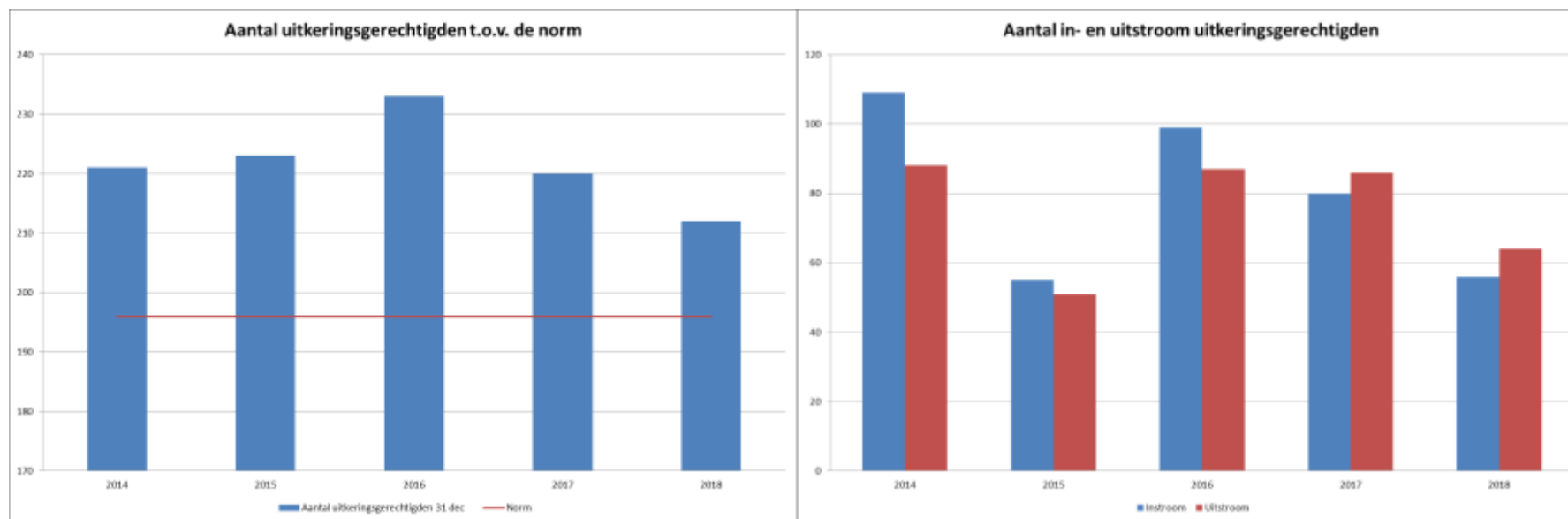
We gaven uitvoering aan de Kadernota Armoedebeleid. We investeerden in een verdergaande samenwerking tussen partijen zoals VrijwilligersHuis, CJG, WIZ, Vluchtelingenwerk, R&B Wonen, maatschappelijk werk, etc. Het project Vroegsignalering Huurschulden ter voorkoming van uithuiszettingen in Borsele is daar een voorbeeld van. De goede resultaten werden gebruikt voor een doorontwikkeling en heeft geleid tot de start van het project Vroegsignalering bij GR de Bevelanden WIZ.

Verder hebben medewerkers van de afdeling WIZ voorlichting gegeven over inkomensregelingen en schulddienstverlening aan professionals en vrijwilligers in het Sociaal Domein in de gemeente Borsele.

Ook starten wij activiteiten gericht op vroeg signaleren van kwetsbare inwoners vanuit 'Borsele voor Elkaar' met onze welzijnswerkers in het VrijwilligersHuis.

Schulddienstverlening

Met ingang van 1 juli 2018 is de toegang tot schuldhulpverlening voor alle inwoners van de Bevelandse gemeenten gelijk in die zin dat alle inwoners van deze gemeenten zich tot de afdeling WIZ kunnen wenden. Alleen schuldtrajecten van inwoners uit de gemeenten Borsele en Reimerswaal die al vóór 1 januari 2018 zijn gestart bij de Kredietbank West-Brabant, blijven daar nog in behandeling. Dit resulteert in meer mogelijkheden om het beleid integraal vorm te geven. Er werd in de ondersteuning al veel meer verbinding gemaakt tussen de Wmo, Jeugdhulp en participatie.

Bijdrage van gemeenschappelijke regelingen aan het programma	
werk en inkomen	De Betho Samenwerkingsverband GR de Bevelanden

Programma Zorg

Speerpunten

Speerpunt	Indicator	Stand van zaken per 31 december 2018
Wij willen door actief burgerschap de sociale cohesie binnen de kernen activeren.	Aantal mantelzorgers.	274 (geregistreerd bij VrijwilligersHuis)
	Aantal Woon+++ aanvragen.	29
	Aantal klanten van tafeltje dekje opgedeeld per aantal dagen.	230
	Aantal huisbezoeken.	120
Wij willen een transformatie binnen de jeugdzorg bewerkstelligen en hierbij financieel binnen het rijksbudget blijven.	Cliënten jeugdzorg ingedeeld per categorie (lichte en zwaar).	Nog niet bekend
	Percentage binnen het rijksbudget voor jeugdzorg.	Nog niet bekend
	Kosten jeugdzorg gemeente in verhouding met anderen in Zeeland en in Nederland.	Nog niet bekend

Taakveld / indicator	eenheid	2018
Sociaal Domein		
kinderen in uitkeringsgezinnen	%	2,35
melding kindermishandeling	%	
jongeren t/m 18 jaar met jeugdhulp	% van alle jongeren t/m 18 jaar	9,1
jongeren t/m 18 jaar met jeugdbescheriming	% van alle jongeren t/m 18 jaar	0,9
jongeren t/m 23 jaar met jeugdreclassering	% van alle jongeren van 12 t/m 23 jaar	0,3
cliënten met een maatwerkarrangement WMO	aantal per 10.000 inwoners	55

Wat heeft het gekost?

Baten en lasten Zorg				
	Rekening 2017	Begroting 2018	Begr. na wijziging 2018	Rekening 2018
Lasten				
Maatschappelijke zorg	442	430	447	439
Maatschappelijke activering	91	144	95	97
WMO	5.293	5.631	5.682	5.449
Zorg voor ouderen	367	410	435	405
Jeugdwerk	222	223	193	175
Jeugdzorg	4.615	3.552	3.683	5.298
Gezondheidszorg	966	1.032	1.063	960
Totaal lasten	11.996	11.420	11.597	12.823
Baten				
Maatschappelijke activering	0	0	3	3
WMO	4.632	4.665	4.771	4.605
Zorg voor ouderen	6	39	39	6
Jeugdwerk	22	9	9	0
Jeugdzorg	3.808	3.966	4.066	4.194
Gezondheidszorg	0	0	0	15
Totaal baten	8.467	8.680	8.889	8.822
Saldo programma	3.528	2.741	2.709	4.001
Mutaties reserves				
Baten				
Maatschappelijke activering	1	0	8	8

Baten en lasten Zorg				
	Rekening 2017	Begroting 2018	Begr. na wijziging 2018	Rekening 2018
WMO	87	0	0	0
Jeugdzorg	200	200	200	2.021
Lasten				
Jeugzorg				599
Totaal saldo programma	3.240	2.541	2.501	2.571

Financiële afwijking:

Het programma sluit met een nadelig saldo van € 70.000 ten opzichte van de begroting.

Maatschappelijke zorg € 8.000

Op dit product hebben wij geen significante afwijkingen te melden.

Maatschappelijke activering +/- € 2.000

Op dit product hebben wij geen significante afwijkingen te melden.

Wet Maatschappelijke Ondersteuning € 67.000

Minder kosten WMO (extern personeel, pakketmaatregel awbz) € 18.000

Per saldo meer kosten Huishoudelijke hulp € 104.000 (AmvB voor reële kostprijzen met nieuwe tarieven voor huishoudelijke hulp; in het laatste kwartaal van 2018 zijn meer cliënten omgezet naar de nieuwe bouwsteen voor huishoudelijke hulp).

Minder kosten WMO-loket (werk door derden, voorlichting, secretariaatskosten) € 185.000

Minder kosten algemene info en zorgloket (inhuur personeel) € 165.000

Per saldo minder kosten dorpteams (reiskosten en apparaatskosten) € 30.000

Minder kosten opvang beschermd wonen € 41.000

Minder kosten maatwerk 18+ begeleiding € 68.000

Minder eigen bijdragen PGB WMO ontvangen € 197.000

Per saldo meer kosten regiotaxi € 142.000

Een aantal van de posten betreffen bijdragen aan het SWVO en betreffen onderlinge verschuivingen die in de begroting nog niet waren

verwerkt.

Van de regiotaxi wordt veel gebruik gemaakt en is een succes. Als gevolg daarvan hebben we meer uitgegeven dan de raming.

Zorg voor ouderen -/- € 3.000

Op dit product hebben wij geen significante afwijkingen te melden.

Jeugdwerk € 9.000

Minder lasten uitvoering jeugdnota (jongerenraad spectra) € 16.000; meerkosten vastgoedbeheer jeugdwerk € 3.700; meerkosten jeugdsoos in 's-Gravenpolder € 3.500.

Jeugdzorg -/- € 263.000

Bij het opstellen van de jaarrekening 2018 hebben we de beschikbare macrobedragen van het Rijk (zoals destijds in 2015 bekend) één-op-één overgenomen. Deze bedragen zijn geen realistische weergave van de werkelijke lasten versus de begrote lasten.

De werkelijke lasten waren € 1.614.000 hoger en de baten waren € 128.000 hoger dan de raming. Per saldo een nadeel van € 1.486.000.

Dit wordt met name veroorzaakt door de hoge bijdragen en afrekeningen van de Inkooporganisatie Jeugdhulp Zeeland. In de begroting was al een nadeel voorzien van € 200.000 dat gecompenseerd werd door een onttrekking aan de reserve sociaal domein.

Nu het werkelijk nadeel veel groter blijkt doen wij een beroep op de reserve sociaal domein van € 1.000.000 om het tekort ten dele op te vangen. De reserve sociaal domein bereikt hiermee de vastgestelde ondergrens van € 1.000.000. Daarnaast doen we een beroep op het algemeen weerstandsvermogen voor € 422.000.

Er is net als in 2017 ook in 2018 een fors tekort op de jeugdzorg. Op landelijk niveau speelt deze problematiek bij veel gemeenten. Daarom was er in 2018 een compensatieregeling, Fonds Tekort Gemeenten, voor de nieuwe taken jeugdwet en WMO voor de jaren 2016 en 2017. Wij hebben een aanvraag ingediend, maar wij bleven met ons tekort over deze 2 jaren (tesamen € 840.000) onder de drempel. Dit kwam vooral omdat we in 2016 een overschot van € 120.000 hadden omdat de algemene uitkering toen nog aanzienlijk hoger was. In 2017 was er juist een tekort van € 960.000.

De landelijke oorzaken voor de tekorten op de jeugdzorg spelen ook in Borsele: - toename van het aantal jeugdigen; korting op het rijksbudget; het objectieve verdeelmodel; de Wet langdurige zorg; het dichtbij organiseren van jeugdhulp en vroegsignalering; de toename van de intensiteit van hulptrajecten en de complexiteit van de zorgvragen; een open-einde-regeling met begrensde (rijks)budgetten.

Het aanbod van voorzieningen creëert ook de vraag naar de voorzieningen.

Het merendeel van de gemeenten heeft te maken met een toename van de inzet van de jeugdhulp. De inzet van wijkteams stijgt harder dan de andere vormen van jeugdhulp. Hulpvragen en veranderingen leiden tot hogere uitgaven per cliënt. Verandering van het landelijk verdeelmodel heeft het verschil bij een aantal gemeenten versterkt. Gemeenten zijn nog volop bezig met de transformatieopgaven, maar zijn intussen wel gekort op het rijksbudget. Voor kleine gemeenten worden de financiële overschrijdingen vaak ook bepaald door een klein aantal cliënten met de meest dure vormen van jeugdhulp, zoals JeugdzorgPlus of andere intensieve vormen van verblijfszorg.

Gezondheidszorg € 118.000

Minder uitgaven woon+++regeling (subsidie en apparaatskosten) € 12.000, door minder aanvragen.

Daarnaast is er sprake van een verschuiving van de post gezondheidszorg (onderdeel CJG) naar de structurele personele kosten (procescoördinator CJG). Ook is een deel van de projecten geboekt in het sociaal domein in plaats van onder de gezondheidszorg.

Voortgang projecten/investeringen

Op dit programma zijn er geen projecten en investeringen te vermelden.

Terugblik overige ontwikkelingen en projecten uit 2018

Verantwoording Sociaal Domein

We lichten de ontwikkelingen in het sociaal domein zowel inhoudelijk als financieel uitgebreid toe in de jaarrapportage sociaal domein. Het afgelopen jaar hebben we veel bereikt in het sociaal domein in het kader van de ontschotting van de beleidsterreinen jeugd, Wmo en participatie. Met name doordat we één begroting sociaal domein hebben.

Persoonsgebonden budget

Uitgangspunt in de Jeugdwet is dat we voorzieningen voor jeugdhulp in natura verlenen. Dat is zorg via een jeugdhulpaanbieder die wij gecontracteerd hebben. Een persoonsgebonden budget (PGB) is geld waarmee ouders zelf jeugdhulp voor hun kind inkopen. Ons Centrum voor Jeugd en Gezin (CJG) heeft een daling weten te realiseren van ruim 35% minder PGB's voor de Jeugdwet (2018 in vergelijking met 2017). Door gebruik te maken van algemene of collectieve voorzieningen streven we naar een afname van geïndiceerde maatwerkvoorzieningen.

Wonen, zorg en welzijn

In 2018 hebben we eenmalig geld ontvangen voor zorginfrastructuur. We hebben dat bestemd voor de daaraan gelieerde verzoeken van de zorgaanbieders. Uit het actieplan Beter (T)Huis In Borsele hebben we de projecten Dementievriendelijk Borsele en Vrijwillige Thuisadministratie opgezet. We werken aan de bewustwording rondom dementie en de training in het omgaan met dementie. De Vrijwillige Thuisadministratie zetten we in voor de problemen die mensen ondervinden bij het invullen van formulieren. Een probleem dat ook landelijk wordt geschetst in het in 2018 verschenen rapport Wisselend Bewolkt van het Sociaal Cultureel Planbureau (SCP).

Privacygegevensdeling

De Handreiking Gegevensdeling van de Leertuin Gegevensdeling hebben we als richtsnoer ingevoerd voor onze medewerkers in het sociaal domein evenals bij de multidisciplinaire overleggen waarin we zijn vertegenwoordigd.

Maatschappelijke Opvang en Beschermd Wonen

De inzet en verantwoording van de rijksgelden voor Maatschappelijke opvang en Beschermd Wonen zijn nu nog de verantwoordelijkheid van Centrum gemeente Vlissingen. De decentralisatie van deze middelen is van 2020 uitgesteld naar 2021. Door middel van proeftuinen zijn we gestart om in de subregio's toe te werken naar een gewenste situatie vanaf 2021. Er wordt geëxperimenteerd met bekostiging, toegang, preventie en innovatie.

Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) maatwerkvoorzieningen

Het gebruik van de maatwerkvoorzieningen nam toe. Dit onder andere als gevolg van de extramuralisering en ambulantisering van de zorg en de vergrijzing van onze samenleving. Steeds meer mensen wonen (langer) thuis met zorg en ondersteuning. Dit had behoorlijke financiële consequenties op de Wmo-dagbesteding en -begeleiding. Om de toename van het gebruik op een verantwoorde wijze te beperken en ontwikkelen, organiseren we samen met partners alternatieve algemene / collectieve voorzieningen die de instroom in de maatwerkvoorzieningen moeten beperken. Daarnaast werkt ons welzijnswerk aan een goede verankering in de sociale netwerken in de dorpen. De informele zorg (mantelzorg en vrijwilligers) en de formele (professionele) zorg sluit daardoor steeds beter op elkaar aan.

Het Samenwerkingsverband Oosterschelderegio heeft het Actieplan Begeleiding vastgesteld. Een van de actiepunten is het monitoren en analyseren van het begeleidingstraject om zodoende meer zicht te krijgen op de cruciale oorzaken van de toename.

Vrijwilligers- en mantelzorgondersteuning

We investeerden in mantelzorgondersteuning. Dat deden we door in te zetten op drie pijlers, te weten: in beeld brengen van onze mantelzorgers, ondersteunen van mantelzorgers en waarderen van mantelzorgers. Daarnaast zetten we in op de bewustwording van het belang van mantelzorgers en vrijwilligers. Borsele voor Elkaar, het online dienstenplatform voor vraag en aanbod van vrijwilligers, werd goed benut. De welzijnswerkers investeerden in het nog beter leren kennen van de sociale netwerken in de dorpen. Zij borgen daarmee een belangrijke schakel tussen de sociale netwerken (sleutelfiguren) in de dorpen en de kwetsbare inwoners. Zij krijgen steeds meer (zorg)signalen door via de dorpen.

Jeugd- en jongerenwerk

In 2017-2018 hebben we een pilot uitgevoerd waarbij de huidige taken van de jeugd-jongerenwerker (begeleiding jongerenraad bij het vormgeven van activiteiten) gecombineerd werd met kortdurende begeleiding en advies. Hierbij is de preventieve inzet in het kader van de jeugdzorg (voorlichting, verbinding lokale zorgstructuur en kortdurende hulpverlening) onderzocht en uitgewerkt. Het combineren van jongerenwerk met zorg versterkt het effect van de hulpverlening. Het totaalpakket aan inzet van individuele begeleiding tot informatie en advies en het (helpen) organiseren van laagdrempelige activiteiten is wat de aanpak succesvol maakt. Vanuit de evaluatie zijn er een aantal punten beschreven waar we het komende jaar aandacht aan willen geven. Eind 2018 is besloten de pilot met 1 jaar te verlengen.

In 2018 hebben we de Jongerenraad Borsele nieuwe stijl ingevoerd. We werken nu met een vaste en een flexibele schil. Het aantal vaste kernteamleden jongerenraad bedroeg eind 2018 tien leden. De jeugd-jongerenwerker begeleidde de jongerenraad bij diverse activiteiten.

Zorg voor jeugd (algemeen)

In Zeeland werken we onder begeleiding van de Programmamanager Jeugd Zeeland met de zorgaanbieders/-partners nauw samen om de doelstellingen van de transformatie te realiseren.

Enkele belangrijke besluiten die in 2018 zijn genomen:

1. Toekenning instandhoudingsbijdrage Emergis;

2. Goedkeuring sturingsvisie "Samen op weg naar een innovatieve GI"(Gecertificeerde instelling=Intervence);
3. Invoering Crisisdienst Jeugd (bereikbaarheid en beschikbaarheid buiten kantoor tijden);
4. Aan de hand van diverse landelijke programmalijnen Jeugd opstellen van een transformatie agenda Jeugd 2019-2021;
5. Opdracht opstellen escalatiemodel sociaal domein, Zorg en veiligheid.

Transformatiefonds Jeugd

2^e helft 2018 heeft het ministerie VWS een transformatiefonds toegekend aan de regio Zeeland. Dat betekent dat we meerjarig kunnen rekenen op extra incidentele middelen waarmee we de transformatie in Zeeland vorm kunnen geven. Dit bedrag wordt beschikbaar gesteld aan de jeugdregio's in Zeeland gevormd door de 13 Zeeuwse gemeenten. Voor de Zeeuwse jeugdregio betekent dit een bedrag van € 758.000 gedurende 2018, 2019 en 2020. Dit bedrag kan extra ingezet worden voor de Zeeuwse transformatie van de jeugdhulp (incidentele kosten).

Wachlijsten

Door de druk op de arbeidsmarkt en toename van de druk op de tarieven en budgetten zijn in 2018 bij diverse zorgaanbieders en de gecertificeerde instellingen (zwaardere jeugdhulp) de wachlijsten verder opgelopen. Dit is een zorgwekkende situatie welke ook in Borsele de nodige aandacht vraagt. De grootste problemen manifesteren zich vooral in het uitvoeren van onze taken jeugdbescherming en jeugdreclassering; hiervoor zijn op bestuurlijk niveau diverse gesprekken gevoerd met Intervence.

Centrum voor Jeugd en Gezin (CJG)

Begin 2018 is de formatie voor het uitvoeren van de toegangstaken op peil gebracht en zijn er diverse verbeterpunten zoals opgenomen in de notitie doorontwikkeling toegang Jeugdhulp opgepakt. Een eerste terugblik laat zien dat dit naar tevredenheid loopt.

Steeds meer zorgprofessionals die werkzaam zijn binnen de gemeente borsele maken gebruik van de aangeboden flexplekken binnen het CJG. Dit bevordert de integrale samenwerking met diverse partijen.

Opvoedcoach

Eind 2018 hebben we het project opvoedcoaches geëvalueerd. In grote lijnen kunnen we vanuit de evaluatie afleiden dat de functie opvoedcoach binnen Borsele nauw aansluit bij de doelstelling van het project en voorziet in een behoefte van zowel ouders, scholen als professionals. Los van de positieve evaluatie zien we dat de functie nog volop in ontwikkeling is en er nog veel zaken moeten worden opgepakt. Daarom is de pilot nog met een jaar verlengd zodat we bij de afronding een zo compleet mogelijk beeld van de functie kunnen neerzetten. In september 2018 zijn we gestart om de aansluiting met de huisartsen in 's- Gravenpolder vorm te geven.

Inkooporganisatie Jeugdhulp Zeeland

Het berichtenverkeer en uitwisseling gegevens zorgaanbieders is sinds begin van het jaar volledig operationeel. Op enkele verbeterpunten na verlopen alle financiële afwikkelingen naar wens. Onder begeleiding van de VNG hebben we samen met de Zeeuwse gemeenten en de Inkooporganisatie Jeugdhulp Zeeland in 2018 voorbereidingen getroffen toe te werken naar een nieuwe inkoopstrategie Jeugdhulp 2020.

Toegang jeugdhulp

We stimuleren de eigen verantwoordelijkheid van inwoners en hun netwerk. Door gebruik te maken van algemene of collectieve voorzieningen streven we naar een afname van geïndiceerde maatwerkvoorzieningen. Dit proces is nog steeds in volle gang. We merken dat burgers ook nog steeds erg moeten wennen aan het feit dat er ook een beroep op hun eigen netwerk en vermogen wordt gedaan. Om de samenwerking met de huisartsen te intensiveren zijn we in september gestart met het inzetten van extra capaciteit Praktijk Ondersteuner Jeugd (POHJ) en hebben we onze zorgstructuur aangevuld met een Multidisciplinair Overleg Jeugdhuisartsen.

Preventie jeugd

Om de alsmaar stijgende kosten jeugdhulp in de perken te houden zoeken we steeds naar mogelijkheden meer in te zetten op preventief vlak. Op dit moment zijn we intern volop bezig met het ontwikkelen van diverse activiteiten op lokaal niveau (zie toegang jeugdhulp). Ook op provinciaal niveau proberen we hier via diverse projecten een impuls aan te geven. De incidentele beschikbare middelen die hiervoor nodig zijn zullen worden gefinancierd vanuit het transformatiefonds Jeugd en of de projectmiddelen van de GGD.

Veilig Thuis

De samenwerking Veilig Thuis en de lokale zorgstructuur blijft zich ook de komende periode verder ontwikkelen. In 2018 is aandacht gegeven aan de nieuwe taken Veilig Thuis (Radarfunctie) over het aanscherpen van de Wet meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling. In 2018 zien we een forse stijging van het aantal advies en ondersteuningsvragen, ook het aantal meldingen laat een kleine stijging zien. Voor de gemeente Borsele gaat het om 58 casussen (advies en ondersteuning), 47 meldingen en 14 onderzoeken. Hiermee zitten we onder het gemiddelde van Zeeland. De samenwerking met de professionals binnen Borsele loopt goed, doordat Veilig Thuis regelmatig in huis is, zijn er korte lijnen met zowel de zorgprofessionals als onze procescoördinatoren.

GGD Zeeland

De GGD Zeeland ontwikkelt zich op dit moment steeds verder. Inzet blijft dat professionals zo veel als mogelijk 'lokaal' de aansluiting zoeken en preventief werken. Omdat er nog steeds gebouwd wordt aan de inrichting van de lokale toegangsfuncties vraagt dit voortdurend afstemming met gemeenten en partnerorganisaties. In 2018 heeft een eerste verkenning plaats gevonden hoe de GGD invulling kan geven aan hun strategische visie op huisvesting (uitvoerende professionals zoveel mogelijk laten aansluiten bij de gemeentelijke toegangen).

Afgelopen jaar heeft de Jeugdgezondheidszorg (jeugdverpleegkundige) spreekuren gehouden op een basisschool (de Leeuwerik). Dit om buitenom de reguliere contactmomenten de verbinding met het Centrum Jeugd en Gezin nog beter vorm te geven. De evaluatiegegevens laten zien dat dit een goede werkwijze is en deze voorziet in een behoefte van zowel school als de ouders.

Verwijsindex Zeeland

Ondanks het belang om naast een signaleringsinstrument voor de jeugd (wettelijke verplichting jeugdwet), ook een instrument te hebben voor volwassenen en verwarde personen (GGZ), is er Zeeuws breed nog geen bestuurlijk draagvlak om de Verwijsindex Regio Zeeland (VIRZ) te verbreden naar 0-100 jaar als signaleringsinstrument voor Zorg en Veiligheid. Het blijft dus beperkt van 0 tot 23 jaar.

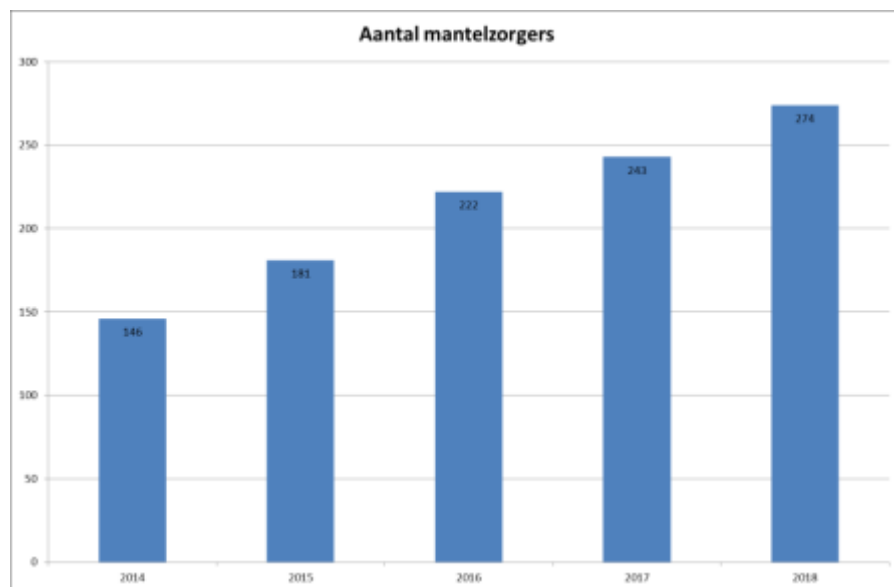
Gezondheidsbeleid

Het vaststellen van de lokale paragraaf gezondheidsbeleid is uitgesteld. Er wordt nu ingestoken deze in te bedden in een nog op te stellen integrale lokale Kadernota Sociaal Domein waarbij zowel het gezondheidsbeleid als de jeugd- en Wmo worden meegenomen. In 2019 zal de raad hiervoor de kaders stellen.

De gemeente Borsele heeft begin 2018 aangegeven actiever te willen insteken op het drank- en horecabeleid. Met het uitvoeringsplan dat is opgesteld geven wij integraal richting aan dit beleid. In 2018 is er actief ingezet op naleving van de drank- en horecawet d.m.v. controles. Ook is er extra ingezet op bewustwording door aan te sluiten bij landelijke acties zoals NIXzonderID en IkPas.

Algemeen maatschappelijk werk

In 2017 heeft het ontwikkeltraject SMWO-gemeenten plaatsgevonden over de positionering van het algemeen maatschappelijk werk (AMW). Eén van de conclusies was dat er een toename van complexe casussen is. Dit vraagstuk is nader uitgewerkt in 2018. De belangrijkste conclusie was dat de functie casemanagement in complexe gezinssituaties (voor 2015 door Bureau Jeugdzorg gedaan) na de decentralisatie van de jeugdzorg niet eenduidig bij een partij belegd is. In de praktijk werd steeds vaker een beroep gedaan op het SMWO om dit op te pakken. Deze functie was niet geborgd. Het ontbrak SMWO aan voldoende expertise en financiële middelen om hierin adequaat te faciliteren. Begin november heeft SWVO een aanvullend subsidieverzoek van SMWO ontvangen.

Bijdrage van gemeenschappelijke regelingen aan het programma

zorg Gemeenschappelijke gezondheidsdienst Zeeland
Veiligheidsregio Zeeland
Samenwerkingsverband GR de Bevelanden

Programma Milieu

Speerpunten

Speerpunt	Indicator	Stand van zaken per 31 december 2018
Wij willen een duurzame samenleving bevorderen.	Jaarlijks 2% energiebesparing op gemeentelijke gebouwen op basis van meterstanden	Van ons energieverbruik hebben wij slechts gedeeltelijk gegevens aangezien de definitieve eindafrekening nog plaats moet vinden. Wat betreft de grootgebruikers van elektriciteit zien we een duidelijke daling over het totaal. Mede ingegeven door een daling bij het gemeentehuis en de openbare verlichting.
	Toename van jaarlijks 2% aan duurzame energiebronnen binnen de gemeente (te meten in aantal systemen o.a. zonneboilers, PV-panelen, warmtepompen)	Volgens onze gegevens zijn er inmiddels bijna 22.000 zonnepanelen geïnstalleerd in onze gemeente. Het gaat hier om systemen kleiner dan duizend panelen. Ten opzichte van begin dit jaar wederom een flinke stijging. Er zijn ook een tweetal grootschalige opweklocaties in gebruik genomen. Solarpark Zeeland en Zeeland Solar (Zeeland Refinery). Bij elkaar zijn op deze locaties ca. 118.500 zonnepanelen geïnstalleerd, goed voor een gezamenlijk vermogen van ca. 60 MW.
	Afvalcijfers/ stromen	Voor informatie verwijzen we naar de tabel.

Taakveld / indicator	eenheid	2018
Milieu		
omvang huishoudelijk restafval	kilo per inwoner	196
hernieuwbare elektriciteit	%	19,8

Wat heeft het gekost?

Baten en lasten Milieu				
	Rekening 2017	Begroting 2018	Begr. na wijziging 2018	Rekening 2018
Lasten				
Afvalverwerking	2.808	2.652	2.564	2.591
Rioleringen	1.280	1.362	1.305	1.311
Milieu	1.082	913	1.404	1.450
Totaal lasten	5.169	4.927	5.273	5.352
Baten				
Afvalverwerking	3.164	3.117	2.993	3.040
Rioleringen	1.497	1.548	1.566	1.534
Milieu	136	0	245	246
Totaal baten	4.796	4.665	4.804	4.821
Saldo programma	372	262	469	532
Mutaties reserves				
Baten				
Afvalverwerking	30	0	0	0
Milieu	44	0	189	185
Lasten				
Totaal saldo programma	298	262	280	346

Financiële afwijking:

Het programma sluit met een nadelig saldo van €-67.000 ten opzichte van de begroting.

Afvalverwerking + € 21.000

De opbrengst van afvalstoffenheffing, inzameling van glas en oud papier was hoger dan geraamd. Verder is een oude huisvuilwagen verkocht. Een verdere afwijking op baten en lasten houdt verband met een herschikking van de ramingen: beide totaalramingen moesten verhoogd worden. Budgettair heeft dit verder geen gevolgen en is niet van invloed op het saldo.

In de planning van vervangingsinvesteringen was een huisvuilwagen opgenomen, deze is nog niet vervangen in 2018, waardoor de werkelijke kapitaallasten beneden de raming bleven.

Rioleringen -/- € 38.000

De lasten van het reinigen en inspecteren van de riolering zijn meer dan trendmatig gestegen. Het nieuwe bestek voor deze werkzaamheden kan niet gedekt worden door de jaarlijkse compensatie voor inflatie van de budgetten. Dit geldt ook voor de lasten van energie en telefonie. Verder valt de opbrengst van het rioolrecht € 23.000 lager uit dan waarmee in de begroting rekening is gehouden.

Milieu -/- € 50.000

In de algemene uitkering is in december € 159.000 ontvangen voor innovatieve aanpakken. Dit bedrag is doorbetaald aan de gemeente Middelburg. Op beide programma's heeft dit geleid tot een afwijking.

Er is een nadeel van € 10.000 te melden op het gebied van bodemsanering. Er was geen raming aanwezig voor de verwijdering van asbestplaten voor het perceel Waardweg 4 van de SGB in Hoedekenskerke.

De bijdrage aan de Regionale Uitvoerings Dienst (RUD) bleef beneden de raming en daarnaast is € 13.000 ontvangen als afrekening naar aanleiding van de jaarrekening 2017.

De inzet van personeel voor regionale projecten had een raming onder de baten van € 80.000; uiteindelijk is er € 90.000 verantwoord. Tegenover de raming werd ingeleend personeel begroot voor hetzelfde bedrag. Dit is maar voor de helft besteed aan nieuw of tijdelijk personeel.

Voortgang projecten/investeringen

Omschrijving	Raadsbesluit	Restant 1-1-2018	Verleend in 2018	Besteed in 2018	Saldo	Beschikbaar 2019
Energielabels	27-06-2013	2.372		2.372	0	
Asbestsanering	02-06-2016	228.209		44.603	183.606	183.606
VNG actieprogramma	06-10-2016	40.787		40.787	0	
Geluidsanering woningen	16-09-2010	58.588	36.412	14.041	80.959	80.959
RHEDCOOP energieneutraliteit	04-10-2018		144.000	0	144.000	144.000
Ondergrondse afvalcontainers	07-12-2017		57.000	62.085	-5.085	
Sanering terrein AMAC	04-11-2010	64.200		64.200	0	

Energielabels

De aanschaf van energielabels is gerealiseerd.

Asbestsanering

De uitvoering continueren we in 2019.

VNG-actieprogramma

De Zeeuwse gemeenten werkten samen aan de uitvoering van het SER-Energieakkoord. Specifiek binnen de programma's "Energiebesparing in de bestaande bouw" en "Energiebesparing bij bedrijven". De ontvangen subsidies zijn volledig besteed.

Geluidsanering woningen

Deze sanering op diverse locaties (met ontvangen middelen van het Rijk) zal in 2019 worden afgerond.

Inmiddels is een groot deel van de projecten afgerond. De gereedmelding van een aantal projecten moet nog worden geformaliseerd door Bureau Sanering Verkeerslawaaï. Project Nissestelle wordt in overleg met het Waterschap uitgevoerd in 2019.

RHEDCOOP

In de raad van december 2018 is dit project geraamd bij de vaststelling van de budgetrapportage. Dit zal in 2019 uitgevoerd worden.

Ondergrondse afvalcontainers

De containers zijn in 2018 aangeschaft.

Sanering terrein AMAC

Er is een contract gesloten met Cingelveste en de afrekening heeft plaatsgevonden. Het bedrag was ontvangen van de provincie Zeeland.

Terugblik overige ontwikkelingen en projecten uit 2018

Duurzaamheidsvisie

Wij hebben een start gemaakt met de ontwikkeling van het uitvoeringsplan van de duurzaamheidsvisie. In de periode oktober-december is met alle interne en externe betrokkenen overleg gevoerd over de uitwerking van dit uitvoeringsplan. In 2019 worden de ontwikkelingen besproken met de gemeenteraad tijdens een kaderstellende raadsbijeenkomst.

Elektrische auto's

In december zijn de twee elektrische dienstauto's van het merk Nissan Leaf in gebruik genomen. Met het gebruik van de elektrische dienstauto's verlagen we onze ecologische voetafdruk, geven we het goede voorbeeld en realiseren we mogelijk ook nog eens een besparing in financiële zin. Na de zomer zullen we het gebruik van de dienstauto's voor het eerst evalueren. Na deze evaluatie wordt verder verkend of de dienstauto in het weekend ook als deelauto ingezet kan worden voor inwoners.

Energiebesparing bestaande woningbouw – Regionale Energie Strategie

De samenwerking van gemeenten op dit thema is dit jaar doorgezet en verbreed. Mede op basis van het regeerakkoord, het Inter Bestuurlijk Programma en het concept klimaatakkoord wordt gewerkt aan de ontwikkeling van een Regionale Energie Strategie. De bestaande woningbouw is onderdeel van de gebouwde omgeving. Naast de gebouwde omgeving wordt actief gekeken naar de ontwikkelingen binnen de sectoren mobiliteit en elektriciteit. Doel van deze strategie is uitvoering te geven aan de doelstellingen om de CO2 uitstoot in 2030 met 49% en in 2050 met 95% terug te dringen..

Biodiversiteit

Wij hebben in 2018 aan twee inwonersinitiatieven ten behoeve van de biodiversiteit een subsidie toegekend. Het betroffen initiatieven in Baarland en Heinkenszand. Wij hebben biodiversiteit geborgd in het basisdocument groenstructuur en de duurzaamheidsvisie. In het kader van het project 'Borselse Bijenroute' hebben wij een gebiedsanalyse uitgevoerd naar kansrijke initiatieven. Daar geven wij in 2019 verder gevolg aan.

Waterbeheer en Riolering

Wij hebben uw raad in 2018 via een inforaad geïnformeerd over het nieuwe Gemeentelijk Rioleringsplan. Wij leggen dit plan in de eerste helft van 2019 ter besluitvorming aan de gemeenteraad voor. De rioolwerkzaamheden aan de Langeviele zijn afgerond. De rioolwerkzaamheden aan de Burgemeester Prümerstraat hebben wij uitgesteld tot het voorjaar van 2019 in verband met vertraging in de werkzaamheden van DNWG.

Nota bodembeheer

De doorlooptijd van de Nota bodembeheer is 10 jaar. De Nota Bodembeheer van Borsele dateert van oktober 2009 en verloopt dus in 2019. Begin 2019 wordt getoetst of er wijzigingen noodzakelijk zijn. Dit wordt in een memo vastgelegd. Volledige aanpassing van de Nota bodembeheer volgt zodra er meer duidelijk is over de Omgevingswet.

In 2018 is er een discussie geweest over het deels afdekken van de stortplaats Noord- en Midden Zeeland met industriegrond. De nota staat dit niet toe. De stortplaats is nu gedeeltelijk met schone grond afgedekt. Naar de toekomst moet gekeken worden hoe dit in de Omgevingswet ondervangen kan worden.

Sanering asbest

In 2018 zijn er 35 aanvragen voor subsidie ontvangen voor het verwijderen van asbest. Hiervan zijn er 2 afgewezen omdat het perceel buiten de bebouwde kom ligt en van 2 moeten nog gegevens aangeleverd worden. Er is voor € 44.600 aan subsidie verstrekt en hiermee is 12.100 m² verwijderd. Dit loopt achter op de verwachting. Een oorzaak hiervan is de drukte bij de asbestsaneerders. Wel hebben relatief veel particulieren asbest verwijderd maar dit zijn echter kleine oppervlakten.

Klimaatadaptatie

Wij hebben de infrastructuur aanpassingen voor de straten in 's-Gravenpolder en Borssele, die in het voorjaar van 2018 wateroverlast hebben ervaren, in voorbereiding genomen. De uitvoering staat gepland voor het begin van 2019. In de Burgemeester Prümerstraat maken wij doorsteken naar het oppervlaktewater en de maatregelen voor de 's-Gravenstraat bestaan uit verlaging van de Schoolstraat waardoor het water afgevoerd kan worden naar de Haagdijk. In de Kalootstraat verwijderen wij een drempel en realiseren we een doorsteek naar onverhard terrein. Pilot klimaatstraat Nieuwdorp. Met inwoners, bedrijven en overheden onderzoeken we de mogelijkheden en juiste werkprocessen om in Nieuwdorp een combinatie te maken in de uitvoering tussen klimaatadaptatie en mitigatie (duurzame energie).

Beleid klimaatadaptatie. Intern is onderzocht hoe klimaatadaptatie het beste in de organisatie geborgd kan worden. In 2019 vormt dit de basis voor een beleidsdocument met concrete projecten.

Risicodialoog. Zeeland breed wordt er, onder verantwoordelijkheid van de provincie, een risicodialoog gevoerd. Hierin zijn alle Zeeuwse overheden betrokken zodat de gemeente overschrijdende risico's inzichtelijk zijn in Zeeland en aangepakt kunnen worden. De gemeente Borsele heeft hier een actieve rol in.

Basisdocument groenstructuur. Op uitvoeringsniveau is klimaatadaptatie geborgd in het basisdocument groenstructuur. In elke kern wordt met de inwoners concreet naar knelpunten gekeken en naar oplossingen gezocht.

Ingezamelde hoeveelheden afval in huishoudens (inclusief de milieustraat)

							Totaal in kg/inw					
	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Huishoudelijk restafval	4.800	5.045	4.831	4.568	4.533	4.436	212	223	214	202	200	196
GFT-afval	3.245	3.384	3.278	3.627	3.711	3.499	143	150	145	160	164	154
Oud papier en karton	1.522	1.514	1.494	1.503	1.377	1.335	67	67	66	66	61	59
Verpakkingsglas	398	397	392	397	377	379	18	18	17	18	17	17
KFF+ drankenkartons	123	117	147	272	286	309	5	5	7	12	13	14

Programma Ruimtelijke ontwikkeling

Speerpunten

Speerpunt	Indicator	Stand van zaken per 31 december 2018
Wij willen een aantrekkelijk woonklimaat bevorderen in alle kernen en voor alle doelgroepen.	100% van de kernen voldoet aan de norm dat de leegstand van het aantal woningen maximaal 6% bedraagt.	Gegevens 2018 zijn nog niet beschikbaar. Deze worden opgenomen in het jaarverslag Volkshuisvesting 2018.
	% actuele bestemmingsplannen.	100 %
	Aantal verleende subsidies voor dorpsvernieuwing.	149

Taakveld / indicator	eenheid	2018
Volkshuisvesting en ruimtelijke ordening		
gemiddelde WOZ-waarde	duizend euro	208
nieuw gebouwde woningen	aantal per 1.000 woningen	11,6
demografische druk	%	77
gemeentelijke woonlasten eenpersoonshuishoudens	euro	615
gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishoudens	euro	700

Wat heeft het gekost?

Baten en lasten Ruimtelijke ontwikkeling				
	Rekening 2017	Begroting 2018	Begr. na wijziging 2018	Rekening 2018
Lasten				
Ruimtelijke Ordening	509	365	621	625
Volkshuisvesting	47	81	66	62
Dorpsvernieuwing	680	207	509	474
Bouw- en woningtoezicht	757	620	864	890
Totaal lasten	1.992	1.274	2.060	2.051
Baten				
Ruimtelijke Ordening	222	110	600	604
Volkshuisvesting	113	0	0	0
Dorpsvernieuwing	67	1	24	16
Bouw- en woningtoezicht	820	900	925	1.242
Totaal baten	1.222	1.011	1.549	1.863
Saldo programma	771	263	511	187
Mutaties reserves				
Baten				
Monumenten	0	0	60	29
Ruimtelijke Ordening	153	0	6	6
Dorpsvernieuwing	394	0	216	216
Lasten				
Ruimtelijke Ordening	12	0	75	75

Baten en lasten Ruimtelijke ontwikkeling				
	Rekening 2017	Begroting 2018	Begr. na wijziging 2018	Rekening 2018
Volkshuisvesting	0	0	20	20
Totaal saldo programma	236	263	325	32

Financiële afwijking:

Het programma sluit met een voordelig saldo van € 293.000 ten opzichte van de begroting.

Ruimtelijke Ordening € 0

Op het beheersproduct Sloebos is € 39.000 ontvangen voor de inrichting van diverse percelen grond aan de Jurjaneweg in Borssele. Het bedrag dient nog gereserveerd te worden voor dit specifieke doel.

Bij de programmarapportage was de verwachting dat de leges voor wijziging- en projectprocedures zouden uitkomen op € 360.000; werkelijk was de opbrengst € 320.000. Wel zijn er meer leges voor omgevingsvergunningen ontvangen.

Volkshuisvesting + € 4.000

Op dit beleidsproduct is geen significante afwijking te melden.

Dorpsvernieuwing + € 3.000

Voor groot onderhoud van korenmolen De Poel in Nisse is in december € 60.000 beschikbaar gesteld. De werkzaamheden waren nog maar deels uitgevoerd op 31 december voor € 29.000. Hetzelfde bedrag kwam ten laste van het algemeen weerstandsvermogen.

Op salarissen en sociale lasten bleef € 14.000 over door een lagere toerekening aan dit product. Onder de baten is een nadeel te melden op de bijdragen uit het Nationaal Restauratiefonds voor kerken en torens. Het betreft een correctie op 2017. In dat jaar is een bijdrage dubbel verantwoord. Het nadeel is € 11.000. Per saldo op dit product dus nog een voordeel van € 3.000.

Bouw- en woningtoezicht + € 291.000

In de programmarapportage is de raming van de leges voor omgevingsvergunningen verhoogd met € 150.000 door de bouw van enkele grote projecten in het Sloegebied. Hetzelfde bedrag is geraamd voor toezicht op de projecten door het inhuren van personeel. De ontvangen leges vielen € 317.000 mee en de inhuur viel € 26.000 tegen. Per saldo is er nu nog een voordeel te melden van € 291.000.

Door de aanvraag van enkele complexe omgevingsvergunningen was het noodzakelijk om gebruik te maken van extra deskundige adviezen. Daarnaast heeft het toezicht houden op grote projecten zoals kunstwerken in de Sloeweg geleid tot verhoogde lasten voor ingekochte diensten.

Voortgang projecten/investeringen

Omschrijving	Raadsbesluit	Restant 1-1-2018	Verleend in 2018	Besteed in 2018	Saldo	Beschikbaar 2019
Dorpsvernieuwing	07-09-2017	1.015.645	50.000	265.515	800.130	800.130
Opleidingstraject Omgevingswet	02-11-2017	75.000		0	75.000	75.000
Omgevingsvisie	03-11-2016	50.000		0	50.000	50.000
Herzieningen projectenatlas	05-11-2015	6.000		6.000	0	
Extern personeel bouwprojecten	04-10-2018	21.500	150.000	171.500	0	
Regionale Woonvisie	01-03-2018		20.000	0	20.000	20.000
Molen De Poel in Nisse	06-12-2018		60.000	28.822	31.178	31.178
Sloebos	16-09-2010	977.125		0	977.125	977.125
Starterslening /duurz. woningverbetering	13-07-2017	450.000		200.000	250.000	250.000

Dorpsvernieuwing

Het restant blijft beschikbaar voor erfgoedzorg, aandachtslocaties en particuliere woningen.

Opleidingstraject Omgevingswet en Omgevingsvisie

De Omgevingswet zal ingaan op 1 januari 2021. De budgetten zullen in 2019 besteed worden.

Herziening projectenatlas

De werkzaamheden zijn uitgevoerd en het bedrag is geheel besteed.

Extern personeel bouwprojecten

De werkzaamheden zijn uitgevoerd en het bedrag is geheel besteed.

Regionale Woonvisie

De voorbereidingen zijn in 2018 gestart en de woonvisie zal in 2019 opgesteld worden.

Molen De Poel in Nisse

Het groot onderhoud aan de molen is begonnen in december 2018 en wordt in 2019 afgerond.

Sloebos

De definitieve verwerving van een kavel grond en de inrichting ervan zullen in de toekomst plaatsvinden.

Startersleningen en duurzame woningverbetering

Het restantbedrag is beschikbaar voor leningen voor starters en particuliere woningverbetering.

Terugblik overige ontwikkelingen en projecten uit 2018

Borsele in 2030 (B2030)

Het Borsele van nu is niet hetzelfde als het Borsele in 2030. De samenleving verandert immers door demografische, digitale en sociale veranderingen. Hierdoor verandert ook de manier van werken en zijn andere vaardigheden en competenties nodig. B2030 initieert en stimuleert inwoners om samen met de gemeente te werken aan de leefomgeving van morgen. Van idee naar concreet project. Dit jaar zijn we in de kernen Ovezande, Oudelande, Baarland en Lewedorp geweest. In een groot aantal andere kernen zijn tweede en derde bijeenkomsten geweest. Het beschikbare krediet is ingezet voor het organiseren van deze bijeenkomsten, interne opleiding en training en als bijdrage aan diverse concrete inwoner projecten zoals een bijdrage aan de renovatie van het dorpshuis Ellewoutsdijk, de realisering van een putkast in Oudelande ten behoeve van het dorpsfeest en een bijdrage aan de recreatieve hotspot Stelleplas in Heinkenszand.

Handhaving

Vanuit handhavingsperspectief heeft op 28 maart 2018 een grootschalige controle plaatsgevonden in samenwerking met politie, Sabewa en GR de Bevelanden, op het kampeerterrein van recreatiepark Stelleplas. Doel van de controle was strijdig gebruik signaleren en constateren. Naar aanleiding van de integrale controle zijn twaalf vooraankondigingen last onder dwangsom afgegeven om illegale permanente bewoning te doen beëindigen. In de tweede helft van 2018 zijn vier vooraankondigingen verzonden. Halverwege het jaar zijn alle eigenaren, huurders en verhuurders van het recreatiepark Stelleplas aanvullend geïnformeerd over ons beleid op het park. In de tweede helft van 2018 zijn controles op recreatiepark Stelleplas en recreatiepark Scheldeoord geïntensiveerd en tijdelijke gedoogbeschikkingen geweigerd om te anticiperen op de inwerkingtreding van het aangepaste gedoogbeleid per 1 januari 2019.

Op het gebied van de bijzondere wetten, met name de horecaverGUNningen en Wet drank & horeca, hebben wij in 2018 een impuls gegeven aan het toezicht op het naleven van de horecaverGUNningen en het handhaven van de leeftijdsgrenzen voor het gebruik van alcohol.

Erfgoedzorg

In 2018 heeft de Rijkdienst voor het Cultureel Erfgoed (Rce) de Brim-subsidietoekenning van de toren van Baarland definitief vastgesteld. Het subsidiebedrag van ruim € 3000 is extra toegekend. De Rce heeft een positief besluit genomen op de nieuwe aanvraag voor de instandhoudingssubsidie (SIM) over de periode 2019-2024.

De SIM aanvragen voor de komende 6 jaar voor de molens zijn eveneens toegekend. De herstelwerkzaamheden (groot onderhoud) aan de molen De Poel in Nisse zullen in 2019 afgerond zijn.

In 2019 zal ook restauratie van de Koutermolen worden voltooid, waarvan de aanvang in december 2018 heeft plaatsgevonden. Van de ruim € 60.000 openstaande kosten moet nog voor circa € 20.000 dekking worden gezocht. De Stichting 'De Koutermolen' hoopt via Crowdfunding €

3.000 (met mogelijkheid tot verdubbeling) te kunnen bijdragen en bij een aantal bedrijven staat nog een verzoek tot sponsoring uit. De gemeente zal het aanvullende gedeelte bijdragen.

Het herstel van het gemeentelijke monument 'het sectorlicht' in Hoedekenskerke is uitgesteld. Wanneer de bijdrage vanuit Rijkswaterstaat rond is kan de restauratie aanvangen.

Het onderzoek naar herbestemming van de Bethelkerk in Nieuwdorp door Boei is afgelopen jaar afgerond. De uitkomsten zijn opgenomen in het Masterplan Nieuwdorp. Onderzoeken ter concretisering van de herbestemming vinden intussen plaats.

Agenda Wonen in De Bevelanden 2025

De Bevelandse gemeenten geven continue uitvoering aan de woningmarktafspraken die verwoord staan in de Agenda Wonen in De Bevelanden 2025. In het kader daarvan wordt de woningbouwmonitor (de realisatie en planning van woningbouwontwikkelingen) steeds bijgehouden. Het jaarverslag is opgeleverd.

Daarnaast is, als opvolger van de Agenda Wonen, een Regionale Woonvisie vervaardigd. Deze visie moet nog vastgesteld worden door de gemeenteraden van de Bevelandse gemeenten. De vaststelling staat gepland voor medio 2019. Diverse stakeholders zijn meegenomen in de totstandkoming van de visie. De Regionale Woonvisie omvat naast beleid een reeks acties (uitvoeringsplan) waar een vervolg aan wordt gegeven.

WOONvisie

De planning voor de actualisering van de Woonvisie Borsele hangt samen met die van de Regionale Woonvisie, aangezien dit de overall-visie is waarvan de lokale visie wordt afgeleid. Nu de thema's en de uitgangspunten in de regionale visie hun definitieve vorm hebben, kan er in 2019 gewerkt worden aan de Borsele Woonvisie. Het plan van aanpak wordt hiervoor geschreven.

De jaarlijks terugkerende informerende raadsbijeenkomst heeft op 11 oktober 2018 plaatsgevonden. Daar is uw raad onder meer geïnformeerd over de Raamovereenkomst Prestatieafspraken 2018-2022 (zie hierna).

(Raamovereenkomst) prestatieafspraken

Op 31 oktober 2018 is een Raamovereenkomst Prestatieafspraken 2018-2022 ondertekend. Betrokken partijen zijn de gemeenten Borsele en Reimerswaal, woningcorporatie R&B Wonen en Huurdersvereniging Reimerswaal en Borsele (HVRB). De raamovereenkomst vormt een 'vertaling' van het ondernemingsplan van de corporatie en de beide gemeenten (lokaal en regionaal woon- en sociaal beleid) in afspraken en te ondernemen acties. Gebaseerd op de raamovereenkomst zijn er door de genoemde partijen ook jaarlijkse prestatieafspraken gemaakt voor 2019. Deze jaarlijkse afspraken vormen een verdere concretisering van afspraken/beoogde acties uit de raamovereenkomst.

Volkshuisvesting

In het kader van de (raamovereenkomst) prestatieafspraken (zie hiervoor) heeft regelmatig overleg plaatsgevonden met R&B Wonen. Daarnaast vindt een aantal maal per jaar bestuurlijk overleg met de corporatie plaats. Mede hierdoor heeft de gemeente goed zicht op het functioneren van de corporatie. In 2018 heeft R&B Wonen te kennen gegeven dat een fusie met woningcorporatie RWS uit Goes wordt onderzocht. Met deze fusie ontstaat voor De Bevelanden één organisatie die voorziet in de realisatie/verhuur van sociale huurwoningen in de regio. Naar verwachting wordt de fusie in 2019 een feit.

Omgevingswet

De invoering van de Omgevingswet staat gepland voor 1 januari 2021. Op basis van de discussie over welke ambities uw raad nastreeft op het gebied van sturing op fysieke leefomgeving, participatie en flexibiliteit en maatwerk -een discussie die heeft plaatsgevonden op 12 oktober 2017- is de volgende stap die gezet moet worden het daadwerkelijk vaststellen van de ambities. Om de raad goed te kunnen informeren over de zaken waar zij behoefte aan hebben is een werkgroep met vertegenwoordigers uit de gemeenteraad samengesteld die zich gaat bezig houden met de invulling van de informerende raadsbijeenkomst van 11 april 2019.

In het eerste kwartaal van 2018 is onder een deel van het personeel (degenen die in meer of mindere mate met de Omgevingswet gaan werken) een DINAMO-enquête uitgezet om de veranderbereidheid die de Omgevingswet vraagt, te toetsen. Op basis van de uitkomsten van deze enquête zijn in het laatste kwartaal van 2018 diverse interventies uitgevoerd. In de vorm van presentaties in het college, het managementoverleg en op de afdeling Samenleving, met het doel informatie te verstrekken over de (komst van de) Omgevingswet, zowel voor wat betreft inhoud als qua proces.

Groenproject 't Sloe

- De afwikkeling van de principeovereenkomst over verwerving van ca.6.5 hectare kon niet in 2018 plaatsvinden. Mogelijk zal dit in 2019 zijn beslag kunnen vinden.
- We hebben drie percelen van ProRail kunnen verwerven. De inrichting hiervan wordt in 2019 voorzien.

Kwaliteitsimpuls Sloerland

We hebben de financiële afspraken met de provincie volledig afgewikkeld. In dit gebied hebben we in 2018 door middel van een ruil een reeds in eigendom zijnde kavel aan de Halsweg kunnen vergroten. De inrichting van de verworven percelen zal, na afloop van de gebruiksperiode, in latere jaren plaatsvinden in het kader van het algemene Sloerlandbeleid.

Private kwaliteitsborging in de bouw / Regionale samenwerking

In 2009 is er door de VNG, het IPO en het Rijk een Packagedeal afgesproken. Een onderdeel van deze deal is het ontwikkelen en vastleggen van kwaliteitscriteria waaraan vergunningverlening, toezicht en handhaving binnen het omgevingsrecht moeten voldoen. Deze criteria zijn in 2012 herijkt en staan nu bekend als Kwaliteitscriteria 2.1. De Kwaliteitscriteria 2.1 zijn opgebouwd uit twee elementen: kritieke massa en procescriteria. Het doel van deze criteria is om de uitvoering van vergunningverlening, toezicht en handhaving te professionaliseren en de kwaliteit in de organisatie te borgen. Door te voldoen aan de Kwaliteitscriteria 2.1 zorgt het bevoegd gezag ervoor dat de gewenste kwaliteit geleverd kan worden (rijksregels voor minimale fte omvang en opleidingsniveau).

Het voorstel Wet kwaliteitsborging voor het bouwen is in februari 2017 aangenomen door de Tweede Kamer. De stemming over het voorstel in de Eerste Kamer is in juli 2017 op verzoek van de minister aangehouden. De Eerste Kamercommissie heeft naar aanleiding van een brief van juni 2018 van de minister over de hervatting van de behandeling van het wetsvoorstel aangehouden tot na het debat van de Tweede Kamer. Ook de brief van november 2018, over het evaluatierapport van de proefprojecten kwaliteitsborging bouw, kan pas worden besproken als de uitkomsten van het debat in de Tweede Kamer bekend zijn. Het debat in de Tweede Kamer heeft op 6 december 2018 plaatsgevonden. De

Eerste Kamercommissie heeft na afloop van het debat besloten te willen beschikken over het verslag van het debat van de Tweede Kamer, inclusief de stemmingen over de moties en over het in de brief van de minister aan de Tweede Kamer van 6 december 2018 aangekondigde bestuursakkoord met de VNG, alvorens zijn een beslissing neemt over de verdere behandeling van het wetsvoorstel. Dit zal naar verwachting komend voorjaar zijn verdere beslag krijgen.

Vanwege voornoemde ontwikkelingen, de verdere specialisering en arbeidsmarktkrapte is in het najaar van 2018 de mogelijke samenwerking weer opgepakt. Bijna alle Sorbet gemeenten (Sorbet: Samenwerking (binnen) OmgevingsRecht Bevelanden en Tholen) hebben geconstateerd dat zij op individuele basis lastig aan de kwaliteitseisen t.a.v. kritieke massa kunnen voldoen. Om dit tij te doen keren, maar ook in het kader van o.a. het willen borgen van continuïteit, reduceren van kwetsbaarheid en kostenefficiëntie wordt ervoor gekozen om binnen het VTH domein (Vergunningen, Preventie Toezicht, sanctie en gedogen) op operationeel niveau de samenwerking met elkaar aan te gaan. Hiervoor zijn een aantal varianten in beeld gebracht. De kansrijkste varianten zullen verder worden uitgewerkt. De verwachting is dat komend voorjaar de uitkomst hiervan aan de besturen kan worden voorgelegd. Streven is dat de besturen een colour lokale kunnen aanbrengen. Daarna zal het VTH-beleid worden voorgelegd aan de raden ter vaststelling.

Daarnaast zijn per 1 januari 2019 de BRZO-bedrijven, die onder de bevoegdheid vielen van de provincie, ondergebracht bij de DCMR in Rotterdam. Dit om ook te kunnen voldoen aan de VTH criteria. Dit betekent dat wij voor het bouwdeel vanaf 2019 bij inrichtingen samenwerken met de RUD-Zeeland en de DCMR in Rotterdam.

Omgevingsplan Buitengebied Borsele, 2018

Tegen uw besluit van 1 maart 2018 tot vaststelling van het Omgevingsplan Buitengebied Borsele 2018 zijn acht beroepen ingediend bij de Raad van State. Een verzoek om voorlopige voorziening is niet ingediend bij de Raad van State. Dit betekent dat het Omgevingsplan op 25 mei jl. in werking is getreden. Wij zijn in afwachting van bericht van de Raad van State over de wijze van inhoudelijke behandeling van de beroepen door de Raad van State.

Bestemmingsplan Sloe

Vanaf half augustus is het ontwerpbestemmingsplan ter inzage gelegd in het kader van de vaststellingsprocedure. Er zijn twaalf zienswijzen tegen het ontwerpbestemmingsplan ingediend. In de loop van het vierde kwartaal van 2018 is een aanvang gemaakt met de voorbereiding van de besluitvorming door uw gemeenteraad. Hierin worden ook de zienswijzen betrokken. Besluitvorming wordt voorzien in het eerste kwartaal van 2019.

Verdubbeling Sloeweg N62

Het volledig ongelijkvloers kruisen van de wegen Sloeweg – Westerscheldetunnelweg – Bernhardweg-West (de zogenoemde Stervariant) vordert volgens planning, welke erin voorziet dat de ongelijkvloerse kruising medio 2019 in gebruik genomen kan worden. Zowel ambtelijk als bestuurlijk vindt er regelmatig overleg plaats tussen Provincie en gemeente over dit werk.

Zuid West 380 kV west

De Raad van State heeft 8 augustus uitspraak gedaan inzake de tegen het vaststellingsbesluit inpassingsplan Zuid West 380 kV west en bijbehorende uitvoeringsbesluiten (waaronder omgevingsvergunning college) ingestelde beroepen. De uitkomst is dat de realisatie van dit project kan doorgaan. In september/oktober 2018 heeft TenneT het contract met de aannemer ontbonden. Hierdoor moet het project opnieuw aanbesteed worden. Om het tijdsverlies tot een minimum te beperken is het zo goed als zeker dat er met meerdere aannemers gewerkt gaat worden. Dat de realisatie van dit megaproject in het veld de komende jaren extra begeleiding/toezicht van de gemeente vergt was al een gegeven. Voor de jaren 2019 en 2020 zijn hiervoor al extra middelen voor inhuur beschikbaar gesteld (€ 75.000 per jaar). Nu er vermoedelijk gewerkt gaat worden met meerdere aannemers (en daarmee op verschillende mastposities tegelijkertijd) legt dit een nog grotere (tijds)druk op de begeleiding/toezicht door de gemeente. Tijdens de uitvoering van het werk moet bezien worden of deze extra middelen toereikend zijn.

Net op zee Borssele

Dit project voorziet in de aansluiting van het offshore windpark voor de kust van Walcheren op het uit te breiden hoogspanningsstation Borssele, waarna vervolgens aansluiting op het landelijk transportnet plaatsvindt. TenneT is op basis van de onherroepelijke besluiten gestart met de uitvoering van de werken. Op ons grondgebied betreft dit de bouw van een hoogspanningsstation en het aanleggen van kabels. Het werk is medio september 2018 stilgelegd omdat het transport van de kabels wegens de lage waterstand in de rivieren niet heeft kunnen plaatsvinden volgens planning. Het transport is eind december 2018 begonnen en het werk wordt in 2019 verder uitgevoerd.

150 kV Ellewoutsdijk - Goes

Dit project voorziet in het robuust maken van het 150 kV-net in Zeeuws-Vlaanderen; een ondergrondse 150 kV-kabelverbinding tussen het 150 kV-station Goes de Poel en het 150 kV-station Westdorpe. In uw vergadering van 1 februari 2018 hebt u, daar waar dit het grondgebied van de gemeente Borsele betreft, een bestemmingsplan hiervoor vastgesteld. Tegen uw besluit van 1 februari jl. zijn vier beroepen ingediend bij de Raad van State. Inmiddels is door de Raad van State aan de Stichting Advisering Bestuursrechtspraak gevraagd advies in deze uit te brengen. Dit advies moet uiterlijk februari 2019 uitgebracht zijn, waarna inhoudelijke behandeling van de beroepen plaatsvindt door de Raad van State.

Dorpsvernieuwing/ Erfgoedzorg

In 2018 heeft uw raad het "Jaarverslag dorpsvernieuwing 2017" ontvangen dat inzicht biedt in de resultaten van het project dorpsvernieuwing (DVN2.0) over 2017. Ook voor het jaar 2018 zal een jaarverslag worden opgesteld.

Particuliere woningvoorraad

Gedurende geheel 2018 was er geld beschikbaar voor het verstrekken van subsidies voor de verbetering van de particuliere woningvoorraad. In totaal zijn er 149 subsidies toegekend voor een totaalbedrag van circa € 362.690. In dit jaar zijn er 61 subsidies uitbetaald. Hiermee gaat een bedrag van ongeveer € 104.245 gemoeid. Per 1 januari 2019 is er voor de uitvoering van de subsidieregeling voor de verbetering van de particuliere woningvoorraad nog een bedrag van circa € 82.760 beschikbaar. De verwachting is dat het subsidieplafond van € 500.000 over niet al te lange termijn wordt bereikt.

Aandachtslocaties

Voor diverse locaties zijn plannen in ontwikkeling dan wel concrete bouwplannen om verpaupering aan te pakken. De aanpak van de aandachtslocaties is een continu proces. In het “Jaarverslag dorpsvernieuwing 2018” informeren wij u nader over de voortgang.

Erfgoedzorg

Afgelopen jaar zijn enkele subsidieaanvragen DVN2.0 ingediend voor Erfgoedzorg. Dit betreffen kleine onderhoudswerkzaamheden aan diverse monumenten en zijn definitief toegekend. De subsidie voor het vernieuwen van het dak van de Rijksmonumentale schuur aan de Beeldhoeveweg 12 in 's-Heerenhoek is eveneens definitief toegekend. Daarnaast heeft een toekenning van draaipremie aan de molen ‘De Vijf Gebroeders’ plaatsgevonden.

Starterslening gemeente Borsele

De uitvoering van het verstrekken van Startersleningen is gecontinueerd. Er is hiervoor nog steeds budget beschikbaar. Het aantal leningen wat verstrekt is komt nagenoeg overeen met de aannname die gedaan is over het aantal te verstrekken leningen en met de gemiddelde hoogte van een dergelijke lening. In 2018 zijn er 13 leningen verstrekt voor een gemiddeld bedrag van € 27.000. Het totaalbedrag van de leningen komt daarmee op € 350.000.

Leningen “Regeling Particuliere Woningverbetering” gemeente Borsele (RPW-B1 en RPW-B2)

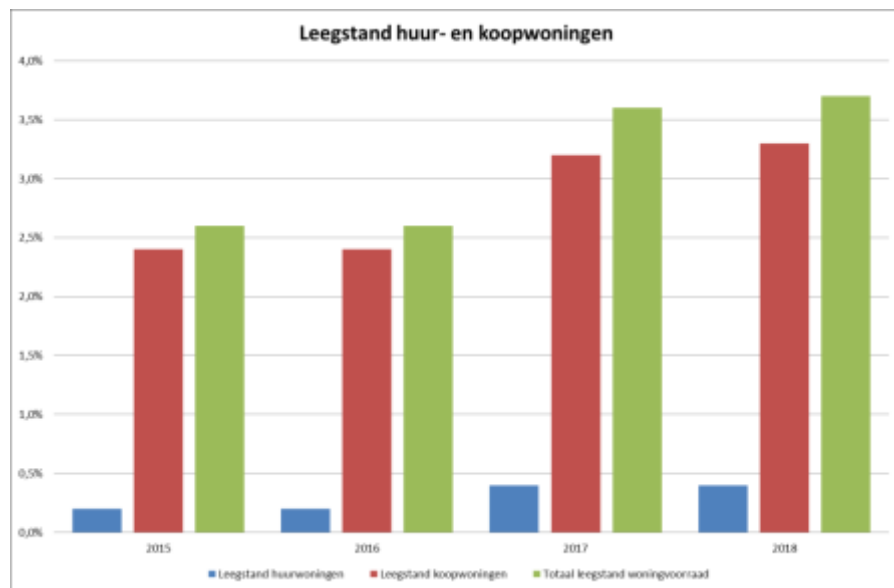
De uitvoering van het verstrekken van Stimuleringsleningen is gecontinueerd. Er is hiervoor nog steeds budget beschikbaar. Over heel 2018 is er 1 lening (RPW-B2) verstrekt voor een bedrag van € 6.679.

Daarnaast is er informatie verstrekt en advies gegeven in brede zin over welke regelingen er allemaal zijn, zowel rijks-, provinciaal-, als gemeentelijke regelingen, om onze inwoners goed van dienst te zijn.

Bijdrage van gemeenschappelijke regelingen aan het programma	
ruimtelijke ontwikkeling	Geen

Indicatoren

Programma Algemene dekkingsmiddelen

Speerpunten

Speerpunt	Indicator	Stand van zaken per 31 december 2018
Wij willen een financieel gezonde gemeente zijn met een zo beperkt mogelijke lastendruk voor onze burgers.	De Borselse lastendruk bevindt zich onder het Zeeuws gemiddelde.	Zeeuws gemiddelde: € 725 Gemeente Borsele: € 700 In 2018 bevindt onze lastendruk zich nog steeds onder het Zeeuws gemiddelde. We staan de op 6 ^e plaats van de 13 Zeeuwse gemeenten. De tarieven in Zeeland zitten tussen € 571 en € 902.
	De verhouding reserve weerstandsvermogen/provinciale norm bedraagt minimaal 1,0.	We zitten met een ratio van 7,12 ruim boven de norm.

Wat heeft het gekost?

Baten en lasten Algemene dekkingsmiddelen				
	Rekening 2017	Begroting 2018	Begr. na wijziging 2018	Rekening 2018
Lasten				
Belastingen	777	624	281	285
Algemene dekkingsmiddelen	929	743	1.384	936
Onvoorzien	31	0	0	0
Verschil kostenplaatsen	0	0	20	0
Vennootschapsbelasting	314	20	-282	-308
Totaal lasten	2.051	1.387	1.403	912
Baten				
Belastingen	8.116	8.076	8.295	8.333
Algemene dekkingsmiddelen	19.023	18.227	18.988	19.066
Onvoorzien	0	30	30	0
Vennootschapsbelasting		0	0	0
Totaal baten	27.139	26.333	27.312	27.399
Saldo programma	-25.088	-24.762	-25.909	-26.486
Mutaties reserves				
Baten				
Algemene dekkingsmiddelen	781	63	739	278
Vennootschapsbelasting	314	0	0	106
Verschil kostenplaatsen	17	15	34	34

Baten en lasten Algemene dekkingsmiddelen				
	Rekening 2017	Begroting 2018	Begr. na wijziging 2018	Rekening 2018
Lasten				
Belastingen	1.101	0	652	338
Algemene dekkingsmiddelen	34	0	863	873
Vennootschapsbelasting	0	0	0	414
Totaal saldo programma	-25.065	-24.839	-25.167	-25.279

Financiële afwijking:

Het programma sluit met een voordelig saldo van € 112.000 ten opzichte van de begroting.

Financiële afwijking: Belastingen € 46.000

De opbrengst van de onroerende zaakbelastingen valt hoger uit als gevolg van areaal uitbreiding bij de niet-woningen.

Algemene dekkingsmiddelen € 63.000

De algemene uitkering valt in 2018 € 118.000 hoger uit. Dit is het gevolg van de effecten van de decembercirculaire 2018 en een nabetaling van € 37.000 over de jaren 2016 en 2017. Voor het jaar 2018 is € 81.000 meer ontvangen. Dit bedrag bestaat uit een voordeel van € 159.000 voor de innovatieve aanpak van energiebesparing bij monumenten en een nadeel van € 78.000 door lagere maatstaven in het gemeentefonds.

Op werk voor derden vielen de baten per saldo € 56.000 lager uit dan begroot. Dit komt door het wegvallen van de inkomsten van een gemeente, waarvoor wij het onderhoud uitvoerden in onze werkplaats. De betreffende gemeente heeft haar wagenpark vernieuwd en er is voor gekozen om de auto's bij een lokaal garagebedrijf te laten onderhouden.

Onvoorzien -/- € 30.000

In de begroting is hier, met name, het resterende saldo van het te realiseren rendement op het investeringsfonds opgenomen. Aangezien dit project nog loopt, is het nog niet mogelijk alle rendementen te realiseren. Het restantbudget in het fonds is € 461.000.

Verschil kostenplaatsen € 20.000

Abusievelijk zijn op dit product lasten begroot. Dit betrof voornamelijk het koelsysteem voor de raad- en trouwzaal. De werkelijke lasten zijn verantwoord op het programma Bedrijfsvoering.

Vennootschapsbelasting € 20.000

De vennootschapsbelasting op de bouwgrondexploitatie wordt volledig verrekend met de reserve bouwgrondexploitaties. Voor overige activiteiten gaan we er vooralsnog vanuit dat we niet belastingplichtig dan wel belastingschuldig te zijn.

In 2018 is er overleg geweest met de belastingdienst over de fiscale openingsbalans en de fiscale resultaatbepaling. Bij de jaarlijkse resultaatbepaling mag rekening gehouden worden met de toekomstige lasten en dat heeft een positieve invloed op de hoogte van de te betalen vennootschapsbelasting. Over de jaren 2016 en 2017 hebben we herberekingen gemaakt. Momenteel volgen we de landelijke berichten over een vaststellingsovereenkomst. Hierin wordt met name de waardering van de fiscale openingsbalans en de rekensystematiek vastgelegd die ons voldoende zekerheid moet verschaffen.

Voortgang projecten/investeringen

Omschrijving	Raadsbesluit	Restant 1-1-2018	Verleend in 2018	Besteed in 2018	Saldo	Beschikbaar 2019
Archief	27-06-2013	14.531		14.531	0	
Geografische diensten	11-06-2015	25.000		0	25.000	25.000
Koelsysteem raad- en trouwzaal	11-05-2017	16.793		16.793	0	
Investeringsfonds	05-06-2014	676.227		214.938	461.289	461.289

Archief

Het krediet is geheel aangewend voor verdere migratie, upgrade van MyCorsa en verdere digitalisering.

Geografische diensten

De vervanging van materiaal voor landmeetkundige diensten is voorlopig nog niet aan de orde. Het bedrag blijft beschikbaar binnen het algemeen weerstandsvermogen.

Koelsysteem raad- en trouwzaal

Het koelsysteem is vervangen.

Investeringsfonds

Verschillende projecten voor energiebesparende maatregelen zijn in onderzoek, zoals sporthal De Zwake, zwembad Stelleplas, de werkplaatsen in 's-Gravenpolder en Heinkenszand en diverse andere gebouwen.

Bijdrage van gemeenschappelijke regelingen aan het programma	
algemene dekkingsmiddelen	NV Bank Nederlandse Gemeenten Samenwerkingsverband belastingen en waardebeoordeling Zeeland

Programma Bedrijfsvoering

Wat heeft het gekost?

Baten en lasten Bedrijfsvoering				
	Rekening 2017	Begroting 2018	Begr. na wijziging 2018	Rekening 2018
Lasten				
Overhead				
Huisvesting	836	775	675	626
Interne bedrijfsvoering/overhead	3204	3.985	4245	3.916
GR De Bevelanden	1.261	1.111	1.309	1.318
Totaal lasten	5.301	5.871	6.229	5.860
Baten				
Overhead	65	0	0	0
Huisvesting	80	58	58	60
Interne bedrijfsvoering	57	204	159	224
Totaal baten	202	262	217	284
Saldo programma	5.099	5.609	6.012	5.576
Mutaties reserves				
Baten				
Interne bedrijfsvoering/overhead	36	0	116	100
Lasten				
Totaal saldo programma	5.064	5.609	5.896	5.476

Financiële afwijking:

Het programma sluit met een voordelig saldo van € 420.000 ten opzichte van de begroting.

Huisvesting € 51.000

In de begroting was nog rekening gehouden met een hogere rentelast voor het gemeentehuis dan de werkelijke rentelast die we op basis van het BBV mogen toerekenen. Het verschil bedroeg € 27.000. Op de post aanschaf en vervanging meubilair e.d. hebben we € 24.000 minder uitgegeven dan begroot.

Overhead/interne bedrijfsvoering € 378.000

Dit product omvat een groot aantal interne producten waarvan de lasten in 2018 ca € 3.600.000 bedroegen en bestond globaal uit:

- personeelslasten van leidinggevenden ca. € 1.000.000;
- personeelslasten van ondersteunende afdelingen zoals financiën, controlling en interne zaken ca € 1.400.000;
- materiële kosten van de ondersteunende afdelingen € 360.000 (post, archief, kopieëren, telefonie, catering, schoonmaak, meubilair);
- opleidingskosten, arbeidsomstandigheden etc. € 400.000;
- informatievoorziening en automatisering € 170.000;
- juridische zaken en geografische info € 375.000;

De belangrijkste afwijkingen ten opzichte van de begroting zijn:

In onze gemeente hebben we 4 trainees in dienst voor ca. € 200.000. In de begroting hebben we de salarislasten hiervan begroot op dit product. De trainees worden op diverse afdelingen en voor diverse projecten ingezet om ze kennis te laten maken met de werkzaamheden binnen een gemeente. Als gevolg daarvan dienen we de salarislasten te verantwoorden op de beleidsproducten (projecten) waarvoor zij werkzaam zijn.

Op de raming van de interne bedrijfsvoering is € 60.000 overgebleven, omdat er geen verdere noodzaak was voor de aanschaf van documentatie of producten voor de repro, zoals briefpapier en enveloppen in verband met de komst van een nieuw gemeentelogo.

Werklieden/buitendienst

De begrote kosten voor inhuur van personeel € 64.000 en overige kosten € 20.000 van de werklieden waren op dit product begroot. De kosten hebben wij verantwoord op de betreffende beleidsproducten (wegen, openbare ruimte en sport).

Tractiemiddelen/buitendienst

Door een wijziging van de financiële verordening met ingang van 1 januari wordt de aanschaf beneden de € 25.000 niet meer geactiveerd. Hierop was de begroting nog niet aangepast; de verantwoording bedroeg € 80.000.

Verder waren er hogere lasten voor brandstoffen van € 20.000 door de gestegen prijzen van benzine en diesel. Er was sprake van een grote schade aan de kraan op de vrachtwagen tijdens het lossen op de milieustraat. Er is schade ontstaan aan de kraan en een stoplicht op de milieustraat; samen met extra onderhoud een overschrijding van € 14.000. Ook op de lichte vrachtwagens waren er extra onderhoudskosten

met name aan een koelsysteem. Tevens waren er extra reparatiekosten aan de maaiers. Dit kwam door voorwerpen die in de plantsoenen lagen en die per ongeluk in de maaier terecht gekomen zijn. De verzekeringspremies voor alle tractiemiddelen zijn in 2018 verhoogd. Net als bij de werklieden/buitendienst komen deze lasten uiteindelijk terecht op wegen, openbare ruimte en sport.

Baten op het onderdeel overhead

Dit betreft de doorberekening van overheadkosten aan het grondbedrijf. Door toename van de uren voor de grondexploitaties is de doorberekening € 25.000 hoger dan geraamd. Ook waren huurinkomsten, subsidies voor opleiding hoger dan begroot € 40.000. De overige € 29.000 wordt veroorzaakt door een reeks van kleinere verschillen op de diverse beleidsprodukten.

GR De Bevelanden -/- € 9.000

Op dit product hebben wij geen significante afwijking te melden.

Voortgang projecten/investeringen

Omschrijving	Raadsbesluit	Restant 1-1-2018	Verleend in 2018	Besteed in 2018	Saldo	Beschikbaar 2019
Lichte vrachtwagen 2017 (OW 37)	03-11-2016	31.000		39.553	-8.553	
Lichte vrachtwagen 2017 (OW 38)	03-11-2016	41.000		13.907	27.093	
Uitbreiding werkplaats	05-11-2015	24.725		18.684	6.041	
Cirkelmaaier OW 211	05-11-2015	24.000		0	24.000	
Kleine tractor OW 159 / 160 / 161	05-11-2015	81.000		78.292	2.708	
John Deere cirkelmaaier 2016	05-11-2015	24.000		19.659	4.341	
Reserve huisvuilwagen OW 75	17-05-2018	46.500		49.500	-3.000	
Stiga 2018	01-03-2018	24.000		34.371	-10.371	
Weedheater 2018	01-03-2018	34.500		23.629	10.871	
Avant shovel	01-03-2018	42.000		40.000	2.000	
Hagenknippers	01-03-2018	35.500		33.400	2.100	
Klepelmaaier 2018	07-12-2017			11.854	-11.854	
Elektrische autos bode- en afvaldienst	07-12-2017	70.000		78.756	-8.756	
Elektrische auto's	01-11-2018	0	70.000	61.519	8.481	

Diverse tractiemiddelen

Alle tractiemiddelen zijn aangeschaft en financieel afgerond voor 31 december 2018.

Bijdrage van gemeenschappelijke regelingen aan het programma	
bedrijfsvoering	Samenwerkingsverband GR de Bevelanden

Paragrafen

Paragraaf Lokale heffingen

Algemeen

Iedere inwoner van de gemeente Borsele is verplicht lokale heffingen te betalen die op hem/ haar betrekking hebben. Het doel van deze heffingen is het genereren van inkomsten, die worden gebruikt ter dekking van de uitgaven door de gemeente Borsele. In onze gemeente kennen we een negental verschillende belastingen en heffingen welke via verordeningen door de gemeenteraad zijn vastgesteld.

De gemeenschappelijke regeling SaBeWa-Zeeland, voert vanaf 1 januari 2013 voor de gemeente Borsele de werkzaamheden uit met betrekking tot de uitvoering Wet WOZ en de heffing en invordering van de onroerende zaakbelastingen, afvalstoffenheffing, rioolrecht, forensenbelasting, hondenbelasting en precariobelasting.

Vanaf 2017 moet voor de belastingen en leges de kostendekkendheid worden aangetoond. Dit doen we in deze paragraaf. In 2018 hebben wij een extern onderzoeksbureau opdracht gegeven om de kostendekkendheid van de alle belastingen en leges te berekenen. De kostendekkendheidspercentages van alle leges en belastingen zijn volgens deze systematiek in deze paragraaf opgenomen.

In de berekening van de tarieven dient rekening gehouden met een opslag voor overhead. De overhead wordt verdeeld over de direct productieve uren.

De berekening van het percentage overhead is als volgt:

Berekening % overhead tov loonsom	
Totale loonkosten incl. overhead	10.379.64
	6
gemeenteraad	-241.899
college van burg. en wethouders	-548.804
overhead	-2.667.593
Totaal directe loonkosten	6.921.350
Totale overhead progr. Bedrijfsvoering	6.154.934
percentage overhead 2018	88,9%

Bij de berekening van de tarieven wordt met dit percentage rekening gehouden.

Opbrengstramingen belastingen en heffingen

Besloten is de belastingen voor het jaar 2018 niet te verhogen. De lasten stijgen ook gemiddeld met dit percentage. Voor de OZB geldt dat om gelijkblijvende opbrengsten te realiseren de tarieven worden bijgesteld o.b.v. de waarde-ontwikkelingen.

Naam	Raming 2018	Opbrengst 2018
Onroerende zaakbelastingen	€ 7.616.000	€ 7.656.562
Forensenbelasting	€ 26.000	€ 27.390
Hondenbelasting	€ 130.000	€ 130.467
Precariobelasting	€ 522.200	€ 518.455
Afvalstoffenheffing	€ 2.626.565	€ 2.633.591
Reinigingsrechten	€ 68.340	€ 62.233
Lijkbezorgingsrechten	€ 383.515	€ 405.630
Leges	*	*
Rioolrechten	€ 1.465.000	€ 1.441.535

Toelichting per belastingsoort en heffing**Onroerende zaakbelastingen**

De onroerende zaakbelastingen bestaan uit drie soorten belastingen: de eigenarenbelasting woningen, de eigenarenbelasting niet-woningen en de gebruikersbelasting niet-woningen. Het tarief bedraagt een vast heffingspercentage van de WOZ waarde. Voor 2018 waren de tarieven:

Tarief	2018
Eigenaren woningen	0,1263%
Eigenaren niet-woningen	0,2378%
Gebruikers niet-woningen	0,2096%

Forensenbelasting

De forensenbelasting heffen we van personen die niet binnen de gemeente Borsele wonen, maar wel een woning of recreatiewoning voor zichzelf ter beschikking houden (de zogenaamde 2e woningbezitter).

WOZ-waarde	2018
Tot € 44.000	€ 114,00
€ 44.000 - € 89.000	€ 155,00
€ 89.000- € 134.000	€ 195,00
€ 134.000 of meer	€ 235,00

Hondenbelasting

Hondenbelasting heffen we voor het houden van een hond binnen de gemeente. Qua tarief maken we onderscheid in een tarief voor één hond, twee of meerdere honden en een zogenaamd kenneltarief (honden die gehouden worden in geregistreerde kennels).

Tarief	2018
Eén hond	€ 53,40
Tweede en volgende hond	€ 79,80
Kenneltarief	€ 160,20

Precariobelasting

De precariobelasting is qua inhoud en financiële omvang een beperkte belasting voor de gemeente. De belasting heffen we voor het plaatsen of hebben van bezittingen op gemeentegrond (zoals het hebben van een benzinepompinstallatie en het plaatsen van marktkramen op grond van de gemeente). Met ingang van 2016 wordt er precariobelasting geheven op kabels en leidingen.

Afvalstoffenheffing

De afvalstoffenheffing is een vergoeding voor de kosten van het ophalen en verwerken van huishoudelijke afvalstoffen. De totale belastingopbrengst mag hierbij de totale lasten niet overschrijden en maximaal 100% kostendekkend zijn. Voor 2018 zijn de tarieven niet gestegen en bedroeg de kostendekkendheid 81,9%.

Afvalstoffenheffing	
Omschrijving lasten:	
Directe lasten taakveld	2.486.441
overhead	314.917
btw	413.727
Indirecte lasten	728.644
Totale lasten afvalstoffenheffing	3.215.085
afvalstoffenheffing	2.633.591
Dekkingspercentage	81,9%

Reinigingsrechten

Reinigingsrechten worden betaald voor het ophalen van afvalstoffen (uitgezonderd autowrakken) van bedrijven en instellingen die door hun aard, omvang of hoeveelheid niet periodiek worden ingezameld. Voor 2018 zijn de tarieven niet gestegen en bedroeg de kostendekkendheid 75,5%.

Reinigingsrechten		
Omschrijving lasten:		
Directe lasten reinigingsrechten		63.755
overhead	8.075	
btw	10.591	
Indirecte lasten		18.666
Totale lasten reinigingsrecht		82.421
Baten reinigingsrecht		62.233
Dekkingspercentage		75,5%

Rioolheffing

De rioolheffing is een vergoeding voor de kosten van de gemeentelijke riolering en het bestrijden van wateroverlast. De totale belastingopbrengst mag hierbij de totale lasten niet overschrijden en maximaal 100% kostendekkendheid zijn. Vanaf 2013 is de gebruikersbelasting volledig afhankelijk van het waterverbruik. De lasten van de rioleringen zijn gestegen door het opheffen van GR Reinigingstaak Borsele-Goes. De vergoeding voor de werkzaamheden van de gemeente Goes wordt nu rechtstreeks op dit taakveld verantwoord.

De tarieven bedroegen in 2018:

Tarief	2018
Eigenarenbelasting per eigendom woning	0,0372%
Eigenarenbelasting per eigendom niet-woning	0,0381%
Gebruikersbelasting waterverbruik < 75m ³	€ 52,20
Gebruikersbelasting waterverbruik 75m ³ - 150m ³	€ 67,20
Gebruikersbelasting waterverbruik 151m ³ - 225m ³	€ 82,20
Gebruikersbelasting waterverbruik 226m ³ - 300m ³	€ 114,00
Toeslag waterverbruik > 300m ³ , per 100m ³	€ 26,40

Voor 2018 bedroeg de kostendekkendheid 89,3%.

rioolheffing	
Omschrijving lasten:	
Directe lasten taakveld	1.311.479
overhead	190.980
btw	205.126
Indirecte lasten	396.105
Totale lasten taakveld rioleringen	1.707.584
Baten:	
Vergoeding werken kolkenzuiger	92.858
netto lasten taakveld rioleringen	1.614.726

rioolheffing	1.441.535
Dekkingspercentage	89,3%

Lijkbezorgingsrechten

Deze rechten worden geheven voor het gebruik van de begraafplaatsen en voor het door de gemeente verlenen van diensten i.v.m. de begraafplaatsen. Voor de lijkbezorgingsrechten was de beleidslijn om vanaf 2020 een kostendekkendheid te realiseren van 70%. Nu de belastingen in 2018 niet zijn verhoogd betekent dit dat het kostendekkingspercentage gehandhaafd bleef op 82,3%.

Lijkbezorging	
Omschrijving lasten:	
Directe lasten taakveld	363.948
overhead	128.662
btw	0
Indirecte lasten	128.662
Totale lasten taakveld lijkbezorging	492.610
Begraafrechten	405.630
Dekkingspercentage	82,3%

Leges

Voor het verstrekken van een vergunning of document wordt een vergoeding in de vorm van leges gevraagd. Er zijn verschillende soorten leges, die op verschillende posten en programma's in de begroting worden verantwoord. Zo worden de leges voor het afgeven van een paspoort of rijbewijs onder het programma Bestuur geboekt, terwijl de leges voor het afgeven van een Omgevingsvergunning onder het programma Ruimtelijke Ontwikkeling vallen. Voor 2018 stijgen de tarieven niet. In onderstaand overzicht zijn de resultaten van het onderzoeksbureau met betrekking tot de kostendeckendheid van de gemeentelijke leges weergegeven.

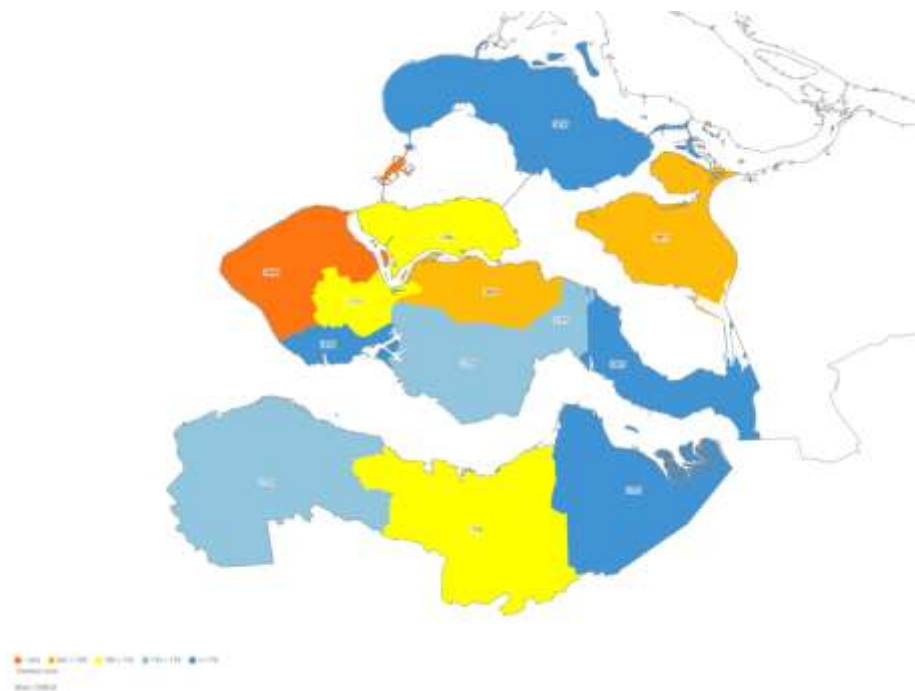
Recapitulatie kostendeckendheid leges 2018 gemeente Borsele							
		Uren	Overhead	Overige kosten	Totale lasten	Totale baten	Dekkingspercentage
Totaal		€ 635.520	€ 637.109	€ 509.666	€ 1.589.118	€ 988.458	62%
Titel I	Algemene dienstverlening	€ 128.482	€ 128.803	€ 178.724	€ 436.008	€ 394.938	91%
Hoofdstuk 1	Burgerlijke stand	€ 9.549	€ 9.573	€ 22.960	€ 42.083	€ 19.759	47%
Hoofdstuk 2	Reisdocumenten	€ 71.570	€ 71.748	€ 119.316	€ 262.634	€ 224.848	86%
Hoofdstuk 3	Rijbewijzen	€ 40.885	€ 40.987	€ 36.449	€ 118.321	€ 127.651	108%
Hoofdstuk 4	Verstrekingen uit de basisregistratie personen	€ 2.364	€ 2.370	€ -	€ 4.735	€ 4.942	104%
Hoofdstuk 9	Overige publiekszaken	€ 3.453	€ 3.462	€ -	€ 6.915	€ 17.626	255%
Hoofdstuk 15	Winkeltijdenwet	€ 660	€ 661	€ -	€ 1.321	€ 112	8%
Hoofdstuk 16	Kansspelen	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	-
Hoofdstuk 17	Kinderopvang	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	-
Hoofdstuk 18	Telecommunicatie	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	-
Hoofdstuk 19	Verkeer en vervoer	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	-
Titel II	Dienstverlening vallend onder fysieke leefomgeving/ omgevingsvergunning	€ 423.165	€ 424.223	€ 193.177	€ 847.388	€ 588.041	69%
Hoofdstuk 3	Omgevingsvergunning	€ 423.165	€ 424.223	€ 193.177	€ 847.388	€ 588.041	69%
Hoofdstuk 8	Bestemmingswijzigingen / Bestemmingsplannen	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	-
Titel III	Dienstverlening vallend onder Europese dienstenrichtlijn	€ 83.873	€ 84.083	€ 137.765	€ 305.721	€ 5.479	2%
Hoofdstuk 1	Horeca	€ 29.922	€ 29.996	€ -	€ 59.918	€ 2.528	4%
Hoofdstuk 2	Organiseren van evenementen of markten	€ 52.653	€ 52.784	€ 137.765	€ 243.202	€ 2.822	1%
Hoofdstuk 7	In deze titel niet benoemde vergunning, ontheffing of andere beschikking	€ 1.299	€ 1.302	€ -	€ 2.601	€ 129	5%

Lokale lastendruk

De lokale belastingdruk bestaat uit de OZB, afvalstoffenheffing en het rioolrecht en wordt berekend op basis van een standaard gezin met een twee onder een kap woning met een WOZ waarde van € 200.000. Van de dertien Zeeuwse gemeenten staat Borsele met € 736,00 wat de laagste belastingdruk betreft met een zesde plaats in de middenmoot (Zeeuws gemiddelde bedroeg € 752,00).

Kwijtscheldingsbeleid

De gemeente hanteert het uitgangspunt dat alle inwoners met een inkomen op 100% van de bijstandsnorm in aanmerking moeten kunnen komen voor kwijtschelding van de afvalstoffenheffing en de rioolheffing, tenzij sprake is van een vermogen dat groter is dan het wettelijke normbedrag. De uitvoering van het kwijtscheldingsbeleid vindt in gezamenlijkheid plaats door SaBeWa-Zeeland. Voor 2018 is voor een bedrag van € 50.986 aan kwijtschelding verleend.

Paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Algemeen

Over de paragraaf weerstandsvermogen zegt het BBV dat deze ten minste moet bevatten:

- Een inventarisatie van de weerstandscapaciteit
- Een inventarisatie van de risico's
- Het beleid betreffende de weerstandscapaciteit en de risico's
- Een scenario en beleidsmatige opties waardoor de risico's kunnen worden beheerst

Op deze begrippen wordt hieronder kort ingegaan. Daarna wordt uitgewerkt wat dit betekent voor onze gemeente.

Het weerstandsvermogen bestaat volgens het BBV uit:

- De weerstandscapaciteit, zijnde de middelen en mogelijkheden waarover de gemeente beschikt of kan beschikken om niet begrote kosten te dekken
- Alle risico's waarvoor geen maatregelen zijn getroffen en die van materiële betekenis kunnen zijn in relatie tot de financiële positie

Het weerstandsvermogen is voldoende als financiële tegenvallers goed opgevangen kunnen worden. Het saldo van weerstandscapaciteit minus risico's dient positief te zijn.

Er wordt een onderscheid gemaakt tussen statisch en dynamisch weerstandsvermogen. Voor de berekening hiervan wordt respectievelijk de incidentele en de structurele weerstandscapaciteit gehanteerd.

Weerstandscapaciteit

De weerstandscapaciteit bestaat uit middelen en mogelijkheden waarover de gemeente beschikt om niet begrote kosten, die onverwacht en substantieel zijn, te dekken zonder dat de begroting en het beleid aangepast hoeven te worden. Deze middelen bestaan uit bijvoorbeeld de algemene reserve, stille reserves en de onbenutte belastingcapaciteit.

Onder incidentele weerstandscapaciteit wordt verstaan de capaciteit die de gemeente heeft om eenmalige tegenvallers op te vangen.

Onder structurele weerstandscapaciteit wordt verstaan de middelen die permanent inzetbaar zijn om tegenvallers op te vangen.

Risico's zullen in de regel opgevangen worden binnen de incidentele weerstandscapaciteit. De gevolgen van verreweg de meeste risico's zijn éénmalig.

Bestanddeel	Incidentele weerstandscapaciteit	Structurele weerstandscapaciteit
Algemeen weerstandsvermogen	X	
Weerstandsvermogen bouwgrondexploitatie	X	
Post onvoorziene uitgaven	X	
Begrotingsruimte / structureel onvoorzien		X
Stille reserves	X	
Onbenutte belastingcapaciteit		X
Kostenreductie / efficiency maatregelen		X

Met de vaststelling in 2007 van het beleid voor de weerstandscapaciteit is bepaald dat de ratio weerstandsvermogen (dit is de beschikbare weerstandscapaciteit gedeeld door de benodigde weerstandscapaciteit) minimaal 1,0 dient te zijn.

Risico's

Een risico is een kans op het optreden van een gebeurtenis met een bepaald gevolg. De risico's die van belang zijn voor het weerstandsvermogen, zijn die risico's die niet op een andere manier zijn afgedekt en die een financieel gevolg kunnen hebben. Doen deze risico's zich voor, dan worden ze opgevangen middels het weerstandsvermogen.

Reguliere risico's, dat wil zeggen risico's die zich regelmatig voordoen en die in het algemeen vrij goed meetbaar zijn, zijn niet van belang voor het weerstandsvermogen. Daarvoor kunnen immers verzekeringen worden afgesloten of voorzieningen gevormd.

Van de risico's die overblijven, zijn de gevolgen uitgedrukt in een geldbedrag. De kans dat de risico's zich voordoen is uitgedrukt in een percentage. Met de formule $K \times G$ (kans in % x gevolg in €) is per risico het uiteindelijke risicobedrag bepaald. Deze samen vormen de benodigde weerstandscapaciteit. Deze risico-inventarisatie wordt jaarlijks geactualiseerd. Het opvangen van incidentele risico's is vrij makkelijk te realiseren door het aanhouden van een reserve. Echter het opvangen van structurele risico's is lastiger. Namelijk voor hoeveel jaren tellen we deze risico's mee? Wij gaan hierbij uit van twee jaar. Binnen deze termijn is er voldoende tijd om aanvullende maatregelen te nemen om de structurele risico's die werkelijkheid worden, het hoofd te bieden.

Daardoor is het totaalbedrag bekend dat op dit moment middels het weerstandsvermogen dient te worden afgedekt. In de hierna volgende berekeningen is rekening gehouden met dit aldus berekende bedrag. De belangrijkste risico's (> € 15.000) worden hierna toegelicht. Uit het overzicht blijkt dat bijna 90% van het risicobedrag veroorzaakt wordt door 37,5% van de risico's.

Omschrijving risico	Categorie Kans	Categorie Bedrag	Incidenteel	Structureel
De gemeente Borsele staat voor 16,67% garant voor door Zeeland Seaports aangegane geldleningen. Deze leningen zijn eind 2018 € 386 miljoen. Als de leningen niet (kunnen) worden terugbetaald, dan zal de gemeente Borsele op haar aandeel als borg worden aangesproken.	10%	> 500.000	1.000.000	
Boetes en of schadeclaims als gevolg van onvoldoende maatregelen ter bescherming van (persoons)gegevens	30%	> 500.000	300.000	
Tekorten (10% eigen risico) op open einde regeling WWB door economische recessie	50%	100.000 – 250.000		125.000
Door niet te voldoen aan de subsidieeisen wordt de geraamde subsidie (deels) misgelopen.	70%	100.000 – 250.000	105.000	
Aanpassingen gedurende de uitvoering van het project tasten de financiële beheersbaarheid aan.	70%	100.000 – 250.000	70.000	

Groot onderhoud schoolgebouwen is taak van schoolbesturen, gemeente blijft eigenaar van de gebouwen.	10%	250.000 – 500.000	50.000	
Aanvullende uitkering WIZ ad 10% ER wordt niet uitgekeerd	50%	25.000 – 100.000	50.000	
Fouten bij het verlenen van een omgevingsvergunning: schadeclaims.	10%	250.000 – 500.000	37.500	
De tarieven wordt vastgesteld op voorlopige WOZ-waarden. Door interne en externe oorzaken bij SaBeWa wijzigt de definitieve WOZ-waarde van het areaal wat een afwijking geeft ten opzicht van de geraamde belastingopbrengsten.	70%	25.000 – 100.000	35.000	
Niet voldoen aan wettelijke verplichtingen door Omni-scholen.	30%	25.000 – 100.000	30.000	
Het uittreden van een participant/ontwikkelaar in masterplannen is van invloed op de financiële exploitatie en looptijd van het plan.	10%	100.000 – 250.000	25.000	
Financiële fraude.	10%	100.000 – 250.000	25.000	
De aannemer gaat tijdens de uitvoering van het project failliet of levert een wanprestatie.	10%	100.000 – 250.000	25.000	
Hardware storing met verlies van hardware en data. Langdurige storing, reconstructie noodzakelijk	10%	100.000 – 250.000	15.000	
Subtotaal (14) stuks			1.767.500	125.000
Overige risico's (39) stuks			140.300	32.000
(Netto) Risicobedrag			1.907.800	157.000
Vermeerdering structurele risico's (factor 2)				157.000
Totaal (53) stuks				2.221.800

Verdeling risico's naar bedrag en kans.

	10%	30%	50%	70%	Totaal
25.000 – 100.000		1	1	1	3
100.000 – 250.000	4		1	2	7
250.000 – 500.000	2				2
> 500.000	1	1			2
Totaal	7	2	2	3	14

Benodigde weerstandscapaciteit

De totaal benodigde weerstandscapaciteit komt uit op € 2.221.800.

Voor de bepaling van de aanwezige weerstandscapaciteit komen in aanmerking:

Algemeen weerstandsvermogen (beschikbaar € 6.660.356 -/- claims € 1.862.195)	€ 4.798.161
Weerstandsvermogen bouwgrondexploitaties (beschikbaar € 8.142.299 (inclusief winstneming) -/- claims € 765.645)	€ 7.376.654
Stille reserves (53 ha. verpachte landbouwgrond)	<u>€ 2.400.000</u>
Totaal komt de aanwezige weerstandscapaciteit uit op	<u>€ 14.574.815</u>

Uitgaande van de risico-inventarisatie komt de ratio weerstandsvermogen uit op 6,56. We voldoen hiermee ruim aan de eis dat het weerstandsvermogen (beschikbare weerstandscapaciteit afgezet tegen de benodigde) minimaal 1,0 moet zijn. Er moet wel rekening mee worden gehouden dat bij verkoop de pacht opbrengst van ca. € 35.000 per jaar vervalft.

Beleid betreffende de weerstandscapaciteit en de risico's

Het beleid is sinds 2007 als volgt geformuleerd:

- De ratio weerstandsvermogen is vastgesteld op 1,0 met de kwalificatie voldoende.
- De nota "weerstandsvermogen en risicomanagement gemeente Borsele" wordt elke vier jaar geactualiseerd.
- Het risicomanagement binnen de gemeentelijke organisatie wordt geïmplementeerd op de wijze zoals in de nota "weerstandsvermogen en risicomanagement gemeente Borsele" is aangegeven.
- In nota's aan het college en voorstellen aan de raad wordt voortaan gewerkt met een rubriek risico's, waarin aandacht geschonken wordt aan de identificatie, analyse, beoordeling en beheersing van risico's.
- Voortaan wordt in de begroting en jaarrekening een paragraaf weerstandsvermogen opgenomen, waarin ingegaan wordt op de ontwikkeling van risico's.

Beleidsmatige opties voor risicobeheersing

Het is niet voldoende de risico's in beeld te brengen en te waarderen. Voor elk risico moet ook besloten worden hoe er mee wordt omgegaan.

Daarvoor is er een keuze uit verschillende maatregelen:

- Vermijden: aanpassen van werkprocessen of van beleid, waardoor risico's zoveel mogelijk worden vermeden.
- Verminderen: aanpakken of wegnemen van de oorzaak van het risico.
- Afdekken: instellen van een voorziening of een budget in de begroting, of afsluiten van een verzekering.
- Overdragen: het beleid dat een risico met zich meebrengt uit laten voeren door een andere partij, die ook de risico's overneemt.
- Accepteren: als een risico niet kan worden vermeden, verminderd, afgedekt of overgedragen, wordt het geaccepteerd. Bij het berekenen van de weerstandscapaciteit zal dan met dit risico rekening moeten worden gehouden. Dit betekent niet dat verder geen maatregelen genomen moeten worden. Uiteraard blijft het van belang om het risico zo klein mogelijk te houden.

Ook dient een systeem aanwezig te zijn waarin gewaarborgd is dat alle risico's in beeld zijn gebracht en nieuwe risico's worden toegevoegd. Het systeem moet up-to-date gehouden worden door regelmatig ook de bestaande risico's opnieuw te beoordelen. Het systeem dient zowel te voorzien in aanwijzing van verantwoordelijken voor het uitvoeren van risicobeheer, als voor het toezicht daarop.

Om een beeld te schetsen van de ontwikkeling van de risico's, zowel in aantallen als in bedragen, is het navolgende overzicht opgenomen.

	Jaarrekening 2017		Begroting 2018		Jaarrekening 2018		Begroting 2019	
	aantal	bedrag	aantal	bedrag	Aantal	bedrag	aantal	bedrag
Grote risico's	19	1.392.500	17	1.482.500	14	1.892.500	20	1.837.500
Overige risico's	56	273.200	57	208.200	39	172.300	33	232.600
Totaal	75	1.665.700	74	1.690.700	53	2.221.800	53	2.070.100

Kengetallen financiële positie

Om de financiële positie in beeld te brengen stellen we jaarlijks een overzicht van de exploitatie in baten en lasten (de begroting en jaarrekening) en een balans op. Voor een goed oordeel over de financiële positie zijn aanvullende kengetallen nodig, zodat bijvoorbeeld een beeld kan worden geschetst in welke mate de schuldpositie kan worden gedragen. Dat de schuldpositie risico's met zich meebrengt zal duidelijk zijn.

Netto schuldquote

De netto schuld weerspiegelt het niveau van de schuldenlast van een gemeente ten opzichte van de eigen middelen. De netto schuldquote geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie.

Kengetal	jaarverslag	begroting	jaarverslag
	2017	2018	2018
Netto schuldquote	19%	16%	17%

Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen

Om inzicht te verkrijgen in hoeverre sprake is van zogenaamd doorlenen wordt de netto schuldquote zowel in- als exclusief doorgeleende gelden weergegeven. Op deze manier wordt duidelijk in beeld gebracht wat het aandeel van de verstrekte leningen is en wat dit betekent voor de schuldenlast. De wijze waarop de netto schuldquote gecorrigeerd voor de doorgeleende gelden wordt berekend is gelijk aan de netto schuldquote. Met dien verstande dat bij de financiële activa ook alle verstrekte geldleningen worden opgenomen.

Kengetal	jaarverslag 2017	begroting 2018	jaarverslag 2018
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	11%	29%	8%

Solvabiliteitsratio

De solvabiliteitsratio geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Bij deze ratio wordt het eigen vermogen uitgedrukt in een percentage van het balanstotaal. Het eigen vermogen van de gemeente bestaat uit de reserves (zowel de algemene reserve als de bestemmingsreserves) en het resultaat uit het overzicht van baten en lasten (resultaat jaarrekening).

Kengetal	jaarverslag 2017	begroting 2018	jaarverslag 2018
Solvabiliteitsratio	50%	48%	51%

Kengetal grondexploitatie

De afgelopen jaren is gebleken dat grondexploitatie een forse impact kan hebben op de financiële positie van gemeenten. De boekwaarde van de voorraden grond is van belang, omdat deze waarde moet worden terugverdiend bij de verkoop. Het kengetal van de grondexploitatie geeft aan wat de verhouding is van de gronden in vergelijking met de baten van de begroting.

Kengetal	jaarverslag 2017	begroting 2018	jaarverslag 2018
Grondexploitatie	4%	2%	0%

Structurele exploitatieruimte

Een begroting waarvan de structurele baten hoger zijn dan de structurele lasten is meer flexibel dan een begroting waarbij de structurele baten en lasten in evenwicht zijn. De overzichten van de geraamde incidentele baten en lasten en structurele toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves maken onderdeel uit van het overzicht van baten en lasten in de begroting.

Deze gegevens worden ook opgenomen in de jaarstukken. Op basis hiervan kan het saldo van de structurele baten en lasten worden berekend.

Kengetal	jaarverslag 2017	begroting 2018	jaarverslag 2018
Structurele exploitatieruimte	2%	1%	-1%

Belastingcapaciteit: woonlasten meerpersoonshuishouden

De ruimte die een gemeente heeft om belastingen te verhogen wordt vaak gerelateerd aan de totale woonlasten. De totale woonlasten bestaan uit de OZB, de rioolheffing en afvalstoffenheffing voor een woning met een gemiddelde WOZ-waarde in de betreffende gemeente. De belastingcapaciteit van gemeenten wordt berekend door de totale woonlasten van een meerpersoonshuishouden te vergelijken met een landelijk gemiddelde.

Kengetal	jaarverslag	begroting	jaarverslag
	2017	2018	2018
Belastingcapaciteit	102%	101%	102%

Paragraaf Onderhoud kapitaalgoederen

Algemeen

In deze paragraaf gaan wij in op het beleidskader en de daaruit voortvloeiende financiële consequenties met betrekking tot de 'grotere' kapitaalgoederen van de gemeente. Hierbij kan gedacht worden aan de kosten van aanleg en instandhouding van wegen, riolering, water, groen en gebouwen. De instandhoudingskosten behoren hun weerslag te vinden in onderhoudsplannen. Voor rioleringen, gebouwen, water en openbare ruimte zijn die door de gemeenteraad vastgesteld.

Onderhoudskosten maken een substantieel deel van de uitgaven uit. Tegelijkertijd kunnen zij ook voorzien worden van het etiket 'beheer' of 'uitvoering'. Zij lenen er zich daarom niet direct voor om te worden opgenomen in een van de programma's. Daar wordt immers toch meer aandacht besteed aan tot een visie terug te leiden doelstellingen en de concrete richtingen, waarin de uitwerkingen moeten worden gevonden.

Echter, een groot deel van het 'vermogen' van onze gemeente ligt in de grond of op het openbaar gebied. Een zorgvuldig beheer hiervan is dan ook van wezenlijk belang.

Een tweede, wellicht nog belangrijker aspect, is dat de kwaliteit van het openbaar gebied door de inwoners vaak het meest intensief beleefd wordt. Zwerfvuil, hondenpoep, loszittende stoeptegels, boomwortels, slecht onderhouden schoolgebouwen, moeilijk toegankelijke gemeentelijke gebouwen: deze onderwerpen in de directe omgeving raken de burgers direct en hier hebben zij vaak een eigen en duidelijke mening over. Met de paragraaf onderhoud kapitaalgoederen kunnen wij de kaders stellen voor het onderhoud van wegen, riolering en gebouwen. Een individueel geval of een individuele klacht kan dan beoordeeld worden aan deze totale kaders.

Een derde reden voor specifieke aandacht voor het geïnvesteerde vermogen in het openbaar gebied is dat deze kapitaalgoederen vaak van belang zijn voor het realiseren van de gemeentelijke programma's.

De volgende cijfers mogen dit illustreren:

De totale oppervlakte van onze gemeente is 14.146 ha; hiervan neemt het openbaar gebied 187 ha in beslag en historische dorpskern 43 ha. Openbaar groen omvat 162 ha en binnenwater 268 ha.

De hoeveelheid asfaltverharding bedraagt 280.970 m² en aan klinker- en tegelverharding hebben we 833.915 m² (binnen en buiten de bebouwde kom) in eigendom en beheer en aan halfverhardingen 16.032 m² (bron wegininspectie 2018). De totale vervangingswaarde van de openbare ruimte, inclusief de onder- en bovengrondse infrastructuur, bedraagt circa € 142 miljoen. De balanswaarde van de gemeentelijke gebouwen bedraagt € 25,6 miljoen. De werkelijke waarde is iets hoger daar een aantal gebouwen inmiddels volledig zijn afgeschreven en dus een 'stille reserve' vormen. Het totaal aan kapitaallasten van de kapitaalgoederen bedraagt € 2,1 miljoen.

Er is een nota Onderhoud openbare ruimte en een Rioleringsplan vastgesteld. Een bijkomend aspect is dat onvoorziene ingrijpende wegverbeteringen in principe ten laste van de exploitatie gebracht moeten worden. De kosten daarvan moeten in het jaar van uitvoering ineens van dekkingsmiddelen worden voorzien.

Wegen

Elk jaar wordt een bedrag aan de voorziening wegen toegevoegd om middelen op te bouwen waarmee de kosten voor groot onderhoud kunnen worden bestreden.

Dit is gebaseerd op algemeen aanvaarde onderhoudstermijnen.

Elk jaar vindt ook een inspectie van de wegen plaats wat resulteert in een kwalitatief oordeel. Wegvakken die laag scoren worden vervolgens aangepakt.

De jaarlijkse dotatie aan de voorziening wegen bedraagt € 1.049.200. In 2018 hadden we voor € 956.000 aan onderhoudsuitgaven gepland. Grote projecten waren hierin o.a. de Langeviele en de van der Poest Clementstraat.

Openbare verlichting

De gemeente Borsele telt ongeveer 4.000 lichtmasten, van diverse aard, kwaliteit en leeftijd. Voor het groot onderhoud, reparatie en vervanging van onderdelen is een voorziening lichtmasten ingesteld. Kwaliteitsarme masten en energie verslindende armaturen worden eerst vervangen. De vervanging wordt ook afgestemd op andere uit te voeren openbare werken.

De jaarlijkse dotatie aan de voorziening openbare verlichting bedraagt € 142.500. In 2018 hadden we voor € 160.000 aan onderhoudsuitgaven gepland. Grote projecten waren hierbij o.a. de Hoendervogellaan, de Robiniahof, Kastanjestraat en Esdoornstraat, de Zuiddeeweg, de Dregmansstraat en de Van Zijlstraat.

Riolering

Borsele telt ongeveer 145 km vrij-vervalriolering, 48 gemalen, 72 km drukriolering en 340 drukrioleringsgemalen met een geschatte waarde van € 75 miljoen. De gemiddelde levensduur wordt landelijk geraamd op 60 jaar. Gezien de verschillende jaren van aanleg wordt het zwaartepunt van vervangingen verwacht in de periode 2020 tot 2030.

Op 5 april 2012 heeft de raad het Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP) 2012-2017 vastgesteld. In het GRP gaat veel aandacht uit naar het onderhoud van de riolering en het voorkomen van (grond)wateroverlast.

De jaarlijkse dotatie aan de voorziening riolering (incl. water) bedraagt € 644.500. In 2018 hadden we voor € 615.000 aan onderhoudsuitgaven gepland. Grote projecten hierbij waren o.a. de Langeviele en diverse reliningwerkzaamheden.

Water

In het op 31 mei 2016 vastgestelde gemeentelijk waterplan staan normen voor de inrichting van waterpartijen en waterkwaliteit en wordt de beheerswijze van het oppervlaktewater toegelicht. Oppervlaktewater dient primair te worden vastgehouden, daarna moet het accent liggen op bergen en als laatste afvoeren.

Binnen de afvalwaterketen is onze insteek om maximaal samen te werken. Eens in de 8 jaar wordt er gebaggerd. Het maaien gebeurt elk jaar. E.e.a. vindt plaats in samenwerking met het waterschap. Samen met het waterschap en de gemeenten Goes en Kapelle exploiteren we een baggerdepot.

Groen

Op 6 april 2017 is het basisdocument groenstructuur vastgesteld. Dit plan vormt het beleidskader voor de verschijningsvorm en het verzorgingsniveau van het openbaar groen. Het geeft de hoofdlijnen voor de toekomstige ontwikkelingen weer.

De hoofddoelstellingen zijn:

1. Behoud en vergroting van de ruimtelijke kwaliteit
2. Inspelen op veranderingen in de leefomgeving
3. Creëren van draagvlak en participatie

In de hoofd groenstructuur komt het verband tussen het openbaar groen en de steden-bouwkundige opbouw van een dorpskern tot uiting. De verschijningsvorm en de beheers-intensiteit van de groenelementen worden in de groenzonering vastgelegd. Het basisdocument groenstructuur wordt de komende jaren verder vormgegeven in separate dorpsplannen.

In het Landschapsbeleidsplan Borsele is de gemeentelijke visie op de ontwikkeling van het landschap beschreven. Behoud en versterking van natuur- en landschapswaarden wordt nagestreefd.

Overleg vindt plaats met de provincie, het waterschap en andere terreinbeheerders om samen projecten voor te bereiden en uit te voeren. Verder gelden er richtlijnen erfbepantingen die toegepast worden wanneer er agrarische nieuwbouw in het buitengebied plaatsvindt.

De jaarlijkse dotatie aan de voorziening groen bedraagt € 148.000. In 2018 hadden we voor € 70.000 aan onderhoudsuitgaven gepland. Grote projecten waren hierbij o.a. de Mr. Dr. Meslaan en aanpassingen aan de boomspiegels.

Gebouwen

Kaders/ doelen

In het kader van het goed beheren en onderhouden van de onroerende goederen van de gemeente Borsele (gemeentelijke gebouwen) is het van belang dat goed inzichtelijk wordt gemaakt welk onderhoud over een te bepalen cyclus moet worden uitgevoerd en welke onderhoudskosten hieraan verbonden zijn. Het maken van strategische keuzes en beleid zijn hierin maatgevend. Deze paragraaf geeft inzicht in de mate van onderhoud en de financiële vertaling hiervan.

Kerncijfers

De gemeente Borsele heeft op peildatum 1 januari 2018, totaal 132 gebouwen inclusief objecten zoals bv. de klokken en uurwerken van bepaalde torens en kunstwerken in eigendom verdeeld over 6 categorieën gebouwen. Deze 132 gebouwen en objecten hebben een bruto vloeroppervlakte van 54.234 m2.

<i>Oppervlakte gebouwen</i>			
Binnen het totale (bvo) hebben we de volgende onderverdeling;			
Gemeentelijke gebouwen	24.203	m2 bvo	(exclusief torens)
Onderwijsgebouwen	21.525	m2 bvo	
sportfondsen accommodaties	8.506	m2 bvo	

<i>Categorieën gebouwen</i>	
Monumenten (o.a. torens)	
Onderwijsgebouwen	
Maatschappelijke gebouwen (o.a. dorpshuizen, gymzalen en peuterspeelzalen)	
Brandweerkazernes	
Eigen gebouwen (o.a. gemeentehuis, raad-trouwzaal, werkplaatsen en kunstwerken)	
Geprivatiseerde gebouwen (o.a sport- en tennisaccommodaties)	

Beleid

Vanaf 2004 zijn we gestart met het formuleren en vaststellen van beleid voor onderhoud van het gemeentelijk vastgoed. Op 3 december 2015 is de nieuwe onderhoudsnota gemeentelijke gebouwen voor de periode 2016-2025 door de gemeenteraad vastgesteld. Deze onderhoudsnota is mede gevraagd in de door de gemeenteraad op 1 december 2016 vastgestelde financiële verordening. De financiële vertaling uit de nota heeft betrekking op al onze gemeentelijke gebouwen en objecten m.u.v. de schoolgebouwen.

Onderhoud

We kunnen drie soorten onderhoud onderscheiden:

- **dagelijks onderhoud**, dat tot doel heeft om het gebouw en de installaties in een toestand te houden die voor dagelijkse functievervulling noodzakelijk zijn. Als indicatie geldt dat de werkzaamheden tot € 10.000 tot dagelijks onderhoud kunnen worden gerekend. Een en ander is afhankelijk van de grootte van het desbetreffende gebouw. In de exploitatiebegroting is hier voor elk jaar een post opgenomen.
- **periodiek onderhoud**, waarbij in de regel geen vernieuwing plaatsvindt, zoals binnenschilderwerk. Dit betreft terugkerend onderhoud met een zekere cyclus.

- **groot onderhoud**, waarbij veelal onderdelen van het gebouw of de installaties moeten worden vervangen (zoals vernieuwing van het dak of vervanging van de cv-installatie)

Bij de beoordelingssystematiek van onderhoud hanteren we de volgende conditieniveaus;

- conditie 1. uitstekende onderhoudstoestand
- conditie 2. Goede onderhoudstoestand
- conditie 3. Redelijke onderhoudstoestand

Financieel

De benodigde voeding op basis van de nieuwe onderhoudsnota 2016-2025 is voor:

1. Voorziening Groot onderhoud gemeentelijke gebouwen,	€ 739.000 per jaar.
2. Voorziening Sportfondsen (in beheer bij derden),	€ 228.000 per jaar

In 2018 hebben we aan onderhoudsuitgaven het volgende uitgevoerd

Voorziening groot onderhoud gemeentelijke gebouwen

In 2018 zijn werkzaamheden uitgevoerd tot een totaalbedrag van € 221.000.

De belangrijkste werkzaamheden waren:

- Binnenschilderwerk diverse gebouwen
- Buitenschilderwerk diverse gebouwen en objecten
- Groot onderhoud E-installaties diverse gebouwen
- Groot onderhoud W-installaties diverse gebouwen
- Groot onderhoud bouwkundige elementen diverse gebouwen en objecten
- Vervangen diverse kozijnen dorps huis Borssele
- Vervangen diverse kozijnen Vrijwilligershuis
- Aanbrengen vloercoating gemeentewerkplaats Heinkenszand
- Vervangen airco installatie serverruimte en kluis gemeentehuis
- Vervangen gyminventaris diverse gymzalen

Interne renovatie dorps huis 's-Gravenpolder

In 2018 is het interieur van het dorps huis in 's-Gravenpolder grondig gerenoveerd. Vanuit de voorziening groot onderhoud gemeentelijke gebouwen is hiervoor een bedrag gereserveerd. In september 2018 zijn de werkzaamheden afgerond en op 1 december 2018 heeft de

heropening plaatsgevonden. Het project is gerealiseerd binnen het door de gemeenteraad vastgestelde krediet.

Interne renovatie dorps huis Ellewoutsdijk

In november 2018 is gestart met de interne renovatie van het dorps huis Ellewoutsdijk. Vanuit de voorziening groot onderhoud is hiervoor een bedrag gereserveerd. De werkzaamheden worden in 2019 afgerond.

Paragraaf Financiering

De belangrijkste uitgangspunten van de Wet financiering decentrale overheden (Wet fido) zijn het bevorderen van een solide financiering en kredietwaardigheid van de decentrale overheden alsmede het beheersen van renterisico's. Om dit te bereiken worden in de Wet fido diverse regels gesteld. De gemeenteraad heeft het treasurystatuut vastgesteld op 4 februari 2010. Naast het statuut is een paragraaf financiering verplicht in de begroting en de jaarrekening.

Gemeentefinanciering

Financieringen voor een periode van één jaar en langer worden enkel aangetrokken ten behoeve van de uitoefening van de publieke taak. We hebben momenteel vier vaste geldleningen uitstaan bij de Bank Nederlandse Gemeenten (BNG). Deze komen niet voor vervroegde aflossing in aanmerking. In 2018 waren er de volgende mutaties in onze leningenportefeuille:

Opgenomen geldleningen	
Stand leningen per 1 januari	€ 12.372.100
Reguliere aflossingen	€ 1.061.500
Vervroegde aflossingen	€ -
Nieuw aan te trekken leningen	€ -
Stand leningen per 31 december	€ 11.310.600

Liquiditeitsbeheer

De liquiditeitspositie was steeds voldoende om te garanderen dat de verplichtingen tijdig werden nagekomen. Om de saldi optimaal te beheren, maken wij gebruik van het pakket voor geïntegreerde dienstverlening op het terrein van betalingsverkeer en kredietverlening van de NV Bank Nederlandse Gemeenten. Het betalingsverkeer verloopt via het digitale communicatiekanaal BDS online.

Uitgeleende middelen

Per 31 december 2018 hebben we één uitstaande geldlening aan de gemeente Kapelle.

Verstekte geldleningen	gemeente Kapelle
Stand leningen per 1 januari	€ 2.970.000
Reguliere aflossingen	€ 270.000
Vervroegde aflossingen	€ -
Stand leningen per 31 december	€ 2.700.000

Kasgeldlimiet

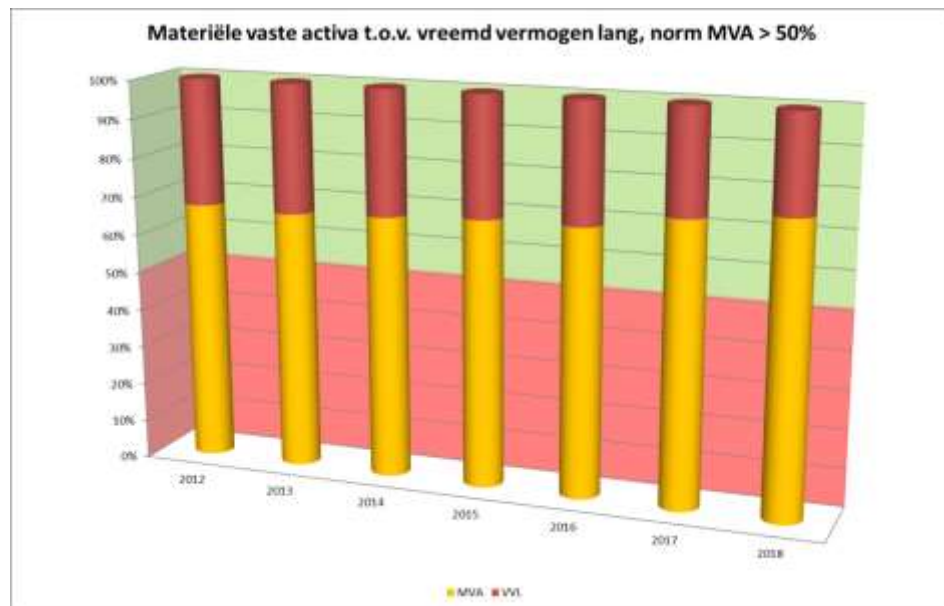
Eenmaal per kwartaal maken wij een opstelling van de gemiddelde netto vlottende schuld. Dit bedrag mag de kasgeldlimiet –dit is de maximaal toegestane netto vlottende schuld- niet overschrijden. Hiermee wordt voorkomen dat het totaal aan korte schulden van een gemeente bepaalde grenzen overschrijdt. De kasgeldlimiet bedraagt 8,5% van het begrotingstotaal. Bij overschrijding van de kasgeldlimiet moeten we een vaste geldlening aantrekken. Er heeft geen overschrijding van het kasgeldlimiet plaats gevonden.

Renterisiconorm

De leningenportefeuille is zodanig opgebouwd dat het renterisico uit hoofde van rente-aanpassing en herfinanciering van leningen in voldoende mate wordt beperkt. Omdat de leningenportefeuille gelijkmatig is opgebouwd, is ook het renterisico over de vaste schuld in de tijd gelijkmatig verspreid. Als bovengrens geldt met betrekking tot de renterisiconorm een bedrag van 20% van de vaste schuld per 1 januari (€ 12.372.100) = € 2.474.000. In 2018 bleven de aflossingen (€ 1.061.500) onder dit niveau, zodat we ruimschoots voldoen aan deze norm uit de Wet fido.

Schuldpositie

In onderstaande grafiek hebben wij als kengetal onze schuldpositie vergeleken met de boekwaarde van onze gebouwen (te vergelijken met omvang “hypotheek” versus de waarde van de “woning”). Omdat onze schuldpositie ruim onder de boekwaarde van onze gebouwen blijft, vinden wij dat we een gezonde schuldpositie innemen.

Risicobeheer

In 2011 hebben we een beleidskader ontwikkeld voor het garant staan voor leningen van derden. In de beleidsregeling hebben we criteria opgenomen onder welke voorwaarden we een gemeentegarantie afgegeven.

De gemeente kan middelen uitzetten uit hoofde van de treasuryfunctie. Indien deze uitzettingen een prudent karakter hebben en niet zijn gericht op het genereren van inkomen door het lopen van overmatig risico. Het prudente karakter van deze uitzettingen wordt gewaarborgd middels de richtlijnen en limieten van het treasurystatuut.

Het gebruik van derivaten is niet toegestaan; verder mogen de kasgeldlimiet en de renterisiconorm niet worden overschreden (Wet fido).

Rente-ontwikkeling

Het blijft een onzekere tijd op monetair gebied. Voor de korte termijn verwachten we nog weinig verandering en gaan we ervan uit dat de rentetarieven nog historisch laag blijven. Op de lange termijn zullen de rentetarieven wel weer een keer gaan stijgen, alleen is onduidelijk wanneer dit gebeurt.

Schatkistbankieren

Sinds december 2013 is de gemeente verplicht tot schatkistbankieren. Hierbij geldt een minimum drempel van 0,75% van het begrotingstotaal, wat voor Borsele een drempel van € 369.000 inhoudt. Wanneer er overtollige liquide middelen ontstaan, heeft het schatkistbankieren voor ons nadelige gevolgen wegens een lagere rentevergoeding en een mogelijk lagere BNG dividenduitkering.

Paragraaf Bedrijfsvoering

Personeel & Organisatie

Op basis van het rapport Organisatiespiegel & Kompas gemeente Borsele van Necker van Naem is in juli 2018 intern een Integraal Plan van aanpak uitwerking Organisatiespiegel & Kompas en organisatiecultuur gemeente Borsele opgesteld. Voor onder andere het opstellen en het herzien van een organisatiemissie en –visie, organisatiestructuur en interne normstelling is bij vijf bureaus offerte opgevraagd. Op 6 september heeft uw raad voor dit onderzoek naar een toekomstgerichte organisatie een krediet van € 60.000 beschikbaar gesteld. De opdracht is gegund aan het bureau BMC. Halverwege september 2018 is dit onderzoek gestart. de aftrap van dit onderzoek voorzien. De resultaten ervan, zijnde een aangepaste organisatiemissie en –visie , een adequate interne ambtelijke en bestuurlijke normstelling en een voorstel tot herziening van de organisatiestructuur worden in het 2^e kwartaal van 2019 opgeleverd.

De totale formatie per 31 december 2018 bedraagt 147,38 fte (op 31-12-2017: 147,7 fte)

In 2020 treedt de Wet Normalisering Rechtspositie Ambtenaren in werking. Deze wet regelt dat ambtenaren dezelfde rechtspositie krijgen als werknemers in het bedrijfsleven. Beide groepen vallen straks onder het private arbeidsrecht. GR de Bevelanden bereidt deze wijziging in samenspraak met de gemeentelijke organisatie voor

In de nieuwe werkkostenregeling is geregeld dat parkeer- veer- en tolgelden voor zakelijke reizen vanaf 2019 volledig worden vergoed.

In 2016 is het Generatiepact ingevoerd. Elke medewerker die de 60 jarige leeftijd bereikt en voldoet aan de voorwaarden voor deelname wordt voorgelicht over de regeling en de financiële consequenties. De regeling kent een looptijd van vijf jaar na de evaluatie in 2019 zal worden bepaald of verlenging in al dan niet aangepaste vorm plaats zal vinden.

Het Individueel Keuze Budget (ingevoerd in 2017) heeft ook in het tweede jaar geen problemen opgeleverd en kan gezien worden als een goede manier om met keuzevrijheid in bestaande arbeidsvoorwaarden om te gaan op een manier die past bij de situatie van elke individuele medewerker.

Het ziekteverzuim over 2018 bedroeg 4,47% ten opzichte van 2017 een stijging van 0,63%. De meldingsfrequentie was 0,92 dit betekent onder andere dat de medewerkers in 2018 gemiddeld minder dan één keer verzuimd hebben wegens ziekte.

Informatiebeheer en Automatisering

Per 1 juli 2017 is het taakveld Informatievoorziening ondergebracht bij de GR De Bevelanden. Het taakveld maakt daar onderdeel uit van de ICT-afdeling. De medewerkers die binnen Borsele werkzaam waren op dit vlak, zijn in dienst getreden bij de GR De Bevelanden. De medewerkers van Informatievoorziening werken vanuit ons gemeentehuis.

In 2018 is aan de hand van het Uitvoeringsprogramma Informatievoorziening gewerkt aan een aantal projecten. Ook zijn we via de GR geadviseerd rondom specifieke onderwerpen zoals Gemeenteoplossingen. Dit vond plaats in goed overleg met de Programmagroep

Informatievoorziening waarin ook Borsele vertegenwoordigd is.

De Corsa (DIV) software werd geharmoniseerd en de Europese aanbesteding voor een gezamenlijke oplossing voor een Zaaksysteem werd gestart. Verder zijn we begonnen met het harmoniseren van de BAG en Nieuwe Handels Register oplossingen.

Informatiebeveiliging

Met de structurele aandacht en beschikbare middelen voor informatiebeveiliging en privacy is in het afgelopen jaar hard gewerkt om organisatiebreed op een zorgvuldige en veilige manier met informatie om te gaan. Er zijn onder meer bewustwordingssessies gehouden toegespitst op de verschillende afdelingen binnen de gemeente. Daarnaast is er hard gewerkt om de gemeentelijke informatieverwerking verder in lijn te brengen met de nieuwe Algemene Verordening Gegevens- bescherming (AVG).

In samenwerking met de GR en de andere deelnemende gemeenten worden er concrete stappen gezet met het implementeren van de Baseline Informatiebeveiliging Gemeenten. Op die manier profiteren we als organisatie van de kennisuitwisseling en efficiëntie die de samenwerking met zich meebrengt. Zo zijn er onder meer actieplannen opgesteld om applicaties opnieuw in te richten en is er gestart om regionaal een uniform toegangsbeleid vast te stellen.

Door middel van de ENSIA-systematiek (Eenduidige Normatiek Single Information Audit) heeft de gemeente voor de verplichte normenkaders verantwoording afgelegd over de stand van zaken op het gebied van informatieveiligheid. Dit betreft onder meer het gebruik van DigiD en Suwinet.

Controlling/ rechtmatigheid

De formatie voor de functie control omvat gezamenlijk 1,4 fte.

Zoals eerder aangegeven bij de jaarrekening 2017 wordt mede gelet op de pensionering van de controller per 1 juli 2018 en de taakstellende bezuiniging op control, gezocht naar een gewijzigde invulling. Daarbij wordt gedacht aan een combinatie met informatiebeveiliging en CISO. Zolang daarover nog geen duidelijkheid is, hebben wij het hoofd van de afdeling financiën gevraagd deze taak tijdelijk waar te nemen. Deze tijdelijke waarneming duurt nog steeds voort. Wij gaan er echter van uit dat er voor eind 2019 een structurele oplossing gevonden wordt.

Jaarlijks wordt een rechtmatigheidstoets uitgevoerd, volgens een Interne Controleplan dat wordt vastgesteld in nauw overleg met de accountant. Beoordeeld worden zowel de baten als de lasten. Daarbij gaat het met name om recht, hoogte en duur. Een groot deel van de werkzaamheden vindt al plaats tijdens het begrotingsjaar. Afronding van de toets en rapportage daarover vindt plaats na afloop van het jaar. De accountant neemt de rapportage mee in zijn oordeel over de jaarrekening.

In de achterliggende jaren is vanuit control ingezet op het opzetten van interne controlesystemen binnen de afdelingen. Het werk verschuift nu naar het toezicht houden op de uitvoering van interne controle. Daardoor ontstaat er ook meer ruimte voor het versterken van de P&C-cyclus.

Control Borsele verzorgt met Reimerswaal de controlfunctie voor GR De Bevelanden.

Paragraaf Grondbeleid

Algemeen

De Nota Grondbeleid is vastgesteld in 2015. In deze nota is een overzicht gegeven van de instrumenten die de gemeente ter beschikking staan om grondbeleid te voeren.

De twee belangrijkste kerndoelstellingen van het grondbeleid:

- Het bevorderen van het gewenste ruimtegebruik en de ruimtelijke kwaliteit;
- Het bevorderen van een rechtvaardige verdeling van baten en lasten;

De Nota Grondbeleid 2015-2019 geeft inzicht in het gemeentelijk handelen bij locatieontwikkelingen. Met het grondbeleid als instrument kunnen de ruimtelijk- economische opgaven zoals die in andere beleidsdocumenten zijn vastgelegd tot uitvoering komen. Dit geldt met name voor de woningbouwplanning en het bedrijventerreinprogramma. De kerndoelstellingen zijn vertaald naar specifieke beleidsuitgangspunten waaraan de uitvoering van het grondbeleid kan worden getoetst. De Nota Grondbeleid 2015-2019 geeft het beleid weer voor deze periode. In 2019 zal de Nota Grondbeleid worden herzien.

Wij streven als gemeente traditiegetrouw zoveel mogelijk naar een actief grondbeleid. Hiermee hebben we meer invloed en kunnen de kerndoelstellingen beter gerealiseerd worden. Indien noodzakelijk kan faciliterend grondbeleid een oplossing bieden. Wanneer kansen zich aandienen, risico's overzienbaar zijn en sterke sturing gewenst is blijft de mogelijkheid van actief optreden aanwezig. Om deze laatste redenen is er voor gekozen het gebied Platepolder zelf te exploiteren. Hierbij is rekening gehouden met de in de Nota Grondbeleid genoemde hoeveelheid aan projectontwikkelaars uit te geven kavels. Met dit plan kan aan de toekomstige op Heinkenszand gerichte vraag aan woningbouw voldaan worden. In 2018 is de landbouwgrond aangekocht.

Financiële positie Grondbedrijf

De financiële positie van het grondbedrijf kan het best beoordeeld worden op basis van de solvabiliteit. Hierbij wordt gekeken, of bij het beëindigen van de activiteiten winst of verlies resteert.

De financiële positie van het grondbedrijf is als volgt:

Bouwgrond in exploitatie per 31 december 2018	€ 114.697
Reserve weerstandsvermogen bouwgrondexploitatie	€ 8.142.299
Eigen vermogen grondbedrijf	€ 8.256.996

De reserve “weerstandsvermogen bouwgrond-exploitaties” is bedoeld als:

1. Buffer voor verlieslatende grondexploitaties;
2. Onverwachte (meer) uitgaven in de grondexploitatie;
3. Egalisatie van jaarlijkse winsten en verliezen;
4. Dekking van de lasten van vennootschapsbelasting;
5. Egalisatie voor herwaarderingen strategische gronden.

Na de toevoegingen en onttrekkingen over 2018 resteert in de Reserve weerstandsvermogen bouwgrond-exploitaties een bedrag van € 8.142.299. De reserve is toereikend om risico's in de bouwgronden en de strategische gronden op te vangen.

Op basis van de jaarrekening 2018 prognosticeren wij op termijn een totaalwinst van

€ 4.424.653 van alle in exploitatie zijnde plannen. Op grond van het BBV dient jaarlijks winst en verlies te worden genomen. De winst wordt berekend in relatie met de gerealiseerde kosten en opbrengsten. Hieronder is een overzicht van deze prognose opgenomen:

Bouwgronden in exploitatie	aantal m2	Boekwaarde 31-12-2018	Geraamde baten	Geraamd eindresultaat	Cumulatieve Winst/verlies nemingen
Woningbouw:					
Borssele, Stadshoek	6.032	312.040	999.890	169.679	109.482
's-Gravenpolder, Oostgaarde	4.850	-1.740.462	1.109.565	1.073.525	1.486.935
's-Heer Abtskerke. Colenshoek 2	1.343	-15.550	244.575	5.270	-180.711
's-Heerenhoek, De Blikken 2	15.485	860.148	2.237.610	1.758	-267.000
Heinkenszand, Over de Dijk 2 en 3	8.143	-823.022	1.636.810	1.252.257	8.339.202
Heinkenszand. Stenevate	3.256	389.993	733.725	110.864	95.376
Kwadendamme, 2001	2.932	-115.198	484.895	162.378	349.244
Lewedorp, Nieuwe Kraaijerpolder	2.752	-991.572	481.600	982.665	2.718.197
Ovezande, 2001	17.668	1.140.639	2.051.290	4.127	-980.378
Bedrijventerreinen:					
Heinkenszand, Noordzak fase 3	22.425	868.287	2.097.125	662.130	145.165
Totaal	84.886	-114.697	12.077.085	4.424.653	11.815.512

De woningmarkt is landelijk goed op gang. Dit geldt ook in de gemeente Borsele. Met name de plannen in Heinkenszand en 's-Gravenpolder. Ook in enkele kleine kernen wordt er gebouwd. In 's-Heer Abtskerke, Ovezande en Borssele zijn enkele woningen in aanbouw. In 's-Heerenhoek zijn inmiddels wel enkele kavels in optie.

In het BBV wordt aangegeven dat de looptijd van een grondexploitatiecomplex maximaal 10 jaar mag bedragen. Deze termijn wordt gehanteerd als richttermijn, die voortschrijdend moet worden gezien en waar gemotiveerd van kan worden afgeweken. De afwijking moet gepaard gaan met risico-beperkende maatregelen.

Stadshoek, Borssele

In dit plan hebben we aan de hand van optieverleningen en de verkopen uit het verleden een realistisch overzicht gemaakt van de nog te verkopen c.q. in erfpacht uit te geven gronden. We denken dat dit niet binnen de termijn van 10 jaar gaat lukken. De planning gaat nu uit van een periode van 14 jaar. We hebben echter afspraken met een bouwondernemer die de meeste kavels zal afnemen. Dit beperkt het risico. Een andere risico beperkende maatregel kan zijn om het woonrijpmaken zo lang mogelijk uit te stellen. Dit wordt echter begrensd door maatschappelijk acceptatie. Tevens denken wij dat de opbrengsten en rente-ontvangsten de kosten van de komende periode kunnen dekken.

De Blikken 2 's-Heerenhoek

In dit plan zullen de verkopen niet binnen 10 jaar gerealiseerd zijn. We denken hier ongeveer 15 jaar voor nodig te hebben. Wij hebben afspraken met een projectontwikkelaar gemaakt die het risico beperken. Ook hier kan als risicobeperkende maatregel het verschuiven van woonrijpmaken toegepast worden. De opbrengsten zullen de kosten van de komende periode kunnen dekken. Zoals het er nu naar uit ziet, zal een klein positief resultaat overblijven.

Plataanweg Ovezande

In dit plan gaan we er van uit dat het niet gaat lukken om het plan binnen 10 jaar vol te bouwen. We denken hier 15 jaar voor nodig te hebben. Ook hier hebben we afspraken met een projectontwikkelaar die het risico beperken. De opbrengsten zullen de kosten van de komende periode echter niet kunnen dekken. Vandaar dat er dit jaar nog een verlies is genomen ten laste van de reserve Weerstandsvermogen Bouwgrondexploitatie. Als extra risico beperkende maatregel zou het tweede gedeelte van het plan niet verder bouwrijp gemaakt kunnen worden. Dit bespaart een flink bedrag aan kosten. In de toekomstig aan te leggen straat is uitsluitend de riolering en een zandbed aangelegd.

In de Reserve Kwaliteit Openbare Ruimte is per 1 januari 2019 een bedrag van € 715.848 aanwezig. De reserve wordt met name gevoed uit verkoop van bouwgronden in bestemmingsplannen en dient ter dekking van kapitaallasten voor bovenwijkse voorzieningen en waterberging.

Strategische gronden

Dit zijn gronden die de gemeente in het verleden heeft aangekocht voor toekomstige woningbouw. De gronden worden tijdelijk verpacht in afwachting van de ontwikkelingen in de dorpen. Deze grond behoort niet tot het grondbedrijf en wordt als materiele vaste activa op de balans opgenomen. De waarde van de strategische gronden bedroeg op 31 december 2018 € 2.277.972.

Op grond van het BBV moeten deze gronden gewaardeerd worden op basis van hun huidige bestemming. Dus gronden die nu nog een agrarische bestemming hebben, maar verworven voor woningbouw, moeten op deze lagere waarde gewaardeerd worden. Dit leidt tot 3 aanpassingen:

	Huidige boekwaarde	Nieuwe boekwaarde	Vershil
Platepolder Heinkenszand	€ 1.777.314	€ 1.470.600	- € 306.714
Colenshoek 3 's-HAK	€ 444.212	€ 142.940	- € 301.272
Schuitweg 's- Gravenpolder	- € 98.164	€ 0	<u>+ € 98.164</u>
			- € 509.822

Het verschil komt ten bate c.q. ten laste van de reserve Weerstandsvermogen Bouwgrondexploitatie. Voornoemde mutaties zijn verwerkt in het overzicht op bladzijde 1 van deze paragraaf.

Paragraaf Verbonden partijen

Algemeen

Deze paragraaf gaat in op de definitie van en het beleid voor verbonden partijen. Van de belangrijkste verbonden partijen wordt vermeld: de vestigingsplaats, het publieke belang, het bestuurlijke belang, wie namens onze gemeente vertegenwoordigd is in het bestuur, wat de stemverhouding in het bestuur is, wat ons financiële belang is en de belangrijkste beleidsvoornemens van de verbonden partij.

Definitie verbonden partijen

Verbonden partijen zijn die partijen waarin de gemeente een bestuurlijk én een financieel belang heeft. Onder bestuurlijk belang wordt verstaan: zeggenschap, ofwel door vertegenwoordiging in het bestuur ofwel door het hebben van stemrecht. Met financieel belang wordt bedoeld op een bedrag dat aan de verbonden partij ter beschikking wordt gesteld en dat niet verhaalbaar is indien de verbonden partij failliet gaat en/of het bedrag waarvoor aansprakelijkheid bestaat indien de verbonden partij haar verplichtingen niet nakomt. Deze definities houden in dat gemeenschappelijke regelingen en participaties in N.V.'s, B.V.'s, V.O.F.'s en commanditaire vennootschappen verbonden partijen zijn. Ook stichtingen en verenigingen kunnen onder de verbonden partijen vallen, indien de gemeente een zetel in het bestuur heeft en financiële risico's loopt. Een stichting of vereniging die jaarlijks subsidie krijgt, maar waaraan geen andere financiële verplichtingen zitten met een juridische afdwingbaarheid door derden is geen verbonden partij.

Beleid

De belangrijkste uitgangspunten voor deelname aan verbonden partijen zijn:

- De gemeente participeert uitsluitend in verbonden partijen indien daarmee een publieke taak wordt gediend.
- De gemeente participeert uitsluitend in privaatrechtelijke rechtsvormen als de desbetreffende taak niet vanuit een publieke rechtsvorm kan worden uitgevoerd.

Kernvragen die de gemeente zichzelf hierbij regelmatig dient te stellen zijn:

- Corresponderen de doelstellingen van de verbonden partij nog steeds met die van de gemeente?
- Worden de doelstellingen van de gemeente via de verbonden partij gerealiseerd?

Besliskader

Besliskader voor het oprichten van of deelnemen in verbonden partijen:

1. Vaststellen of er sprake is van een publiek belang dat door de gemeente moet worden behartigd.

Indien dit het geval is:

2. Vaststellen of de gemeente, in de hoedanigheid van publiekrechtelijk rechtspersoon, zelf het publieke belang kan behartigen.

Indien dit niet mogelijk of wenselijk is:

3. Vaststellen of de gemeente de bestuurlijke en financiële verantwoordelijkheid beter kan overdragen aan een andere publiekrechtelijke organisatie.

Indien dit niet mogelijk of wenselijk is:

4. Het oprichten van of deelnemen in een besloten vennootschap, naamloze vennootschap, stichting, vereniging of Publiek Private

Samenwerking.

Criteria

Het ontwerpbesluit voor het oprichten van of deelnemen aan een verbonden partij dat aan de gemeenteraad wordt voorgelegd, behandelt ten minste de volgende punten:

- het besliskader verbonden partijen;
- de vertegenwoordiging in het bestuur;
- de andere betrokkenen in de verbonden partij;
- de financiële gevolgen voor de gemeente;
- de juridische aspecten

Beleidskaders

Beleidskaders voor het aanwijzen van gemeentelijke vertegenwoordigers:

A. Gemeentelijke vertegenwoordiging in publiekrechtelijke organisaties.

Er worden geen raadsleden benoemd als vertegenwoordiger van de gemeente in een publiekrechtelijke organisatie, tenzij de publiekrechtelijke organisatie dit zelf voorschrijft.

B. Gemeentelijke vertegenwoordiging in privaatrechtelijke organisaties.

1. Het college benoemt geen collegeleden in:

- a. een raad van commissarissen,
- b. een raad van toezicht of
- c. het bestuur, tenzij het benoemen van collegeleden in genoemde functies in het bijzonder bij kan dragen aan het publieke belang en het private belang van de verbonden partij ook overeenstemt met het publieke belang. Het college dient de afweging tussen het publieke belang en belangenverstrengeling voor een dergelijke benoeming nadrukkelijk te motiveren.

2. Het college benoemt geen gemeenteambtenaren in:

- a. een raad van commissarissen;
- b. een raad van toezicht.

3. Gezien de controlerende functie van de raad kunnen raadsleden niet de functie van gemeentelijke vertegenwoordiger in privaatrechtelijke organisaties bekleden.

4. Voor benoeming als gemeentelijke vertegenwoordigers in toezichthoudende en adviserende organen als genoemd onder 1. en 2. komen in beginsel gekwalificeerde buitenstaanders ('externen') in aanmerking.

5. In geval van vennootschappen maakt de gemeente actief in ieder geval gebruik van haar rechten als aandeelhouder in de algemene vergadering van aandeelhouders voor het inbrengen van het gemeentelijk belang.

Naast bovenstaande uitgangspunten wordt in het college de richtlijn gehanteerd dat, indien er om dwingende redenen toch voor een overheidscommissaris wordt gekozen, de portefeuillehouder als vertegenwoordiger in de algemene vergadering van aandeelhouders zal optreden en de wethouder van Financiën in de raad van commissarissen.

De belangrijkste verbonden partijen voor onze gemeente zijn hieronder nader toegelicht.

PZEM NV (Delta NV)

Vestigingsplaats	Middelburg
Publiek belang	Het maatschappelijk kapitaal is verdeeld in 15.280 aandelen. Hiervan is 50% in eigendom van de provincie en 50% in eigendom van de gemeenten in Zeeland en enige gemeenten in Noord-Brabant en Zuid-Holland en de provincie Noord-Brabant.
Bestuurlijk belang	De gemeente Borsele neemt voor 2,644% deel in het maatschappelijk kapitaal (404 van de 15.280 aandelen) en heeft zitting in de aandeelhoudersvergadering.
Vertegenwoordiging in het bestuur	Burgemeester G.M. Dijksterhuis is vertegenwoordiger in de aandeelhoudersvergadering.
Stemverhouding in het bestuur	Stem in de aandeelhoudersvergadering naar rato van het aandelenkapitaal.
Financieel belang	In 2018 hebben we geen dividend ontvangen. In de begroting is niets geraamd.
Belangrijkste risico's	De economische situatie met lage prijzen op de energiemarkt is voor Delta een belangrijk risico dat ook het bedrijfsresultaat onder grote druk zet. Het energiebedrijf moet onderdelen afstoten om onder de naam PZEM zelfstandig te kunnen voortbestaan.
Jaarcijfers	Het resultaat over 2017 bedroeg € 313,6 mln. positief. Voor 2018 is er een verlies van € 53,6 mln.
Bijdrage 2017	n.v.t.
Beleidsvoornemens	Actieve deelname in de discussie over de toekomst van het bedrijf met zekerheidsstelling van de nutsfuncties en behoud van werkgelegenheid aandeelhouderswaarde.

NV Zeeland Seaports (ZSP)

Vestigingsplaats	Sas van Gent
Deelnemers	Borsele, Terneuzen, Vlissingen en de provincie via de GR ZSP als Zeeuwse aandeelhouders. Gent, Evergem, Zelzate en de provincie Oost-Vlaanderen als Vlaamse aandeelhouders
Publiek belang	NSP beheert en ontwikkelt de Zeeuwse en Vlaamse havens van Gent e.o.. Zij heeft het doel om d.m.v. het ontwikkelen en exploiteren van de havens welvaart te genereren in de grensoverschrijdende regio. Dit wordt nagestreefd door het accommoderen van nieuwe en het faciliteren van reeds gevestigde haven- en industriebedrijven. NSP ontwikkelt en beheert hiervoor vele vormen van infrastructuur: havenbekkens, kades, wegen spoorwegen, buisleidingen, etc. Daarnaast levert NSP een actieve bijdrage aan de ontwikkeling van investeringsplannen van bedrijven. NSP exploiteert voor eigen risico, maar verricht ook publieke taken zoals (water)wegenonderhoud.
Bestuurlijk belang	De gemeente is via de gemeenschappelijke regeling ZSP voor 8,33% aandeelhouder in NSP. De oude gemeenschappelijke regeling ZSP is blijven bestaan, maar wordt mogelijk in 2019 opgeheven. De GR (of de participanten rechtstreeks) zal nog geruime tijd (in beginsel tot 2028), maar wel afbouwend, garant staan voor leningen.
Vertegenwoordiging in het bestuur	In het algemeen bestuur van de GR zijn burgemeester G.M. Dijksterhuis en wethouder C. Weststrate lid en in het dagelijks bestuur is burgemeester G.M. Dijksterhuis onze vertegenwoordiger. De gemeentelijke vertegenwoordigers worden door de gemeenteraad gekozen uit de leden van het college van burgemeester en wethouders.

Stemverhouding in het bestuur	Per bestuurslid in de GR één stem. Voor zwaarwegende beslissingen is een gekwalificeerde meerderheid van stemmen vereist. De GR ZSP heeft 50% stem in NSP.
Financieel belang	NSP exploiteert voor eigen rekening en risico. Exploitatieverliezen komen ten laste van de NV en hebben uiteindelijk hun effect op de waarde van het aandeel. Exploitatiewinsten kunnen leiden tot dividenduitkeringen. Gelet op de toekomstige investeringsplannen en de garantiestelling voor de leningen is een dividenduitkering nog niet aan de orde, in principe zolang de garanties gelden. Borsele staat via de GR voor 16 2/3% garant voor de eerder door ZSP afgesloten leningen. Het garantieplafond is per 31-12-18 €480 mln. Hiervan is eind 2018 ca. € 315 mln. benut. De reeds eerder door de GR aangegane garantie voor WarmCo2 bedraagt € 65 mln., waarvan €63 mln. is ingezet. Samen dus € 378 mln. plus de daarop van toepassing zijnde en aflopende derivaten. De extra garantie op leningen WarmCO2 van 6,6 mln. is opgenomen in de garantie van € 480 mln. Door de fusie met Gent in een 50/50 verhouding daalt het risico effectief van 16 2/3% naar 8.33%.
Belangrijkste risico's	De gemeente kan worden aangesproken voor uitstaande leningen van NSP waarvoor de gemeente zich via de GR garant heeft gesteld. Daarbij en bij structureel slechte bedrijfsresultaten van NSP kan het gemeentelijk aandeel in waarde achteruit gaan.
Jaarcijfers	Het resultaat van North Sea Port over 2018 is nog niet bekend. Het Eigen vermogen van de GR ZSP bedraagt €160,6 mln.
Bijdrage 2018	N.v.t.
Beleidsvoornemens	Voortzetting van de economische ontwikkeling van de havens. Opheffing van de Gemeenschappelijke Regeling.

NV Economische Impuls Zeeland

Vestigingsplaats	Middelburg
Deelnemers	De 13 Zeeuwse gemeenten, ABN AMRO, Dow Benelux, Kamer van Koophandel, Rabobank, Provincie Zeeland
Publiek belang	Ontwikkelingsmaatschappij NV Economische Impuls Zeeland (Impuls) heeft als doel het vergroten van de dynamiek van de Zeeuwse economie. De kerndoelen van Impuls zijn: <ul style="list-style-type: none"> • structuurversterking en ontwikkeling van de regionale economie door grote projecten te faciliteren; • de ontwikkeling en uitvoering van projecten voor de Zeeuwse kenniseconomie (in het kader van het Akkoord Zeeuwse Kenniseconomie, waarbij de nadruk wordt gelegd op het verhogen van het opleidingsniveau, betere uitwisseling tussen onderwijs en arbeidsmarkt en innovatie); • economische promotie en acquisitie.
Bestuurlijk belang	De gemeente is aandeelhouder van Impuls Zeeland.
Vertegenwoordiging in het bestuur	De burgemeester is vertegenwoordiger in de aandeelhoudersvergadering.
Stemverhouding in het bestuur	Elke aandeel geeft recht tot het uitbrengen van één stem. Borsele heeft 1.503 van de totaal 750.000 aandelen. Alle besluiten van de algemene vergadering worden genomen met volstreekte meerderheid van stemmen, voor

	zover bij de wet of de statuten geen grotere meerderheid is voorgeschreven.
Financieel belang	Op basis van een meerjarenbegroting stemmen de aandeelhouders jaarlijks in met de deelnemersbijdrage (nu € 1,00 per inwoner) en verbinden zich hier telkens voor een periode van drie jaar aan.
Belangrijkste risico's	Het risico beperkt zich tot mogelijk een hogere jaarlijkse bijdrage per inwoner.
Jaarcijfers	Resultaat van 2018 is nog niet bekend.
Bijdrage 2018	De bijdrage voor 2018 bedroeg € 22.688
Beleidsvoornemens	Impuls zet in op het verder versterken van Zeeland als kwalitatief sterkste economie van Nederland.

Openbaar lichaam afvalstoffenverwijdering Zeeland (OLAZ)

Vestigingsplaats	Kapelle
Deelnemers	Alle Zeeuwse gemeenten
Publiek belang	De Zeeuwse gemeenten hebben hun taken op het gebied van de afvalverwijdering overgedragen aan O.L.A.Z. Dit met uitzondering van de inzameling van de uit de huishoudens afkomstige afvalstoffen. De gemeenten zijn verantwoordelijk voor de inzameling. O.L.A.Z. is verantwoordelijk voor de verwerking van door of namens de gemeenten ingezamelde afvalstoffen. Eén van de taken is het in de markt zetten van de ingezamelde afvalstoffen. En uiteindelijk ook het sluiten van contracten met verwerkers voor het verwerken van de ingezamelde afvalstoffen. Voor de afvalstoffen waar O.L.A.Z. verwerkingscontract heeft gesloten, geldt voor de Zeeuwse gemeenten een aanleverplicht bij de betreffende verwerkers. Dit is bepaald in de gemeenschappelijke regeling. O.L.A.Z. brengt de verwerkingskosten van het geleverde tonnage per gemeente in rekening.
Bestuurlijk belang	De gemeente heeft zitting in zowel het algemeen als het dagelijks bestuur.
Vertegenwoordiging in het bestuur	Wethouder C. Weststrate.
Stemverhouding in het bestuur	De gemeente Borsele brengt in het algemeen bestuur 4 stemmen uit.
Financieel belang	Het nadelig saldo van de exploitatierekening van het openbaar lichaam wordt per activiteit over de gemeenten omgeslagen: A) in verhouding tot de werkelijke hoeveelheid (tonnen of stuks) van de door elke gemeente aangeboden afvalstroom in het jaar waarop de rekening betrekking heeft of B) in verhouding tot het aantal inwoners van de gemeenten
Belangrijkste risico's	De opbrengsten zijn afhankelijk van de ontwikkelingen in de markt van de recyclebare afvalcomponenten, zoals oud papier, schroot, etc. Aan een jaarlijkse geraamde stijging zit het risico verbonden dat bij negatieve marktontwikkelingen de werkelijke opbrengsten kunnen tegenvallen ten opzichte van de geraamde.
Jaarcijfers	Het resultaat 2018 is € 56.200 positief en het Eigen vermogen op 31-12-2018 € 360.577.
Bijdrage 2018	Bijdrage milieustraat € 19,29 per inwoner; tarief GFT € 77,00 per ton; tarief brandbaar afval € 81,00 +€ 13,21 afvalstoffenbelasting.
Beleidsvoornemens	De contracten hebben, met uitzondering van restafval, een looptijd tot en met 2019 met opties tot verlenging. In 2019 moeten besluiten genomen worden of verlenging de beste optie is of dat er opnieuw moet worden aanbesteed. Vier gemeenten waaronder Borsele hebben, na juridisch en financieel onderzoek, de mogelijkheid van

	<p>nascheiding van plastic verpakkingsafval en drankkartons omarmd. Deze pilot wordt uitgewerkt. De door de rijksoverheid geformuleerde VANG-doelstelling van 75% afvalscheiding en gemiddeld 100 kilogram restafval per inwoner per jaar in 2020, heeft onder andere invloed op de milieustraten. Meer afvalstromen zullen via de milieustraten gescheiden worden ingezameld. De huidige opzet van de milieustraten is niet toereikend om daaraan te kunnen voldoen. In 2019 wordt de toekomstbestendige opzet van de milieustraten uitgewerkt.</p>
--	--

Sportfondsen Borsele B.V.

Vestigingsplaats	Heinkenszand.
Deelnemers	Borsele.
Publiek belang	<p>De gemeente Borsele heeft drie grote sportaccommodaties in beheer ondergebracht in de Sportfondsen Borsele B.V.</p> <p>Sportfondsen dragen zorg voor de exploitaties en het beheer van Sporthal De Zwake in 's-Gravenpolder, het vergader- en congrescentrum De Stenge in Heinkenszand en het zwembad Stelleplas in Heinkenszand.</p> <p>Sportfondsen voeren ook het beheer over het dorps huis De Jeugdhoeve en de jeugdsozen in Heinkenszand en 's-Gravenpolder.</p>
Bestuurlijk belang	Het bestuur wordt gevormd door een directie die wordt benoemd door de Algemene Vergadering van Aandeelhouders. Een raad van commissarissen is belast met het toezicht op het beleid van de directie. De gemeente heeft zitting in de Raad van commissarissen.
Vertegenwoordiging in het bestuur	Burgemeester G.M. Dijksterhuis.
Stemverhouding in het bestuur	De Raad van commissarissen heeft slechts een controlerende taak, toezicht.
Financieel belang	De gemeente verstrekt een exploitatie- en onderhoudssubsidie, evenals een bijdrage voor het gebruik van de sporthal ten behoeve van het gymnastiekonderwijs.
Belangrijkste risico's	De voeding van het onderhoudsfonds vormt een belangrijk risico.
Jaarcijfers	Resultaat 2018, winstaandeel voor Borsele € 5.000.
Bijdrage 2017	De netto exploitatiebijdrage in 2018 bedroeg € 577.401. Tegenover de reguliere exploitatiesubsidie en bijdrage in groot onderhoud van € 232.061 ontvingen wij € 286.480 aan huurinkomsten. Daarnaast betaalden wij € 122.000 aan huur voor het gymnastiekonderwijs.
Beleidsvoornemens	Sportfondsen investeren in vernieuwingen van de accommodaties. Sportfondsen is bezig om een investeringsplan op te stellen om alle drie de accommodaties duurzaam te maken.

Veiligheidsregio Zeeland

Vestigingsplaats	Middelburg
Deelnemers	Alle Zeeuwse gemeenten
Publiek belang	Het instellen en instand houden van een overkoepelend orgaan voor fysieke veiligheid in Zeeland. De taken zijn brandweerbijstand, geneeskundige hulpverlening bij ongevallen en rampen, de gezamenlijke meldcentrale, de voorbereiding en uitvoering van rampenbestrijding en crisisbeheersing.

Bestuurlijk belang	De gemeente heeft 1 zetel in het algemeen bestuur.
Vertegenwoordiging in het bestuur	Burgemeester G.M. Dijksterhuis.
Stemverhouding in het bestuur	De leden van het algemeen bestuur vertegenwoordigen 1 stem per 5.000 inwoners.
Financieel belang	Eind september 2014 is na bemiddeling door de Provincie de nieuwe verdeelsleutel vastgesteld.
Belangrijkste risico's	De operationele en maatschappelijke effecten van de bezuinigingen en het nieuwe beleidsplan Maatwerk in brandweezorg.
Jaarcijfers	Het resultaat van 2018 is € 148.000 positief; Eigen vermogen op 31 december 2018: € 3.242.000.
Bijdrage 2018	De bijdrage voor 2018 bedroeg € 1.658.000.
Beleidsvoornemens	Op basis van het plan van aanpak uitvoering Emergo loopt er vanaf medio 2017 binnen de VRZ een organisatieverbeteringstraject. Dit traject is opgebouwd uit drie pijlers: leiderschap, inrichtingenontwikkeling (van medewerkers en teams). In de tussenrapportage Emergo, van medio 2018, was zichtbaar dat op veel onderwerpen de doelen bereikt zijn en op een aantal onderwerpen nog niet omdat bijvoorbeeld zaken meer tijd kosten, materie weerbarstiger is of er onvoldoende capaciteit beschikbaar is om zaken op te pakken. De nog lopende activiteiten van het traject Emergo worden opgenomen in het beleidsplan 2020-2023, zodat de opvolging van de punten uit het traject Emergo geborgd is.

Gemeenschappelijke Gezondheidsdienst Zeeland (GGD)

Vestigingsplaats	Goes.
Deelnemers	Alle Zeeuwse gemeenten.
Publiek belang	Het primaire doel betreft het bevorderen van de algemene gezondheidstoestand van de bevolking. De GGD Zeeland geeft uitvoering aan de wettelijke taak op gebied van de uitvoering van preventief gezondheidsbeleid van gemeenten, zoals beschreven in de Wet publieke gezondheid (Wpg).
Bestuurlijk belang	De GGD Zeeland is een gemeenschappelijke regeling. Alle Zeeuwse gemeenten zijn vertegenwoordigd in het Algemeen bestuur. De gemeente dient zich te conformeren aan meerderheidsbesluiten. De gemeente heeft zitting in het Algemeen bestuur.
Vertegenwoordiging in het bestuur	Wethouder mw. M.C.J. van de Plasse-Nagelkerke
Stemverhouding in het bestuur	De stemverhouding is per stem met een weging naar verhouding van het aantal inwoners.
Financieel belang	De bijdrage voor de GGD Basis Taken wordt vanuit het gemeentefonds gedekt. De bijdrage voor het ingekochte maatwerk (Extra diensten JGZ) wordt betaald vanuit het budget Sociaal Domein. Marktaken worden door externe partijen en burgers gefinancierd.
Belangrijkste risico's	De GGD heeft marktaken (reizigersvaccinaties). Overschotten of tekorten op deze marktaken worden toegevoegd of onttrokken aan de egaliseringsreserve marktaken om de fluctuaties op te vangen. Hiermee wordt het risico voor ons als gemeente in geval van wachtgeld uit marktaken beperkt. Veilig Thuis is sinds 2016 een programma binnen de GGD. Door aanscherping van de meldcode zijn de taken van veilig thuis in 2018 flink toegenomen. In de nabije toekomst worden de DU VO middelen vanuit het rijk herverdeeld waardoor de bijdrage voor Veilig thuis mogelijk een flink stuk lager zal uitvallen Vanaf 1 januari 2015 is de inkooporganisatie Jeugdhulp als aparte bestuurscommissie ondergebracht bij de GGD. Mede door de geografische ligging van Zeeland, de opbouw van de bevolking en de spreiding van

	<p>voorzieningen is het Zeeuwse zorglandschap kwetsbaar. Binnen de Inkooporganisatie is sprake van twee geldstromen; de uitgaven voor de door gemeenten ingezette jeugdhulp, en de kosten van de Inkooporganisatie zelf.</p> <p>Een belangrijk risico voor de uitvoering en bekostiging van de jeugdzorg is een negatief herverdeeleffect vanuit het gemeentefonds voor Borsele in combinatie met het loslaten van financiële solidariteit tussen de Zeeuwse gemeenten.</p>
Jaarcijfers	<p>Het jaarresultaat van de GR GGD Zeeland is op te delen in de diverse programma's met elk hun eigen financiering. In 2018 naar verwachting licht negatief. Daarin verwachten we een extra gemeentelijke bijdrage. Definitieve cijfers volgen nog.</p> <p>Aandachtspunt is ook dat we daarnaast ook rekening moeten houden met een extra gemeentelijke bijdrage voor de extra taken van Veilig thuis waar geen rekening mee was gehouden in de begroting.</p>
Bijdrage 2018	<p>Bijdrage 2018</p> <p>Basistaken WPG/ veilig thuis/ verwijzindex/organisatie inkoop JH € 970.061</p> <p>Aanvullende diensten JGZ (toegang + extra taken): € 46.071</p> <p>Inkooporganisatie jeugdhulp: afrekening op werkelijke ingezette Zorg in Natura (nog niet bekend)</p>
Beleidsvoornemens	<p>Een belangrijke ontwikkeling voor het werk van de GGD is het traject 'Zeeuwse Samenwerking Sociaal Domein'. Dit traject kreeg in 2018 vervolg. Verder is een experiment voorbereid voor samenwerking op inkoop-, backoffice-, informatie-/monitortaken en diverse beleidsthema's, waaronder Veilig Thuis, verwarde personen en de regiovisie Maatschappelijke opvang.</p> <p>Binnen de programmalijn Gezond in de wijk zijn de professionals binnen hun team zo veel mogelijk 'zelf organiserend'. Zij sluiten met hun werkzaamheden zoveel mogelijk aan op lokale initiatieven in relatie met gezondheid. Het uitgangspunt is: maatwerk leveren in samenwerking met gemeenten, (partners in) wijk-/buurt- en gebiedsteams en inwoners zelf. De GGD leverde in 2018, vanuit de programmalijn Fysieke Veiligheid en Bescherming, inzet op de zogenaamde beschermings- en toezichttaken, medische milieukunde (incl. voorbereiding op de komende Omgevingswet) en risico- en crisisbeheersing.</p> <p>Veilig thuis: naast intern gerichte verbeteringen is de Zeeuwse samenwerking verder versterkt door o.a. aanwezigheid van medewerkers op <u>flexplekken</u> in de gemeentehuizen en een structureel overleg met alle Zeeuwse proces coördinatoren. De voorbereiding voor de extra taken aanscherping meldcode kindermishandeling en huiselijk geweld zijn in 2018 volop gestart.</p> <p>De inkooporganisatie is namens de 13 Zeeuwse gemeenten verantwoordelijk voor het contractbeheer van alle jeugdzorg in Zeeland. Het beleid blijft de verantwoordelijkheid van de lokale gemeenten. De Inkooporganisatie heeft het elektronisch berichtenverkeer ingevoerd tussen de gemeenten en de jeugdhulpaanbieders waardoor per 1 januari 2018 de administratieve lasten voor de jeugdhulpaanbieders, De Inkooporganisatie werkt in 2018 ook nauw samen met de gemeenten aan het formuleren van de maatschappelijke resultaten van de Jeugdhulp in de jaren 2019-2022.</p>

Stichting Omnisscholen

Vestigingsplaats	Goes.
Deelnemers	Borsele.
Publiek belang	Het openbaar onderwijs van de gemeente Borsele is per 2013 verzelfstandigd: de stichting Omnisscholen.
Bestuurlijk belang	Het bestuur wordt gevormd door één bestuurder. De bestuurder wordt benoemd door de raad van toezicht.
Vertegenwoordiging in het bestuur	Niet van toepassing. Echter, jaarlijks legt de stichting de jaarrekening en het jaarverslag ter informatie voor aan de gemeenteraad. De kwartaalrapportages en de begroting worden ter kennisneming voorgelegd aan het college. De extern toezichhoudende rol van de gemeente ziet in het bijzonder toe op de instandhouding van de scholen en vestigingen en de wezenskenmerken van het openbaar onderwijs.
Stemverhouding in het bestuur	Er is één bestuurslid.
Financieel belang	De gemeente verstrekt diverse subsidies aan de stichting Omnisscholen.
Belangrijkste risico's	In hoeverre kan de krimp van het aantal leerlingen een halt worden toegeroepen, onder meer door het starten van Integrale Kindcentra (IKC).
Jaarcijfers	Het resultaat van 2018 is nog niet bekend.
Bijdrage 2018	In 2018 kenden we € 37.200 aan subsidie toe in het kader van de Verordening materiële financiële gelijkstelling onderwijs gemeente Borsele.
Beleidsvoornemens	De Omnis Kindcentra (OKC) staan midden in de Borselse samenleving en dragen door hun activiteiten bij aan de leefbaarheid van de dorpen, nu en in de toekomst. Op ieder OKC is een doorgaande lijn voor kinderen van 2 tot 12 jaar. Door het geven van onderwijs op maat komt ieder kind tot zijn of haar recht.

Samenwerkingsverband Welzijnzorg Oosterschelderegio

Vestigingsplaats	Goes.
Deelnemers	Gemeenten in de Oosterschelderegio.
Publiek belang	Realisering van de gezamenlijke beleidsvoorbereiding, besluitvorming en beleidsuitvoering ten aanzien van nader aangeduide bovengemeentelijke voorzieningen en activiteiten op het terrein van de welzijnzorg.
Bestuurlijk belang	De gemeente heeft zitting in het algemeen bestuur.
Vertegenwoordiging in het bestuur	Wethouder mw. M.C.J. van de Plasse-Nagelkerke
Stemverhouding in het bestuur	Naar verhouding van het inwoneraantal. Per 1.000 inwoners wordt één stem toegekend.
Financieel belang	Bijdrage in de kosten van het secretariaat. Daarnaast is het SWVO intermediair voor de financiering van het AMW/SMWO, volwasseneducatie, Wmo (indiceringen, verstrekkingen, huishoudelijke hulp, begeleiding), gezondheidsbeleid, culturele zaken en incidentele regionale projecten.
Belangrijkste risico's	De gemeente Borsele kan door een meerderheidsbesluit in het bestuur met een hogere bijdrage worden geconfronteerd, ingeval van een afwijkend Borsels standpunt over financiële kwesties.
Jaarcijfers	Resultaat 2018 is nog niet bekend.
Bijdrage 2018	De geraamde bijdrage voor 2018 bedroeg € 4.245.374 (bron: 1 ^{ste} begrotingswijziging 2018 SWVO)
Beleidsvoornemens	Het Samenwerkingsverband geeft uitvoering aan het programma Sociaal Domein Oosterschelderegio in samenwerking met de GR De Bevelanden. Dit in verband met diverse decentralisaties die naar de gemeente komen.

De Betho

Vestigingsplaats	Goes
Deelnemers	Gemeenten in de Oosterschelderegio m.u.v. Schouwen-Duiveland
Publiek belang	Het op een bedrijfsmatig verantwoorde wijze uitvoeren van alle taken die voortvloeien uit de Wet Sociale Werkvoorziening, waaronder het bieden van beschutte werkplaatsen aan inwoners van de deelnemende gemeenten die behoren tot de doelgroep van de Wsw.
Bestuurlijk belang	De gemeente heeft zitting in zowel het algemeen als het dagelijks bestuur.
Vertegenwoordiging in het bestuur	Wethouder mw. M.C.J. van de Plasse – Nagelkerke.
Stemverhouding in het bestuur	Het aantal stemmen per lid van het algemeen bestuur is afhankelijk van de gemeentegrootte. In totaal zijn er 17 stemmen; Borsele heeft er 3.
Financieel belang	<p>Er is een directe koppeling gelegd tussen de gemeentelijke bijdrage en de hoeveelheid uit te besteden werk door de gemeenten aan de Betho. De prestatietaakstelling voor het afnemen van werk of detacheringsuren bij de Betho bedroeg in 2018 € 292.000. Wij hebben deze prestatie ruimschoots gehaald met € 302.555. Wij hebben hiermee ook de restant taakstelling van 2017 van € 4.700 ingelost.</p> <p>Een eventueel nadelig exploitatietekort wordt als volgt berekend:</p> <ul style="list-style-type: none"> - het aandeel van niet-deelnemende gemeenten wordt berekend naar rato van hun aandeel in het totaal aantal werknemers van het openbaar lichaam; - het resterende tekort wordt als volgt verdeeld: <ul style="list-style-type: none"> o 50% wordt omgeslagen naar rato van het aantal inwoners van de gemeenten; o 50% wordt omgeslagen naar rato van het aantal werknemers in dienst van het openbaar lichaam en woonachtig in de gemeenten.
Belangrijkste risico's	De mogelijkheid bestaat dat in de nabije toekomst bezuinigingen worden doorgevoerd op de Wsw subsidie waardoor de gemeentelijke bijdrage zou kunnen stijgen.
Jaarcijfers	Het resultaat 2018 is € 1.062.000 positief, aandeel voor Borsele € 163.800 en omzetbonus €1.500.
Bijdrage 2018	De bijdrage voor 2018 in de exploitatie bedroeg € 70.840. De rijksbijdrage voor Borsele was € 1.576.390 en wordt doorbetaald aan De Betho.
Beleidsvoornemens	Eén van de belangrijke pijlers van de modernisering van de Wsw is dat de regierol bij de gemeenten is komen te liggen. In samenspraak met de Betho is de uitbreiding van de taken van de Betho op het gebied van re-integratie uitgevoerd. De meerjarenraming van de Betho laat nog steeds een positief saldo zien, ondanks de rijksbezuinigingen.

NV Bank Nederlandse Gemeenten

Vestigingsplaats	's-Gravenhage
Deelnemers	Alle Nederlandse gemeenten en het Rijk.
Publiek belang	De NV BNG is de bank van en voor overheden en instellingen voor het maatschappelijke belang. Met gespecialiseerde financiële dienstverlening draagt de BNG bij aan zo laag mogelijke kosten van maatschappelijke voorzieningen voor de burger. Daarmee is de bank essentieel voor de publieke taak.
Bestuurlijk belang	De gemeente Borsele neemt voor 0,07% deel in het maatschappelijk kapitaal (39.273 van de 55.590.720 aandelen) en heeft zitting in de aandeelhoudersvergadering.
Vertegenwoordiging in het bestuur	Wethouder A.P. Witkam is vertegenwoordiger in de aandeelhoudersvergadering.
Stemverhouding in het bestuur	Stemrecht op de aandelen die in bezit zijn: 1 stem per aandeel van 2,50. Borsele bezit 39.273 aandelen.
Financieel belang	In 2018 hebben wij € 100.000 dividend ontvangen.
Belangrijkste risico's	Het verplicht schatkistbankieren voor lagere overheden zet de concurrentiepositie van de bank onder druk.
Jaarcijfers	Het resultaat 2018 bedroeg € 318 miljoen positief, uitbetaling dividend in 2019 € 111.928. In 2018 hebben we € 100.000 dividend ontvangen over 2017.
Bijdrage 2018	N.v.t.
Beleidsvoornemens	Er zijn geen specifieke beleidsvoornemens. Behoud van het aandelenkapitaal als duurzame belegging.

Samenwerkingsverband Belastingen en Waardebepaling Zeeland (SaBeWa - Zeeland)

Vestigingsplaats	Terneuzen
Deelnemers	Borsele, Hulst, Goes, Kapelle, Reimerswaal, Sluis, Terneuzen en Tholen, Waterschap Scheldestromen
Publiek belang	Uitvoeren van de gemeentelijke en waterschapstaken op het gebied van de gemeentelijke en waterschapsbelastingen - met uitzondering van de leges - en de Wet waardering onroerende zaken. Dat wil zeggen het bepalen van de waardes van de onroerende zaken en het heffen en invorderen van de aanslagen onroerendezaakbelastingen, afvalstoffenheffing, rioolrechten, forensenbelasting en hondenbelasting.
Bestuurlijk belang	De gemeente heeft zitting in het algemeen bestuur.
Vertegenwoordiging in het bestuur	Wethouder A.P. Witkam
Stemverhouding in het bestuur	Ieder lid brengt één stem uit.
Financieel belang	Het aandeel in de totale kosten wordt bepaald door de verhouding van het aantal aanslagen en inningen.
Belangrijkste risico's	Een belangrijk risico is het onjuist of niet tijdig versturen van de belastingaanslagen waardoor de belastingopbrengsten niet of later worden geïnd. Door de relatief nieuwe organisatie en de implementatie van een nieuwe belastingapplicatie is er in de opstartfase een grotere kans op fouten in de aanslagen en de administratieve inning en verwerking ervan.
Jaarcijfers	Resultaat 2018 € 129.000 negatief.
Bijdrage 2018	€ 310.363
Beleidsvoornemens	2018 stond vooral in het teken van het verbeteren van de bedrijfsvoeringsprocessen.

Samenwerkingsverband GR De Bevelanden

Vestigingsplaats	Afhankelijk van het samenwerkingsonderdeel.
Deelnemers	Borsele, Goes, Kapelle, Reimerswaal en Noord-Beveland
Publiek belang	Efficiency en kwaliteitsborging uitvoering gemeentelijke taken door samenwerking op diverse onderdelen van de bedrijfsvoering. Vergroten van de bestuurskracht, met behoud van de huidige bestuurlijke schaal, door bundeling van ambtelijke expertise op operationeel, tactisch en/of strategisch niveau met als resultaat verhoogde kwaliteit, continuïteit en efficiëntie.
Bestuurlijk belang	De gemeente heeft zitting in het algemeen bestuur en in het dagelijks bestuur.
Vertegenwoordiging in het bestuur	Twee leden van het college van B & W vanuit elk van de deelnemende gemeenten
Stemverhouding in het bestuur	Gelijke stemverhouding. Ieder lid van het bestuur brengt één stem uit.
Financieel belang	Aandeel in de totale kosten van de samenwerkingsonderdelen.
Belangrijkste risico's	P.M.
Jaarcijfers	Het resultaat van 2018 is € 49.095 negatief.
Bijdrage 2018	€ 2.921.646
Beleidsvoornemens	Verdere uitbouw van de samenwerking met name op bedrijfsvoeringsonderdelen. De mogelijkheden tot samenwerking op het terrein van informatievoorziening hebben geleid tot een aparte afdeling..

Regionale Uitvoeringsdienst Zeeland

Vestigingsplaats	Terneuzen.
Deelnemers	Alle Zeeuwse gemeenten, provincie en waterschap.
Publiek belang	Uitvoering milieutaken Vergunningen, Toezicht en Handhaving en overige adviestaken.
Bestuurlijk belang	De gemeente heeft zitting in het algemeen bestuur.
Vertegenwoordiging in het bestuur	Wethouder A.P. Witkam.
Stemverhouding in het bestuur	Gemeenten en waterschap ieder één stem. Provincie 7 stemmen.
Financieel belang	Aandeel in de totale kosten.
Belangrijkste risico's	Mogelijke kostenstijging t.g.v. op te leggen minimale kwaliteitsnorm Rijksoverheid. De verrekening per product per jaar.
Jaarcijfers	Het resultaat 2018 is € 760.000 positief; Eigen Vermogen op 31 december 2018 € 1.558.000.
Bijdrage 2018	€ 581.000.
Beleidsvoornemens	De bijdrage in 2018 was gebaseerd op de kosten van levering van de Zeeuwse kwaliteit (P*Q) . De afrekening op stuks niveau is met een jaar uitgesteld en wordt pas na evaluatie ingevoerd. De uitvoering van de VTH taken bij Brzo - en RIE4-bedrijven mogen uitsluitend door de Brzo – omgevingsdiensten worden uitgevoerd. Ondermandatering bij de RUD is niet langer toegestaan. In 2019 wordt hier uitvoering aan gegeven en worden mensen en taken overgeheveld naar DCMR.

Regionaal Bureau Leerplicht

Vestigingsplaats	Goes.
Deelnemers	Borsele, Goes, Kapelle, Reimerswaal, Noord-Beveland, Schouwen-Duiveland en Tholen.
Publiek belang	Op een hoger plan brengen van de kwaliteit en de dienstverlening, volgen van een eenduidige en consistente handhavingsstrategie.
Bestuurlijk belang	Het behartigen van de belangen van de deelnemende gemeenten op het gebied van de uitvoering van de Leerplichtwet en de Regionale Meld- en Coördinatiefunctie. De gemeente heeft zitting in het algemeen bestuur.
Vertegenwoordiging in het bestuur	Wethouder mw. M.C.J. van de Plasse – Nagelkerke.
Stemverhouding in het bestuur	Gelijke stemverhouding. Ieder lid van het bestuur brengt één stem uit.
Financieel belang	Aandeel in de totale kosten van de samenwerkingsonderdelen.
Belangrijkste risico's	De inkomsten van het RBL bestaan uit de bijdragen van de deelnemende gemeenten en rijksbijdragen voor kwalificatieplicht en RMC. Daarnaast ontvangt het RBL bijdragen uit de VSV convenanten en ESF middelen. Als deze extra middelen komen te vervallen kan geen sluitende begroting worden gemaakt.
Jaarcijfers	Resultaat 2018 - € 0 (voorlopig).
Bijdrage 2018	€ 61.907. Rijksbijdrage 2018 en volgende jaren.
Beleidsvoornemens	Inzetten op preventie: leerlingen binnenhouden op de opleidingen en zorgen dat ze die af maken, met name op de mbo-opleidingen. Extra inzetten op kwetsbare jongeren.

Naast de hiervoor genoemde regelingen zijn er nog enkele regelingen waarin Borsele deelneemt, waarvan het belang en de risico's gering zijn.

Naam regeling	Gevestigd	Deelnemende gemeenten
Gem. reinigingstaak Borsele-Goes	Borsele	Borsele en Goes (Deze is in 2016 ontbonden)
Zeeuwse Muziekschool	Middelburg	Alle m.u.v. Terneuzen
Stichting administratiekantoor Dataland	Gouda	Nederlandse gemeenten

Behalve de formele verbonden partijen nemen wij ook deel aan een aantal andere gemeentelijke samenwerkingsverbanden. Het betreft hier op contractbasis het uitvoeren van diensten voor andere gemeenten en informele samenwerkingsverbanden.

Contractbasis	Informele samenwerking
Rattenbestrijding voor de gemeenten Goes, Kapelle en N-Beveland	Werkgeversservicepunt
Voertuigonderhoud voor de gemeenten Goes, Kapelle en de VRZ	Samenwerking afvalwaterketen Zeeland (Zeeuwse gemeenten, Waterschap en Provincie)
Dataland, leveren van bouwgegevens	Samenwerking openbare verlichting (Zeeuwse gemeenten, Zeeland Seaports en

Contractbasis	Informele samenwerking
	Provincie)
Ophalen huisvuil voor de gemeente Goes	Samenwerking SAP gemeenten op ICT gebied (financiële applicatie)
Inhuren veegauto en ledigen plastic en ondergrondse containers door de gemeente Goes	Bestuurlijk platform de Bevelanden (Samenwerking 5 Bevelandse gemeenten op beleidsterreinen ruimtelijke ordening, recreatie en economische zaken)
Zeeuwind, energiecoöperatie	VVV Zuid-Beveland en Tholen (gemeenten Goes, Reimerswaal, Kapelle, Tholen, Borsele)
	Bureau en College Zorg en Welzijn (Zeeuwse gemeenten)
	ROVZ (Zeeuwse gemeenten, Provincie en Waterschap)
	Taskforce Jeugd Zeeland (Zeeuwse gemeenten en Provincie)

Paragraaf bezuinigingen

Deze paragraaf geeft inzicht in de voortgang van de “oude” bezuinigingen.

De bezuiniging door aanwending van het investeringsfonds is in 2018 nog niet volledig gerealiseerd. Naar verwachting zal de taakstelling de komende jaren gerealiseerd worden. Verder staat vanaf 2019 nog een taakstelling open door de controlfunctie control anders in te vullen. In de kadernota 2019-2022 zullen wij u voorstellen doen of deze taakstelling haalbaar is.

In onderstaand overzicht de stand van zaken van de nog openstaande bezuinigingen:

Openstaande bezuinigingen	2017	2018	2019	2020	2021
Herinrichting Control en Financien	-		25.000	25.000	25.000
Borsele investeringsfonds € 1 miljoen	19.229	4.600	4.600	4.600	4.600
Uitbreiding Borsels investeringsfonds 2017	22.500	22.500	22.500	22.500	22.500
Totaal openstaand	41.729	27.100	52.100	52.100	52.100
Totaal oorspronkelijke bezuinigingen	1.102.000	1.550.500	1.550.500	1.550.500	1.550.500
percentage nog te realiseren	4%	2%	3%	3%	3%

Paragraaf subsidies

Conform de financiële verordening presenteren wij in de jaarstukken een overzicht van de verschillende subsidieregelingen en de bijbehorende subsidiebudgetten uit 2018.

Overzicht subsidieregelingen	bedrag	Aantal
Accommodaties	969.025	14
Amateurkunst	17.799	14
Culturele raad	38.700	1
Deskundigheidsbevordering en eenmalige subsidies	9.976	14
Dorpsraden	18.372	14
EHBO	2.315	7
Evenementen	13.473	32
Regionale instellingen	21.000	18
Speeltuinverenigingen	56.963	15
Amateursport	36.165	37
Jeugd- en jongeren werk	45.371	17
Maak werk van je idee	7.577	3
Ouderenwerk	41.498	17
Peutergroepen	213.750	2
Vluchtelingenwerk	67318	1
Bibliotheek	593.411	1
Zeeuwse Muziekschool	100.889	1
Stoomtrein Goes - Borsele	63.565	1
Asbestsanering woningen	39.416	39
Dorpsvernieuwing	357.908	71
Totaal	2.714.491	319

Jaarrekening

Balans per 31 december 2018

		31-12-2018	31-12-2017			31-12-2018	31-12-2017
ACTIVA				PASSIVA			
	VASTE ACTIVA			Eigen vermogen			
Immateriële vaste activa	- investeringen met economisch nut	8.327	0		- algemene reserves	6.660.356	10.184.391
		8.327	0		- bestemmingsreserves	17.357.613	16.115.220
Materiële vaste activa	- investeringen met economisch nut	32.142.944	31.434.285		- resultaat na bestemming	656.134	10.163
	- investeringen met economisch nut waarvoor een heffing kan worden geheven	1.273.379	1.350.173			24.674.103	26.309.774
	- investeringen in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut	818.234	751.346	Voorzieningen	- egalisatievoorzieningen	3.512.733	2.366.524
		34.234.557	33.535.804		- middelen van derden voor een specifiek doel	1.693.047	1.528.167
Financiële vaste activa	- kapitaalverstekkingen aan deelnemingen	284.345	284.345			5.205.780	3.894.691
	- leningen aan overige verbonden partijen			Vaste schulden met een rentetypische looptijd van één jaar of langer	- onderhandse leningen van binnenlandse banken	11.310.585	12.372.097
	- overige langlopende leningen	4.497.862	4.607.724				
	- overige uitzettingen met rentetypische looptijd van één jaar of langer	499.012	674.326				
		5.281.219	5.566.395				
	Totaal vaste activa	39.524.103	39.102.199		Totaal vaste passiva	41.190.468	42.576.562

		31-12-2018	31-12-2017			31-12-2018	31-12-2017
Voorraden:	VLOTTENDE ACTIVA			Netto vlottende schuld met een rentetypische looptijd korter dan één jaar	VLOTTENDE PASSIVA		
	grond- en hulpstoffen				- overige schulden	5.014.953	5.367.896
	- overige grond- en hulpstoffen	321.736	321.736				
	onderhanden werk			- kasgeldlening	2.000.000	4.000.000	
	- bouwgrond in exploitatie	-114.697	2.339.950	- banksaldi	102.453		
		207.039	2.661.686		7.117.406	9.367.896	
Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar	- openbare lichamen	4.374.999	4.300.705	Overlopende passiva:	- voorschotbedragen van overheidslichamen met specifiek bestedingsdoel	87.608	193.125
	- overige vorderingen	2.498.404	1.947.024		- overige vooruit ontvangen bedragen die t.b.v. volgende begrotingsjaren komen	26.305	1.338
	- schatkistbankieren	1.666.859	3.919.073				
		8.540.262	10.166.802				
Liquide middelen Overlopende activa	- kas- en banksaldi	32.790	115.766	Het bedrag waartoe aan natuurlijke en rechtspersonen borgstellingen of garantstellingen zijn verstrekt			
	- overige nog te ontvangen en vooruitbetaalde bedragen die t.l.v. volgende begrotingsjaren komen	117.593	92.468				
Bedrag waarvan het recht op verliescompensatie krachten de Wet op de vennootschapsbelasting 1969 bestaat							
		0			98.798.905		
	Totaal vlottende activa	8.897.684	13.036.722		Totaal vlottende passiva	7.231.319	9.562.359
	Totaal generaal	48.421.787	52.138.921		Totaal generaal	48.421.787	52.138.921

Programmarekening o.b.v. product 2018

Volg- Nr.	Omschrijving	Lasten 2018			Baten 2018			Saldo			
		<i>begroting primair</i>	<i>begroting na wijz</i>	<i>rekening</i>	<i>begroting primair</i>	<i>begroting na wijz</i>	<i>rekening</i>	<i>begroting primair</i>	<i>begroting na wijz</i>	<i>rekening 2018</i>	<i>rekening 2017</i>
1	Bestuursorganen	822	911	1.220	0	0	96	822	1.124	942	967
2	Bestuursondersteuning	478	577	560	44	44	16	434	534	544	496
3	Voorlichting	285	272	329	0	12	92	285	260	237	185
4	Promotie en representatie	31	51	61	0	0	5	31	51	56	30
5	Burgerzaken	579	618	645	409	419	411	170	199	234	253
6	Verkiezingen	66	132	131	0	0	0	66	132	131	84
10	Openbare orde / Bijz. wetten	263	266	265	11	11	19	252	255	245	116
11	Brandweer	1.793	1.888	1.810	0	0	0	1.793	1.888	1.810	1.672
12	Rampenbestrijding	27	27	3	0	0	0	27	27	3	47
1	Programma Bestuur, dienstverlening en veiligheid	4.344	4.743	5.023	463	485	639	3.881	4.257	4.383	3.850
15	Wegen	3.402	3.709	3.707	41	41	42	3.362	3.669	3.665	3.658
16	Verkeersveiligheid	189	154	215	0	30	32	189	124	183	177
43	Natuur- en groenbeheer	1.462	1.637	1.708	31	35	50	1.432	1.602	1.659	1.440
71	Volksgesondheid	71	63	66	49	49	51	21	13	16	11
78	Lijkbezorging	366	344	366	276	386	406	91	-41	-40	77
2	Programma Verkeer en openbare ruimte	5.490	5.908	6.062	396	540	580	5.094	5.368	5.482	5.362
8	Eigendommen	222	301	779	88	1.310	1.320	133	-1.009	-542	17
18	Economische Zaken	161	213	180	0	16	17	161	197	163	-214
48	Toeristische recreatie	319	284	275	57	57	38	262	227	237	291
81	Bouwgrondexploitatie	1.641	1.641	3.990	1.641	1.655	3.289	0	-14	701	-4.086
3	Programma Lokale economie	2.342	2.439	5.224	1.787	3.039	4.665	556	-600	559	-3.992

Volg- Nr.	Omschrijving	Lasten 2018			Baten 2018			Saldo			
		<i>begroting primair</i>	<i>begroting na wijz</i>	<i>rekening</i>	<i>begroting primair</i>	<i>begroting na wijz</i>	<i>rekening</i>	<i>begroting primair</i>	<i>begroting na wijz</i>	<i>rekening 2018</i>	<i>rekening 2017</i>
20	Pers/Mat. Basisonderwijs	0	0	0	0	0	0	0	0	0	234
21	Huisvesting Basisonderwijs	890	850	917	179	115	76	711	736	841	1.090
24	Lokaal onderwijsbeleid	414	413	397	11	59	59	403	355	339	361
27	Leerlingenvervoer	439	429	418	33	22	10	406	407	408	382
28	Sportzalen en sporthallen	717	708	683	132	132	132	585	575	552	616
30	Bibliotheekwerk	692	692	674	57	57	57	635	635	618	631
34	Sportbeleid	253	341	330	0	16	30	253	325	300	264
35	Buitensportaccommodaties	674	666	718	68	68	67	607	598	651	701
39	Kunst en cultuur	295	297	284	0	0	2	295	297	281	301
46	Evenementen	31	46	55	5	5	5	27	42	50	25
47	Speeltuinen en speelweiden	191	258	260	0	50	50	191	208	210	208
61	Kindercentra	485	484	476	150	143	143	335	341	333	356
63	Dorpshuizen	1.135	1.135	1.137	117	117	115	1.018	1.018	1.022	1.085
4 Programma Leefbaarheid, Onderwijs, Cultuur en Sport		6.217	6.319	6.349	751	784	745	5.465	5.535	5.604	6.253
29	Educatie	2	2	1	0	0	0	2	2	1	3
50	Inkomensvoorziening	3.432	4.147	3.656	2.824	3.221	3.242	609	926	612	602
51	Arbeidsvoorziening	1.916	2.091	2.169	1.701	1.822	1.934	215	269	333	167
52	Minimabeleid	559	704	721	45	45	0	514	659	721	678
58	Nieuwkomerbeleid	50	107	87	0	0	0	50	107	87	64
5 Programma Werk en inkomen		5.959	7.050	6.635	4.570	5.088	5.176	1.390	1.962	1.458	1.515
53	Maatschappelijke zorg	430	447	439	0	0	0	430	447	439	442
54	Maatschappelijke activering	144	95	97	0	3	3	144	91	94	90
55	WMO	5.631	5.682	5.449	4.665	4.771	4.605	958	910	844	661
57	Zorg voor ouderen	410	435	405	39	39	6	370	395	400	361
60	Jeugdwerk	223	193	175	9	9	0	214	184	175	201
62	Jeugdzorg	3.552	3.683	5.298	3.966	4.066	4.194	-415	-383	1.104	807
70	Gezondheidszorg	1.032	1.063	969	0	0	15	1.039	1.063	944	966
6 Programma Zorg		11.420	11.597	12.823	8.680	8.889	8.822	2.741	2.709	4.001	3.528

Volg- Nr.	Omschrijving	Lasten 2018			Baten 2018			Saldo			
		<i>begroting primair</i>	<i>begroting na wijz</i>	<i>rekening</i>	<i>begroting primair</i>	<i>begroting na wijz</i>	<i>rekening</i>	<i>begroting primair</i>	<i>begroting na wijz</i>	<i>rekening 2018</i>	<i>rekening 2017</i>
72	Afvalverwerking	2.652	2.564	2.591	3.117	2.993	3.040	-465	-429	-450	-356
74	Rioleringen	1.362	1.305	1.311	1.548	1.566	1.534	-186	-261	-223	-217
76	Milieu	913	1.404	1.450	0	245	246	913	1.158	1.204	946
7	Programma Milieu	4.927	5.273	5.352	4.665	4.804	4.821	262	469	532	372
40	Monumenten	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
80	Ruimtelijke Ordening	365	621	625	110	600	604	255	21	20	287
82	Volkshuisvesting	81	66	62	0	0	0	81	66	62	-66
84	Dorpsvernieuwing	207	509	474	1	24	16	207	485	457	613
86	Bouw- en woningtoezicht	620	864	890	900	925	1.242	-280	-61	-352	-63
8	Programma Ruimtelijke ontwikkeling	1.274	2.060	2.051	1.011	1.549	1.863	263	511	187	771
90	Belastingen	624	631	623	8.076	8.295	8.333	-7.451	-7.664	-7.710	-7.339
91	Algemene dekkingsmiddelen	743	1.384	936	18.227	18.988	19.066	-17.485	-17.604	-18.130	-18.094
92	Onvoorzien	0	0	0	30	30	0	-30	-30	0	31
93	Verschil kostenplaatsen	0	20	0	0	0	0	0	20	0	0
96	Vennootschapsbelasting	20	-282	-308	0	0	0	20	-282	-308	314
9	Programma Algemene dekkingsmiddelen	1.387	1.753	1.251	26.333	27.312	27.399	-24.946	-25.560	-26.148	-25.088
101	Huisvesting	775	675	626	58	58	60	717	617	566	756
102	Interne bedrijfsvoering/overhead	3.985	4.245	3.916	204	275	224	3.781	3.970	3.691	3.082
105	GR De Bevelanden	1.111	1.309	1.318	0	0	0	1.111	1.309	1.318	1.261
10	Programma Bedrijfsvoering	5.871	6.229	5.860	262	333	283	5.609	5.897	5.576	5.099
Resultaat voor bestemming		49.232	53.372	56.629	48.918	52.707	54.993	314	665	1.636	-2.330
Mutaties in reserves		0	2.227	3.099	499	2.892	5.391	-499	-665	-2.292	2.320
94 Resultaat na bestemming		184	0	656	0	0	0	184	0	656	10
Totaal exploitatie		49.416	55.600	60.384	49.416	55.600	60.384	0	0	0	0

Programmarekening o.b.v. taakveld 2018

Taak- veld	Omschrijving	Lasten 2018			Baten 2018			Saldo			
		<i>begroting primair</i>	<i>begroting na wijz</i>	<i>rekening</i>	<i>begroting primair</i>	<i>begroting na wijz</i>	<i>rekening</i>	<i>begroting primair</i>	<i>begroting na wijz</i>	<i>rekening 2018</i>	<i>rekening 2017</i>
0.1	Bestuur	940	1.094	1.398	44	44	117	897	1.050	1.281	1.144
0.2	Burgerzaken	645	751	776	409	419	411	237	332	365	338
0.4	Overhead	675	718	771	0	12	92	675	706	679	533
1.1	Crisisbeheersing en brandweer	1.820	1.915	1.813	0	0	0	1.820	1.915	1.813	1.719
1.2	Openbare orde en veiligheid	263	266	265	11	11	19	252	255	245	116
1	Programma Bestuur, dienstverlening en veiligheid	4.344	4.743	5.023	463	485	639	3.881	4.257	4.383	3.850
2.1	Verkeer en Vervoer	3.591	3.864	3.922	41	71	74	3.551	3.793	3.848	3.835
5.7	Openbaar groen en (openlucht)recreatie	1.462	1.637	1.708	31	35	50	1.432	1.602	1.659	1.440
7.4	Milieubeheer	71	63	66	49	49	51	21	13	16	11
7.5	Begraafplaatsen en crematoria	366	344	366	276	386	406	91	-41	-40	77
2	Programma Verkeer en openbare ruimte	5.490	5.908	6.062	396	540	580	5.094	5.368	5.482	5.362
2.1	Verkeer en Vervoer	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
3.1	Economische ontwikkeling	155	208	177	0	16	17	155	192	160	-226
3.3	Bedrijfsloket en bedrijfsregelingen	5	5	3	0	0	0	5	5	3	12
3.4	Economische promotie	195	160	161	57	57	36	137	102	125	105
5.7	Openbaar groen en (openlucht)recreatie	125	125	114	0	0	3	125	125	111	186
8.2	Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen)	1.641	1.641	3.990	1.641	1.655	3.289	0	-14	701	-3.499
8.3	Wonen en bouwen	222	301	779	88	1.310	1.320	133	-1.009	-542	-167
3	Programma Lokale economie	2.342	2.439	5.224	1.787	3.039	4.665	556	-600	559	-3.589

Taak- veld	Omschrijving	Lasten 2018			Baten 2018			Saldo			
		<i>begroting primair</i>	<i>begroting na wijz</i>	<i>rekening</i>	<i>begroting primair</i>	<i>begroting na wijz</i>	<i>rekening</i>	<i>begroting primair</i>	<i>begroting na wijz</i>	<i>rekening 2018</i>	<i>rekening 2017</i>
4.1	Openbaar basisonderwijs	11	11	23	0	0	1	11	11	22	243
4.2	Onderwijshuisvesting	927	887	940	179	115	75	748	773	865	1.139
4.3	Onderwijsbeleid en leerlingzaken	1.617	1.580	1.525	176	207	194	1.442	1.373	1.331	1.352
5.1	Sportbeleid en activering	253	341	330	0	16	30	253	325	300	264
5.2	Sportaccommodaties	674	666	718	68	68	67	607	598	651	701
5.3	Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	294	264	250	0	0	2	294	264	248	262
5.4	Musea	2	34	34	0	0	0	2	34	34	40
5.6	Media	692	692	674	57	57	57	635	635	618	631
5.7	Openbaar groen en (openlucht)recreatie	222	304	315	5	55	55	217	249	260	233
6.1	Samenkracht en burgerparticipatie	1.525	1.542	1.540	268	267	264	1.257	1.275	1.277	1.388
4	Programma Leefbaarheid, Onderwijs, Cultuur en Sport	6.217	6.319	6.349	751	784	745	5.465	5.535	5.604	6.253
0.7	Algemene uitkering en overige uitkeringen Gemeentefonds	0	0	0	1.639	1.759	1.768	-1.639	-1.759	-1.768	-1.753
4.3	Onderwijsbeleid en leerlingzaken	2	2	1	0	0	0	2	2	1	3
6.1	Samenkracht en burgerparticipatie	50	107	87	0	0	0	50	107	87	64
6.3	Inkomensregelingen	3.992	4.851	4.378	2.869	3.266	3.241	1.123	1.585	1.137	1.280
6.4	Begeleide participatie	1.460	1.580	1.592	62	62	166	1.397	1.518	1.426	1.481
6.5	Arbeidsparticipatie	456	510	577	0	0	0	456	510	577	569
5	Programma Werk en inkomen	5.959	7.050	6.635	4.570	5.088	5.175	1.390	1.962	1.458	1.645
0.7	Algemene uitkering en overige uitkeringen Gemeentefonds	0	0	0	8.134	8.340	8.342	-8.134	-8.340	-8.342	-8.075
6.1	Samenkracht en burgerparticipatie	1.206	1.169	1.117	48	52	9	1.158	1.118	1.108	1.095
6.2	Wijkteams	1.102	1.317	940	0	0	24	1.102	1.317	916	882
6.6	Maatwerkvoorzieningen (WMO)	677	648	789	0	0	0	677	648	789	820
6.71	Maatwerkdienstverlening 18+	3.816	3.698	3.720	497	497	305	3.319	3.201	3.416	3.390
6.72	Maatwerkdienstverlening 18-	2.328	2.459	4.099	0	0	128	2.328	2.459	3.971	3.717
6.81	Geëscaleerde zorg 18+	74	64	23	0	0	0	74	64	23	23
6.82	Geëscaleerde zorg 18-	1.224	1.224	1.198	0	0	0	1.224	1.224	1.198	1.275
7.1	Volksgezondheid	994	1.018	937	0	0	15	994	1.018	922	935
6	Programma Zorg	11.420	11.597	12.823	8.680	8.889	8.822	2.741	2.709	4.001	3.363

Taak- veld	Omschrijving	Lasten 2018			Baten 2018			Saldo			
		<i>begroting primair</i>	<i>begroting na wijz</i>	<i>rekening</i>	<i>begroting primair</i>	<i>begroting na wijz</i>	<i>rekening</i>	<i>begroting primair</i>	<i>begroting na wijz</i>	<i>rekening 2018</i>	<i>rekening 2017</i>
	7.2 Riolering	1.362	1.305	1.311	1.548	1.566	1.534	-186	-261	-223	-217
	7.3 Afval	2.652	2.564	2.591	3.117	2.993	3.040	-465	-429	-450	-356
	7.4 Milieubeheer	913	1.404	1.450	0	245	246	913	1.158	1.204	946
	7 Programma Milieu	4.927	5.273	5.352	4.665	4.804	4.821	262	469	532	372
	7.4 Milieubeheer	0	0	1	0	0	0	0	0	1	0
	8.1 Ruimtelijke ordening	365	621	624	110	600	604	255	21	19	286
	8.3 Wonen en bouwen	909	1.439	1.426	901	949	1.259	8	490	167	484
	8 Programma Ruimtelijke ontwikkeling	1.274	2.060	2.051	1.011	1.549	1.863	263	511	187	771
	0.5 Treasury	573	565	552	607	675	668	-33	-110	-115	-1.106
	0.61 OZB woningen	0	0	0	5.236	5.355	5.384	-5.236	-5.355	-5.384	0
	0.62 OZB niet-woningen	0	0	0	2.161	2.261	2.273	-2.161	-2.261	-2.273	-7.431
	0.64 Belastingen overig	624	631	623	652	652	649	-28	-21	-26	-554
	0.7 Algemene uitkering en overige uitkeringen Gemeentefonds	0	0	0	17.423	18.115	18.233	-17.423	-18.115	-18.233	-16.990
	0.8 Overige baten en lasten	169	838	383	228	228	165	-59	611	218	33
	0.9 Vennootschapsbelasting (VpB)	20	-282	-308	0	0	0	20	-282	-308	0
	0.11 Resultaat van de rekening van baten en lasten	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	3.4 Economische promotie	0	0	0	27	27	27	-27	-27	-27	-27
	9 Programma Algemene dekkingsmiddelen	1.387	1.752	1.250	26.333	27.312	27.399	-24.946	-25.560	-26.148	-26.075
	0.4 Overhead	5.871	6.229	5.860	262	217	283	5.694	5.982	5.576	5.064
	kp_ovg Kostenplaatsen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	10 Programma Bedrijfsvoering	5.871	6.229	5.860	262	217	283	5.694	5.982	5.576	5.064
	Resultaat voor bestemming	49.232	53.372	56.630	48.918	52.707	54.993	314	665	1.636	-2.330
	Mutaties in reserves	0	2.227	3.099	499	2.892	4.969	-499	-665	-2.292	2.320
	94 Resultaat na bestemming	184	0	656	0	0	0	184	0	656	10
	Totaal exploitatie	49.416	55.600	60.384	49.416	55.600	60.384	0	0	0	0

Waarderingsgrondslagen

De jaarrekening is opgemaakt met inachtneming van de voorschriften die het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten daarvoor geeft en de verordening ex artikel 212 Gemeentewet, waarin op 6 december 2018 de uitgangspunten voor het financiële beleid evenals de regels voor het financiële beheer en voor de inrichting van de financiële organisatie zijn vastgesteld.

De waardering van de activa en passiva en bepaling van het resultaat vindt plaats op basis van historische kosten. Tenzij het desbetreffend balanshoofd anders is vermeld, worden de activa en passiva opgenomen tegen nominale waarde.

De baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop zij betrekking hebben, onverschillig of zij tot de inkomsten of uitgaven in dat jaar hebben geleid. Verliezen en risico's die hun oorsprong vinden voor het einde van het begrotingsjaar, worden in acht genomen indien zij voor het opmaken van de jaarrekening bekend zijn geworden.

Dividendopbrengsten van deelnemingen worden als bate genomen op het moment waarop het dividend betaalbaar wordt gesteld.

Personeelslasten worden in principe toegerekend aan het boekjaar waarop ze betrekking hebben. Als gevolg van het formele verbod op het opnemen van voorzieningen c.q. schulden uit hoofde van jaarlijks terugkerende arbeidskostengerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume, worden sommige personele lasten echter toegerekend aan de periode waarin uitbetaling plaatsvindt; daarbij moet worden gedacht aan componenten zoals ziektekostenpremie t.b.v. gepensioneerden, overlopende vakantie- en verlofaanspraken en dergelijke.

Voor arbeidskostengerelateerde verplichtingen van een jaarlijks vergelijkbaar volume wordt geen voorziening getroffen of op andere wijze een verplichting opgenomen. De referentieperiode is dezelfde als die van de meerjarenraming, te weten vier jaar. Indien er sprake is van (eenmalige) schokeffecten (bv. reorganisaties) dient wel een verplichting opgenomen te worden.

Immateriële vaste activa

Kosten van onderzoek en ontwikkeling geactiveerde voorbereidingskosten grondexploitaties

De kosten worden toegerekend conform de kostensoortenlijst (artikel 6.2.4) van het Bro, worden maximaal vijf jaar geactiveerd en hebben bestuurlijke instemming.

Materiële vaste activa

Investeringen met economisch nut en met maatschappelijk nut

Deze zijn gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs onder aftrek van subsidies, bijdragen van derden, en verminderd met de jaarlijkse afschrijvingen. De afschrijvingen vinden voor het eerst plaats in het jaar van ingebruikname van de investering. De afschrijvingstermijnen worden bepaald met inachtneming van de verwachte gebruiks- of nuttigheidsduur. De activa worden lineair afgeschreven. Op grondbezit wordt niet afgeschreven.

Bij de waardering wordt in voorkomende gevallen rekening gehouden met een bijzondere vermindering van de waarde, indien deze naar verwachting duurzaam is. Dergelijke afwaarderingen worden teruggenomen als ze niet langer noodzakelijk blijven. In het begrotingsjaar heeft een dergelijke waardevermindering plaatsgevonden. De strategische gronden (nog niet in exploitatie genomen bouwgronden) zijn gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs dan wel lagere marktwaarde.

Erfpachtgronden waarbij het erfpachtrecht eeuwigdurend is gevestigd worden geactiveerd tegen de grondwaarde (marktwaarde bij eerste uitgifte).

Financiële vaste activa

Financiële vaste activa worden opgenomen tegen verkrijgings- of vervaardigingsprijs waarde. Zo nodig is een voorziening voor verwachte oninbaarheid in mindering gebracht. Participaties in het aandelenkapitaal van NV's en BV's (kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen in de zin van het BBV) zijn gewaardeerd tegen de verkrijgingsprijs van de aandelen. Indien de waarde van de aandelen onverhoopt structureel mocht dalen tot onder de verkrijgingsprijs zal afwaardering plaatsvinden. Tot zover is een dergelijke afwaardering gelukkig niet noodzakelijk gebleken. De actuele waarde ligt ruim boven de verkrijgingsprijs. Van een deelneming is krachtens artikel 1 lid d BBV sprake als de gemeente participeert in het aandelenkapitaal van een NV of een BV.

Grond- en hulpstoffen

Grond- en hulpstoffen worden gewaardeerd tegen verkrijgings- of vervaardigingsprijs. Indien de marktwaarde lager is dan verkrijgings- of vervaardigingsprijs worden grond- en hulpstoffen tegen deze lagermarktwaarde gewaardeerd

Onderhanden werk, waaronder bouwgronden in exploitatie

Het startpunt van een grondexploitatie is het raadsbesluit met de vaststelling van het complex, inclusief grondexploitatiebegroting. Vanaf dat moment wordt de grondexploitatie geopend en kunnen vervaardigingskosten worden geactiveerd.

De onderhanden werken grondexploitatie zijn opgenomen tegen de verkrijgings- of vervaardigingsprijs, verminderd met de opbrengst wegens verkopen. Indien de boekwaarde de marktwaarde van de grond overschrijdt, wordt een afwaardering naar de lagere marktwaarde verantwoord/wordt een voorziening voor het verwachte negatieve resultaat getroffen. De vervaardigingsprijs omvat de aanschaffingskosten van de gebruikte grond- en hulpstoffen en de overige kosten (limitatief opgesomd in de kostensoortenlijst zoals opgenomen artikel 6.2.4 van het Besluit ruimtelijke ordening), welke rechtstreeks aan de vervaardiging kunnen worden toegerekend. In de vervaardigingsprijs worden daarnaast een redelijk deel van de indirecte kosten opgenomen en is de werkelijk over vreemd vermogen betaalde rente over het boekjaar toegerekend. De rente is toegerekend over de boekwaarde van de grondexploitatie per 1 januari van het betreffende boekjaar.

De disconteringsvoet die is gehanteerd in de berekening van de contante waarde ten behoeve van het treffen van een verliesvoorziening voor negatieve grondexploitaties is voor alle gemeenten gelijk gesteld aan het maximale meerjarig streefpercentage van de Europese Centrale Bank voor de inflatie binnen de Eurozone (voor 2018: 2%)

Voor winstneming geldt de percentage of completion methode: voor zover gronden zijn verkocht en opbrengsten zijn gerealiseerd wordt tussentijds naar rato van de voortgang van de kosten en de opbrengsten winst worden genomen. Indien aan de volgende voorwaarden is voldaan, bestaat er voldoende zekerheid om winst te kunnen nemen:

1. Het resultaat op de grondexploitatie kan betrouwbaar worden ingeschat; én
2. De grond (of het deelperceel) moet zijn verkocht; én
3. De kosten zijn gerealiseerd (winst wordt naar rato van de realisatie gerealiseerd)

Vorderingen en overlopende activa

De vorderingen worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Voor verwachte oninbaarheid is een voorziening in mindering gebracht. De voorziening wordt statisch bepaald op basis van de geschatte inningskansen.

Liquide middelen

De saldi van kas en banken zijn gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs per balansdatum.

Voorzieningen

Voorzieningen worden gewaardeerd op het nominale bedrag van de betrokken verplichting c.q. het voorzienbare verlies. De pensioenverplichting ten behoeve van de wethouders is echter tegen de contante waarde van de (reeds opgebouwde) toekomstige uitkeringsverplichtingen gewaardeerd. De onderhoudsegalisatievoorzieningen stelen op een meerjarenraming van het uit te voeren groot onderhoud aan (een deel van) de gemeentelijke kapitaalgoederen, waarin rekening is gehouden met de kwaliteitseisen die ter zake geformuleerd zijn. In de paragraaf onderhoud kapitaalgoederen die is opgenomen in het jaarverslag is het beleid ter zake nader uiteengezet.

Vaste schulden

Vaste schulden worden gewaardeerd tegen de nominale waarde, verminderd met gedane aflossingen. De vaste schulden hebben een rentetypische looptijd van één jaar of langer.

Kortlopende schulden en overlopende passiva

Deze posten zijn gewaardeerd tegen nominale waarde per balansdatum.

Borg- en garantstellingen

Voor zover leningen door de gemeente gewaarborgd zijn, is buiten telling het totaalbedrag van de geborgde schuldrestanten per einde boekjaar opgenomen. Overigens is in de toelichting op de balans nadere informatie opgenomen.

Toelichting op de balans

VASTE ACTIVA

IMMATERIELE VASTE ACTIVA

	Boekwaarde 31-12-2018	Boekwaarde 31-12-2017
Kosten van onderzoek en ontwikkeling	8.327	0
	8.327	0

Het onderstaand overzicht geeft het verloop van de boekwaarde van de immateriele vaste activa gedurende het jaar:

	Boekwaarde 01-01-2018	investeringen	desinvesteringen subsidies	afschrijvingen	afwaarderingen	Boekwaarde 31-12-2018
Kosten van onderzoek en ontwikkeling		8.327				8.327
	0	8.327	0	0	0	8.327

Investeringen:

Vorbereidingskosten t.b.v. strategische grond Platepolder 8.327

Volgens onderstaande methoden zijn de afschrijvingen berekend:

Immateriële vaste activa met economisch nut:

Bedrijfsgebouwen: 40 jaar

Materiële vaste activa met economisch nut:

Gebouwen t.b.v. het onderwijs: 40 jaar

Bedrijfsgebouwen: 40 jaar

Vervoermiddelen 10 jaar

Machines, apparaten en installaties 10 jaar

Overige materiële vaste activa 10 jaar

Grond-, weg- en waterbouwkundige werken 20 jaar

In december 2018 is de Financiële verordening 2018 vastgesteld met terugwerkende kracht tot 1 januari 2018

Ook investeringen in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut worden geactiveerd.

Per 1 januari 2004 is het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) in werking getreden.

In 2014 is het BBV gewijzigd. Investeringen met economisch nut waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven dienen afzonderlijk te worden weergegeven.

I.v.m. de wijziging van het BBV vanaf 01-01-2016 dient het economische eigendom 2 kazernes niet langer onder de financiële vaste activa maar onder de immateriële vaste activa verantwoord te worden

**MATERIELE VASTE
ACTIVA**

Investerings met een economisch nut;

	Boekwaarde 31-12-2018	Boekwaarde 31-12-2017
Gronden en terreinen	6.880.309	5.149.937
Bedrijfsgebouwen	23.787.595	24.880.084
Grond-,weg en waterbouwkundige werken	535.647	608.391
Vervoermiddelen	368.229	288.327
Machines,apparaten en installaties	556.178	485.865
Overige materiele vaste activa	14.985	21.680
	32.142.944	31.434.285

Het onderstaand overzicht geeft het verloop van de boekwaarde van de investeringen met economisch nut weer:

	Boekwaarde 01-01-2018	investeringen	desinvesteringen subsidies	afschrijvingen	afwaarderingen	Boekwaarde 31-12-2018
Gronden en terreinen	5.149.937	2.393.700	153.506		509.822	6.880.309
Bedrijfsgebouwen	24.880.084	229.983	70.587	1.251.885		23.787.595
Grond-,weg en waterbouwkundige werken	608.391			72.744		535.647
Vervoermiddelen	288.327	148.686		68.784		368.229
Machines,apparaten en installaties	485.865	186.063		115.750		556.178
Overige materiele vaste activa	21.680			6.695		14.985
	31.434.285	2.958.432	224.093	1.515.858	509.822	32.142.944

De investeringen over 2018 bedroegen:

Gronden en terreinen	
Grondaankoop Korenweg Lewedorp	172.169
Grondaankoop Halsweg	17.600
Strategische grond Platepolder	1.777.314
Erfpachtgronden	426.617
Bedrijfsgebouwen	
Uitbreiding werkplaats	18.684
Verbouw dorps huis Ellewoutsdijk	70.688
Verbouw dorps huis 's Gravenpolder	140.611
Vervoermiddelen	
Lichte vrachtwagen	39.553
Lichte vrachtwagen	13.907
Elektrische auto (bodedienst)	33.707
Elektrische auto's (personeel)	61.519
Machines en apparaten	
Shovel	40.000
Stiga	34.371
Hagenknipper	33.400
tractoren	78.292
	<hr/>
	2.958.432

Afwaarderingen

Strategische gronden locaties: Platepolder, Schuitweg, Colenshoek	509.822
--	---------

Investerings met een economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven

	Boekwaarde 31-12-2018	Boekwaarde 31-12-2017
Gronden en terreinen	48.385	48.385
Grond-,weg en waterbouwkundige werken	704.248	786.134
Vervoermiddelen	467.511	488.654
Machines,apparaten en installaties	53.235	27.000
	1.273.379	1.350.173

Het onderstaand overzicht geeft het verloop van de boekwaarde van de investeringen met economisch nut waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven weer:

	Boekwaarde 01-01-2018	investeringen	desinvesteringen subsidies	afschrijvingen	afwaarderingen	Boekwaarde 31-12-2018
Gronden en terreinen	48.385					48.385
Grond-,weg en waterbouwkundige werken	786.134			81.886		704.248
Vervoermiddelen	488.654	94.548		115.691		467.511
Machines,apparaten en installaties	27.000	62.085	28.500	7.350		53.235
	1.350.173	156.633	28.500	204.927	0	1.273.379

De investeringen over 2018 bedroegen:

Vervoermiddelen	
Elektrische huisvuilauto	45.048
Reserve huisvuilauto	49.500

Machines,apparaten en installaties	
Ondergronds afvalcontainers	62.085
	156.633

Investeringen in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut;

	Boekwaarde 31-12-2018	Boekwaarde 31-12-2017
Gronden en terreinen	751.346	751.346
Grond-,weg en waterbouwkundige werken	66.888	
	818.234	751.346

Het onderstaand overzicht geeft het verloop van de boekwaarde van de investeringen in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut weer:

	Boekwaarde 01-01-2018	investeringen	desinvesteringen subsidies	afschrijvingen	afwaarderingen	Boekwaarde 31-12-2018
Gronden en terreinen	751.346					751.346
Grond-,weg en waterbouwkundige werken		66.888				66.888
	751.346	66.888	0	0	0	818.234

De investeringen over 2018 bedroegen:

Terreininrichting voormalig AMAC-terrein	66.888
--	--------

FINANCIËLE VASTE ACTIVA

De financiële vaste activa bestaan uit de volgende onderdelen:

	Boekwaarde 31-12-2018	Boekwaarde 31-12-2017
Deelnemingen	284.345	284.345
Overige langlopende schulden	4.497.862	4.607.724
Overige vorderingen	499.012	674.326
	5.281.219	5.566.395

Het onderstaand overzicht geeft het verloop van de boekwaarde van de financiële vaste activa weer:

	Boekwaarde 01-01-2018	investeringen	desinvesteringen subsidies	afschrijvingen/ aflossingen	afwaarderingen	Boekwaarde 31-12-2018
Deelnemingen	284.345					284.345
Overige langlopende schulden	4.607.724	200.000	39.862	270.000		4.497.862
Overige vorderingen	674.326	80	175.394			499.012
	5.566.395	200.080	215.256	270.000	0	5.281.219

De investeringen over 2018 bedroegen:

SVN lening Starters/ woningverbetering	200.000
Fietsmateriaal	80
	<u>200.080</u>

De deelnemingen hebben betrekking op aandelen Delta, Bank Nederlandse Gemeenten en Zeeuwind
De leningen van SVN vallen onder Nationale Hypotheek Garantie. De gemeente loopt hierin geen verder risico.
en te vorderen bijstand, krediethypotheek en leenbijstand € 689.567 minus voorziening € 240.815

	Boekwaarde 31-12-2018	Boekwaarde 31-12-2017
TOTAAL VASTE ACTIVA	39.524.103	39.102.199

VOORRADEN

	Boekwaarde 31-12-2018	Boekwaarde 31-12-2017
Grond- en hulpstoffen	321.736	321.736
Totaal	321.736	321.736

Dit betreft de aankoop van Stenevate 6
(voormalig politiebureau)

Bouwgronden in exploitatie

Het verloop van de bouwgronden wordt in onderstaand overzicht weergegeven

Bouwgronden in exploitatie	Boekwaarde 01-01-2018	ver- meerderingen	ver- minderingen	overige opbrengsten	winst- neming	Boekwaarde 31-12-2018
Woningbouw:						
Borssele, Stadshoek	369.175	17.293	63.910		-10.518	312.040
's-Gravenpolder, Oostgaarde	-1.325.829	37.868	373.973		-78.528	-1.740.462
's-Heer Abtskerke. Colenshoek 2	248.805	18.850	105.205		-178.000	-15.550
's-Heerenhoek, De Blikken 2	975.927	70.671		351.450	165.000	860.148
Heinkenszand, Over de Dijk 2 en 3	-165.662	81.745	521.575		-217.530	-823.022
Heinkenszand. Stenevate	419.771	10.920			-40.698	389.993
Kwadendamme, 2001	-14.545	27.392			-128.045	-115.198
Lewedorp, Nieuwe Kraaijerpolder	-1.115.003	-20.624			144.055	-991.572
Ovezande, 2001	1.868.610	87.990	152.200	103.761	-560.000	1.140.639
Bedrijventerreinen:						
Heinkenszand, Noordzak fase 3	1.078.701	76.071	344.650		58.165	868.287
Totaal	2.339.950	408.176	1.561.513	455.211	-846.099	-114.697

De waardering van de in exploitatie genomen gronden is gebaseerd op de inzichten van maart-2019 en de daarbij behorende inschatting van uitgangspunten, parameters en risico's. Uiteraard betreft dit een inschatting die omgeven is door onzekerheden, die periodiek, maar minimaal jaarlijks, wordt herzien en waarbij de waardering in het komende jaar zowel positief als negatief kan uitvallen. Het college is van mening dat op basis van de huidige informatie en inzichten de beste schatting is gemaakt voor de waardering van de in exploitatie genomen gronden.

Het college hanteert de volgende algemene uitgangspunten ten aanzien van haar schattingen:

- Rentepercentage bedraagt 2,27%;
- Kostenindexatie bedraagt 2,0 % voor de eerste jaren;
- Opbrengstenindexatie bedraagt 0%;
- De geplande afzet is gebaseerd op cijfers uit het verleden, de uitgegeven opties die tot verkoop kan leiden en de verwachtingen in de huidige economie.

Ten aanzien van de geraamde nog te maken kosten heeft het college de volgende uitgangspunten gehanteerd: • een kostenstijging van 2% vanaf 2020 naar aanleiding van het rapport van Metafoor R.O. Outlook grondexploitaties;

Ten aanzien van de geraamde nog te realiseren opbrengsten heeft het college de volgende uitgangspunten gehanteerd:

- De verwachtingen naar aanleiding van de aantallen opties die nog lopen; De aanwezige bouwgrond in de exploitatieplannen; De opbrengsten uit het verleden; De inschatting van de opbrengsten door opgaande woningmarkt.

Voor een nadere toelichting op de grondexploitatie wordt verwezen naar de toelichting op het programma Bouwen aan ruimte en de paragraaf grondbeleid

Het verwachte verloop van de bouwgronden wordt in onderstaand overzicht weergegeven

Bouwgronden in exploitatie	aantal m2	Boekwaarde 31-12-2018	Geraamde kosten	Geraamde opbrengsten	Geraamd eindresultaat
Woningbouw:					
Borssele, Stadshoek	6.032	312.040	518.171	999.890	-169.679
's-Gravenpolder, Oostgaarde	5.220	-1.740.462	1.776.502	1.109.565	-1.073.525
's-Heer Abtskerke. Colenshoek 2	1.343	-15.550	254.855	244.575	-5.270
's-Heerenhoek, De Blikken 2	15.485	860.148	1.375.704	2.237.610	-1.758
Heinkenszand, Over de Dijk 2 en 3	8.143	-823.022	1.207.575	1.636.810	-1.252.257
Heinkenszand. Stenevate	3.256	389.993	232.868	733.725	-110.864
Kwadendamme, 2001	2.932	-115.198	437.715	484.895	-162.378
Lewedorp, Nieuwe Kraaijerpolder	2.752	-991.572	490.507	481.600	-982.665
Ovezande, 2001	17.668	1.140.639	906.524	2.051.290	-4.127
Bedrijventerreinen:	0				0
Heinkenszand, Noordzak fase 3	22.425	868.287	868.278	2.398.695	-662.130
Totaal	85.256	-114.697	8.068.699	12.378.655	-4.424.653

**UITZETTINGEN MET EEN
RENTETYPISCHE LOOPTIJD
KORTER DAN ÉÉN JAAR**

De in de balans opgenomen uitzettingen met een looptijd korter dan een jaar kunnen als volgt gespecificeerd worden:

	Boekwaarde 31-12-2018	Boekwaarde 31-12-2017
Vorderingen op openbare lichamen	4.374.999	4.300.705
Overige vorderingen	2.498.404	1.947.024
Schatkistbankieren	1.666.859	3.919.073
	8.540.262	10.166.802

Vorderingen op openbare lichamen	<u>31-12-2018</u>	<u>31-12-2017</u>
Min. Van Fin.: BCF	2.915.222	2.560.289
SVB (pgb's WMO)	35.000	100.040
GGD (inkoop jeugd)	0	18.171
Belastingdienst: BTW	27.508	14.076
Belastingdienst: vennootschapsbelasting	229.051	
Provincie Zeeland: diverse subsidies	43.229	61.205
Waterschap	87.387	
De Betho	164.178	130.000
SWVO	0	211.092
Sabewa	601.204	760.171
Veiligheidsregio	31.144	32.561
Div. Gemeenten en overige	241.076	413.100
Totaal	4.374.999	4.300.705

	<u>31-12-2018</u>	<u>31-12-2017</u>
Overige vorderingen		
Diverse debiteuren	952.402	434.705
Voorziening debiteuren	-53.708	-59.167
Diverse debiteuren belastingen	279.604	826.784
Voorziening debiteuren belastingen	-26.076	-58.025
Kruisposten	556	660
Omgevingsvergunningen	878.873	230.495
CAK, eigen bijdragen. WMO	18.000	70.000
Debiteuren te vorderen bijstand	689.567	747.052
Voorziening dubieuze debiteuren	-240.814	-245.481
Totaal	2.498.404	1.947.024
	<u>31-12-2018</u>	<u>31-12-2017</u>
Schatkistbankieren	1.666.859	3.919.073

Schatkistbankieren

Berekening benutting drempelbedrag schatkistbankieren (bedragen x € 1.000)					
2018					
-1 Drempelbedrag		360			
		Kwartaal 1	Kwartaal 2	Kwartaal 3	Kwartaal 4
-2	Kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen	48	69	3	0
(3a) = (1) > (2)	Ruimte onder het drempelbedrag	312	291	357	360
(3b) = (2) > (1)	Overschrijding van het drempelbedrag	-	-	-	-
(1) Berekening drempelbedrag					
2018					
(4a)	Begrotingstotaal verslagjaar	49.232			
(4b)	Het deel van het begrotingstotaal dat kleiner of gelijk is aan € 500 miljoen	49.232			
(4c)	Het deel van het begrotingstotaal dat de € 500 miljoen te boven gaat	-			
(1) = (4b)*0,0075 + (4c)*0,002 met een minimum van €250.000	Drempelbedrag	369			
(2) Berekening kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen					
		Kwartaal 1	Kwartaal 2	Kwartaal 3	Kwartaal 4
(5a)	Som van de per dag buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen (negatieve bedragen tellen als nihil)	7.470	4.368	276	0
(5b)	Dagen in het kwartaal	90	91	92	92
(2) - (5a) / (5b)	Kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen	83	48	3	0

LIQUIDE MIDDELEN

Het saldo van de liquide middelen bestaat uit de volgende componenten:

	Boekwaarde 31-12-2018	Boekwaarde 31-12-2017
Bank Ned. Gemeenten	14.099	88.764
Rabobank, diverse rekeningen	11.963	22.680
Kas	6.728	4.322
	32.790	115.766

OVERLOPENDE ACTIVA

De overlopende activa kan als volgt onderscheiden worden:

	Boekwaarde 31-12-2018	Boekwaarde 31-12-2017
Overige nog te ontvangen bedragen en vooruitbetaalde bedragen	117.593	92.468
	117.593	92.468

	Boekwaarde 31-12-2018	Boekwaarde 31-12-2017
TOTAAL VLOTTENDE ACTIVA	8.897.684	13.036.722

PASSIVA**EIGEN VERMOGEN**

Het in de balans opgenomen eigen vermogen bestaat uit de volgende posten:

	Boekwaarde 31-12-2018	Boekwaarde 31-12-2017
Algemene reserves	6.660.356	10.184.391
Bestemmingsreserves	17.357.613	16.115.220
Resultaat na bestemming	656.134	10.163
Boekwaarde 31 december	24.674.103	26.309.774

Het verloop van de algemene reserves wordt in onderstaand overzicht weergegeven

	Boekwaarde 1-1-2018	toevoeging	onttrekking	resultaat vorig boekjaar	herrubricering	Boekwaarde 31-12-2018
Algemeen weerstandsvermogen	6.061.314	2.325.059	1.918.962	192.945		6.660.356
Reserve Sloerand	1.340.865				-1.340.865	0
Reserve Sociaal Domein	2.782.212		1.599.430	-182.782	-1.000.000	0
TOTAAL	10.184.391	2.325.059	3.518.392	10.163	-2.340.865	6.660.356

		<u>Algemene reserves</u>	
Algemeen weerstands vermogen		De Algemene reserve bestaat uit het algemeen weerstandsvermogen, de reserve Sloerand en de reserve Sociaal Domein.	
Alg. reserve / Sociaal Domein		Deze reserve is overgeheveld naar de bestemmingsreserves	
Alg. reserve / Sloerand		Deze reserve is overgeheveld naar de bestemmingsreserves	
Toevoegingen:		Onttrekkingen:	
Algemeen weerstandsvermogen:		Sociaal Domein primaire begroting	200.000
Jaarrekening 2017 afoming WMO	599.430	Sociaal Domein tekort 2018	800.000
Saldo programmarapportage	597.642	Sociaal Domein jaarrekening 2017 tekort+afoming	599.430
Saldo budgetrapportage	-18.600	Algemeen weerstandsvermogen:	
IBP-middelen 2018	226.000	Borsele 2030	24.700
Verkoopresultaat Herteweg Nieuwdorp	797.810	Openbare verlichting	50.000
Budgetrapportage overheveling naar 2018		Onderwijsachterstandenbeleid	37.032
Borsele B2030	27.777	Breedsband internet	16.200
Opleidingen omgevingswet	75.000	Leerlingenvervoer	10.900
Woonvisie Borsele	20.000	Dorpsbossen	20.000
	2.325.059	Archief/Corsa	14.531
		Maak werk van je idee	7.611
		Asbestsanering	44.603
Resultaat vorig boekjaar		Projectenatlas	6.000
Resultaat jaarrekening 2017	10.163	Dorpsvernieuwing	215.515
Jaarrekening 2017 tekort sociaal domein	182.782	Musea en cultuur	31.100
Jaarrekening 2017 tekort sociaal domein	-182.782	Borsele op de kaart	85.765
	10.163	Onkruidbestrijding	102.000
Herrubricering		Molen Nisse	28.922
Sloerand naar bestemmingsreserves	-1.340.865	Koelsysteem raadszaal	16.793
Sociaal domein naar bestemmingsreserves	-1.000.000	Aanpaasingen werkplaats	2.636
	-2.340.865	Investeringsfonds	214.938
		Energielabels	2.372
		Modernisering BRP	9.400
		Verschil kostenplaatsen	14.500

Bijdrage monumenten decembercirculaire	138.244
Dienstverlening en communicatie	56.614
Verkiezingsborden	18.690
Herinrichtingsplan 2e supermarkt Heinkenszand	16.390
Organisatie-onderzoek	85.000
Brandweerkazerne Heinkenszand	3.983
Boomspiegels	80.435
Mr. Dr. Meslaan	60.000
Economisch structuurfonds	22.688
Stenevate 6	7.000
Tekort sociaal domein	422.000
Sportnota	52.400
	3.518.392

Het verloop van de bestemmingsreserves wordt in onderstaand overzicht weergegeven:

	Boekwaarde 1-1-2018	toevoeging	onttrekking	dekking kapitaallasten	herubricering	Boekwaarde 31-12-2017
Weerstandsvermogen bouwgr.expl.	9.256.905	460.975	1.575.581			8.142.299
Reserve kwaliteit openbare ruimte	472.696	243.357	205			715.848
Reserve nationaal landschap	32.307					32.307
Reserve masterplan 's-Gravenpolder	1.726.141			53.000		1.673.141
Reserve kazerne Nieuwdorp	412.500			12.500		400.000
Reserve heractivering activa	1.742.877			63.000		1.679.877
Reserve egalisatie Delta dividend	263.885	67.482				331.367
Reserve precario rechten	376.264					376.264
Reserve inkomensvoorziening	359.555		166.000			193.555
Reserve sloebos	1.472.090					1.472.090
Reserve Sloerand					1.340.865	1.340.865
Reserve Sociaal Domein					1.000.000	1.000.000
TOTAAL	16.115.220	771.814	1.741.786	128.500	2.340.865	17.357.613

		<u>Bestemmingsreserves</u>	
Weerstandsvermogen		Voor- en nadelige saldi van bouwgrondcomplexen worden met deze reserve verrekend.	
bouwgrondexploitaties		Reserve wordt gevoed door de verkoop van bouwgronden in bestemmingsplannen en dient ter dekking van lasten voor bovenwijkse voorzieningen en waterberging	
Reserve kwaliteit		Reserve dient ter dekking van de lasten Nationaal Landschap.	
openbare ruimte		Reserve dient ter dekking van de kapitaallasten van dit project.	
Reserve nationaal landschap		Reserve dient ter dekking van de kapitaallasten van dit project.	
Reserve masterplan GVP		Reserve ter dekking van de kapitaallasten wegens herwaardering.	
Reserve kazerne Nieuwdorp		Reserve ter dekking teruggave belastingen.	
Reserve heractivering activa		Reserve ter egalisering van Delta dividend.	
Reserve precarioheffing		Reserve ter egalisering van lasten voor het Sloebos.	
Reserve Delta dividend		Reserve ter egalisering van tekorten binnen het sociaal domein	
Reserve Sloebos		Reserve dient ter dekking van investeringen in de openbare ruimte rond het Sloegebied	
Reserve Sociaal Domein			
Reserve Sloerand			
Toevoegingen:		Onttrekkingen:	
Bouwgrondexploities		Naar voorziening precariorechten	
Verkoopopbrengst strategische gronden	47.030	Naar reserve KOR	98.454
Voordeel vennootschapsbelasting 2016+2017	413.945	Lasten strategische gronden	12.766
Voordeel dividend BNG	67.482	Afwaardering strategische gronden	509.822
Kwaliteit openbare ruimte		Verliesneming grondexploitaties	846.099
storting uit bouwgrondexploitaties en	98.454	Revitalisering Noordland	2.000
overige grondverkopen	144.903	Vennootschapsbelasting 2018	106.440
	<u>771.814</u>	Revitalisering Noordland	205
		WIZ plan van aanpak	<u>166.000</u>
			1.741.786
herrubricering			
Sloerand van algemene reserves	1.340.865		
Sociaal domein van algemene reserves	<u>1.000.000</u>		
	2.340.865		

Resultaat na bestemming

	Boekwaarde 31-12-2018	Boekwaarde 31-12-2017
Saldo jaarrekening	656.134	10.163
Saldo baten/lasten na bestemming	656.134	10.163

VOORZIENINGEN

Het verloop van de voorzieningen in 2018 wordt in onderstaand overzicht weergegeven:

Specificatie voorzieningen	Boekwaarde 1-1-2018	toevoeging	aanwendungen	t.g.v. van de rekening van baten en lasten vrijgevallen baten	Boekwaarde 31-12-2018
Voorziening riolering	46.340	635.000	666.437		14.903
Toaal voorziening bijdragen aan toekomstige vervangingsinvesteringen, waarvoor een heffing wordt gegeven	46.340	635.000	666.437		14.903
Voorziening groenstructuur	168.417	146.251	89.219		225.449
Voorziening sportvelden	139.887	53.900	5.073		188.714
Voorziening lichtmasten	82.939	130.390	11.411		201.918
Voorziening groot onderhoud gebouwen	1.055.926	738.964	221.248		1.573.642
Voorziening groot onderhoud wegen	199.611	503.859	406.767		296.703
Voorziening precariorechten	673.404	338.000			1.011.404
totaal egalisatievoorzieningen	2.320.184	1.911.364	733.718	0	3.497.830
Verplichtingen					
Voorziening APPA	1.528.167	261.311		96.431	1.693.047
totaal verplichtingen	1.528.167	261.311		96.431	1.693.047
TOTAAL	3.894.691	2.807.675	1.400.155	96.431	5.205.780

DOEL EN BESTEMMING DER VOORZIENINGEN

Voorziening groenstructuur	De voorziening dient ter egalisatie van de (onderhouds)lasten van het groen zoals vastgesteld in het basisdocument groenstructuur op 06-04-2017 en is financieel verwerkt in de meerjarenplanning 2018-2022 (raadsbesluit 07-12-2017).
Voorziening sportvelden	De voorziening dient ter egalisatie van de (onderhouds)lasten van de sportvelden op basis van de meerjarenplanning 2018-2022.
Voorziening lichtmasten	De voorziening dient ter egalisatie van de (onderhouds)lasten van de lichtmasten op basis van de meerjarenplanning 2018-2022.
Voorziening gebouwen	De voorziening dient ter egalisatie van de (onderhouds)lasten van de gemeentelijke gebouwen. Als basis hiervoor dient de onderhoudsnota 2016-2025.
Voorziening wegen	De voorziening dient ter egalisatie van de (onderhouds)lasten van de wegen op basis van de meerjarenplanning 2018-2022. Jaarlijks vindt inspectie plaats waardoor de kwaliteit gewaarborgd wordt.
Voorziening riolering	De voorziening dient ter egalisatie van de (onderhouds)lasten van de gemeentelijke riolering op basis van het Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP) en financieel bijgewerkt in de meerjarenplanning 2018-2022
Voorziening APPA	De voorziening dient voor het dekken van de toekomstige uit te betalen pensioenen aan (voormalige) wethouders.
Voorziening precario rechten	De voorziening dient als terugbetalingsverplichting voor (mogelijk) ten onrechte geheven rechten

Onder de vaste schulden zijn opgenomen:

	Boekwaarde 31-12-2018	Boekwaarde 31-12-2017
Onderhandse leningen, binnenlandse banken	11.310.585	12.372.097
TOTAAL	11.310.585	12.372.097

Het verloop van de vaste schulden wordt in onderstaand overzicht weergegeven:

	Boekwaarde 01-01-2018	aflossingen	Boekwaarde 31-12-2018
Onderhandse leningen, binnenlandse banken	12.372.097	1.061.512	11.310.585
TOTAAL	12.372.097	1.061.512	11.310.585

TOTAAL VASTE PASSIVA	41.190.468	42.576.562
-----------------------------	-------------------	-------------------

VLOTTENDE PASSIVA

Onder de vlottende passiva zijn opgenomen:

	Boekwaarde 31-12-2018	Boekwaarde 31-12-2017
Netto-vlottende schulden	7.117.406	9.367.896
Overlopende passiva	113.913	194.463
TOTAAL	7.231.319	9.562.359

**NETTO VLOTTENDE
SCHULDEN MET EEN
RENTETYPISCHE LOOPTIJD
KORTER DAN ÉÉN JAAR**

De in de balans opgenomen kortlopende schulden kunnen als volgt
gespecificeerd worden:

	Boekwaarde 31-12-2018	Boekwaarde 31-12-2017
BNG	102.453	
Kasgeldlening	2.000.000	4.000.000
Overige schulden	5.014.953	5.367.896
TOTAAL	7.117.406	9.367.896

Overige schulden

Hieronder zijn opgenomen:

Terugbetaalverplichting Rijk BBZ € 275.046 resp € 333.757

Vennootschapsbelasting € 0 resp. € 162.600

Inkoop Jeugdhulp € 478.509 resp. € 310.984

Kosten WGA-gelden voormalig onderwijs-
personeel € 66.573 resp. € 233.000

Rente leningen BNG € 228.000

Het overige heeft betrekking op crediteuren die nog niet betaald waren op 31-12-2018

OVERLOPENDE PASSIVA

De specificatie van de post overlopende passiva is als volgt:

	Boekwaarde 31-12-2018	Boekwaarde 31-12-2017
Overheidslichamen	87.608	193.125
Overige vooruitontvangen bedragen	26.305	1.338
TOTAAL	113.913	194.463

Het verloop van de overlopende passiva in 2018 wordt in onderstaand overzicht weergegeven:

	Boekwaarde 01-01-2018	vermeer- deringen	aflossingen	Boekwaarde 31-12-2018
Overheidslichamen				
Prov. Zld, AMAC	64.200		64.200	0
Prov.Zld, geluidssanering woningen	52.913	40.164	18.819	74.258
Prov.Zld, breedband buitengebied	29.550		16.200	13.350
Min. Infrastructuur	5.675		5.675	0
VNG, energiebesparing bedrijven	40.787		40.787	0
	193.125	40.164	145.681	87.608
Overige vooruitontvangen bedragen				
Diversen	1.338	26.305	1.338	26.305
	1.338	26.305	1.338	26.305
Totaal	194.463	66.469	147.019	113.913

Niet uit de balans blijvende verplichtingen

Garantieplichtingen

Door de gemeente zijn garanties afgegeven. Het bedrag is buiten de balans verantwoord. Hieronder treft u de specificatie aan.

Geldnemer	Oorspronkelijk leningsbedrag/ garantieplafond	rente-%.	Schuldrestant 01-01-2018	Schuldrestant 31-12-2018	Garantieplichting 31-12-2018	Percentage borgstelling
R&B Wonen	95.584.000	1-5 %	89.949	88.973.834	44.486.917	50%
Stichting Verpleeg- en rusth. ZLD / BNG	1.826.751	0,446 %	1.324.393	1.187.388	1.187.388	100%
NV Zeeland Seaports *	500.000.000	3.93%	331.500.000	315.000.000	52.479.000	16,7%
WarmCO2 *	65.000.000	3.93%	65.000.000	63.500.000	10.579.100	16,7%
V.V. Luctor / Rabo	72.000	3.95%		45.360	22.680	50%
S.V. Heinkenszand / Rabo (mei 2009)	57.500	6.35%		54.280	54.280	100%
Schietvereniging Oranje Nassau / Rabo	20.000	7.20%				100%
Sportfondsen Borsele / Rabo	2.540.000	5.45%		558.640	558.640	100%
Tennisvereniging Ovezande	30.000	0		10.000	10.000	100%
Diverse verenigingen	2.719.500	3.95-7.2 %	103.560	668.280	645.600	50%-100 %
Totaal	600.130.251		333.017.902	405.829.502	98.798.905	

* Dit zijn garanties verstrekt door Gemeenschappelijke Regelingen waarin wij voor 16.7 % participeren.

Overige verplichtingen

Voor de afname van energie hebben we een contract afgesloten t/m 2020.

De jaarlijks hieruit voortvloeiende lasten bedragen circa € 200.000. De resterende contractwaarde bedraagt ca. € 400.000.

Voor de afname van gas hebben we een contract afgesloten t/m 2020.

De jaarlijks hieruit voortvloeiende lasten bedragen circa € 60.000. De resterende contractwaarde bedraagt ca. € 120.000.

Voor de inspectie van elektrische installaties, noodverlichting, ontruiming- en inbraakinstallaties van de gemeentelijke gebouwen hebben wij een contract afgesloten t/m 2022.

De jaarlijkse verplichting bedraagt ca. € 51.000. De resterende contractwaarde bedraagt € 204.000.

Voor het schilderwerk van de gemeentelijke gebouwen is een contract afgesloten t/m 2021.

De jaarlijks hieruit voortvloeiende lasten bedragen circa € 80.000. De resterende contractwaarde bedraagt ca. € 160.000

Voor onderhoud aan de CV-installaties, sanitair e.d. is een contract afgesloten t/m 2019.

De jaarlijks hieruit voortvloeiende lasten bedragen circa € 40.000. De resterende contractwaarde bedraagt ca. € 40.000

Voor de gebouwen, inventaris, auto's en materiaal is een verzekeringscontract afgesloten.

Dit contract wordt jaarlijks stilzwijgend verlengd en bedraagt ca. € 100.000 per jaar.

Voor onderhoud van de openbare verlichting is een onderhoudscontract afgesloten t/m 2024. De jaarlijks hieruit voortvloeiende lasten bedragen circa € 280.000. De resterende contractwaarde bedraagt ca. € 1.400.000

Er is sprake van nog niet opgenomen verlof per 31-12-2018 van ca. 14.300 uur. Indien dit uitbetaald zou worden betekent dit een last van € 315.000.

Daarnaast is er sprake van opgebouwde overuren. Ultimo 2018 was dit ca. 7.200 uur. Indien dit uitbetaald zou worden betekent dit een last van € 175.000.

Onderuitputting Algemene uitkering

Als gevolg van lagere overheidsuitgaven in 2018 (waaraan de algemene uitkering gekoppeld is) kan er een korting op de algemene uitkering volgen. Dit kan om een bedrag gaan van € 112.000

Niet uit de balans blijvende rechten

Stille reserves

Conform het BBV melden we de stille reserves.

- Landbouwgronden.

De voorraad verpachte landbouwgronden bedraagt 53 hectare, met een geraamde waarde van ca. € 2.400.000.

- Aandelen BNG.

Op grond van de jaarstukken van de BNG hebben de 39.273 aandelen (€ 89 waarde eigen vermogen per aandeel) een waarde van € 3.500.000.

Dit is € 3.410.000 hoger dan de boekwaarde.

- Aandelen PZEM N.V. (Delta N.V.)

De vaststelling van de jaarrekening van PZEM N.V. is uitgesteld. Gelet op de onzekerheid op de energiemarkt is de waarde bepaald op ca. € 10.000.000. Dit is aanmerkelijk lager dan de intrinsieke waarde over 2017 en naar verwachting over 2018.

Toelichting programmarekening 2018

Analyse afwijkingen begroting na wijziging ten opzichte van de rekening

Bestuur, dienstverlening en veiligheid

	Saldo begroting	Saldo rekening	Vershil
Saldo baten en lasten	4.257	4.383	-126
mutaties reserves	-198	-104	-94
Saldo	4.059	4.279	-220

Wachtgelden voormalige wethouders en dotatie aan de voorziening APPA	-213.000
Voorlichting, detachering personeel	24.000
Rampenbestrijding, verschuiving van kosten naar overhead	24.000
Burgerzaken, hogere loonkosten, lager inkomsten documenten	-35.000
Overige verschillen	-20.000

Verkeer en openbare ruimte

	Saldo begroting	Saldo rekening	Vershil
Saldo baten en lasten	5.368	5.482	-114
mutaties reserves	-322	-329	7
Saldo	5.046	5.153	-107

Verkeersveiligheid, hogere lasten van inhuur personeel, extra verkeerstellingen e.d.	-60.000
Natuur- en groenbeheer, hogere lasten door eigen personeel en daarbij behorende tractiemiddelen, materieel	-56.000
Overige verschillen	9.000

Lokale economie

	Saldo begroting	Saldo rekening	Vershil
Saldo baten en lasten	-600	559	-1.159
mutaties reserves	692	-506	1.198
Saldo	92	53	39

Economische zaken, de post voor regionale samenwerking was nog niet uitgegeven	24.000
Verlies € 846.000 bouwgrondexploitaties wordt onttrokken aan de reserve bouwgrondexploitaties	
Afwaardering € 508.000 strategische gronden wordt onttrokken aan de reserve bouwgrondexploitaties	
Overige verschillen	15.000

Leefbaarheid, onderwijs, cultuur en sport

	Saldo begroting	Saldo rekening	Vershil
Saldo baten en lasten	5.535	5.604	-69
mutaties reserves	-210	-184	-26
Saldo	5.325	5.420	-95

Huisvesting basisonderwijs, dit zijn met name kosten Masterplan Nieuwdorp en kosten voormalige scholen	-106.000
Sporthallen, lagere uitgaven voor subsidie en hogere huurinkomsten	25.000
Bibliotheekwerk, lagere bijdrage en lagere kosten van onderhoud	13.000
Lokaal onderwijsbeleid, voordeel op doorlopend project	17.000
Buitensportaccommodaties, meer gewerkte uren werklieden en daarbij behorende kosten van tractiemiddelen en materieel	-53.000
Overige verschillen	-9.000

Werk en inkomen

	Saldo begroting	Saldo rekening	Vershil
Saldo baten en lasten	1.962	1.458	504
mutaties reserves	-320	-166	-154
Saldo	1.642	1.292	349

Inkomensvoorziening, hogere rijksvergoeding	154.000
Inkomensvoorziening, daling van het aantal uitkeringen, hoger bedrag verhaald bedrijfskapitaal bedrijfskapitaal	106.000
Inkomensvoorziening, vrijval terugbetalingsverplichtingen aan het rijk	54.000
Inkomensvoorziening, afrekening 2017	44.000
Arbeidsvoorziening, minder lasten WSW	92.000
Arbeidsvoorziening, meer lasten WIW voor maatwerktrajecten, medische adviezen en kinderopvang	-67.000
Minimabeleid, meer aanvragen (chronisch zieken en individuele inkomenstoeslagen en hogere lasten kwijtschelding belastingen	-62.000
Nieuwkomersbeleid, lagere subsidie Stichting Vluchtelingenwerk Zuid-West	-20.000

Zorg

	Saldo begroting	Saldo rekening	Vershil
Saldo baten en lasten	2.709	4.001	-1.292
mutaties reserves	-208	-1.422	-1.212
Saldo	2.501	2.571	-70

WMO

Minder kosten WMO (extern personeel, pakketmaatregel AWBZ)	18.000
Per saldo meer kosten Huishoudelijke hulp	-108.000
Minder kosten WMO-loket (werk door derden, voorlichting, secretariaatskosten)	185.000
Minder kosten algemene info en zorgloket (inhuur personeel)	165.000
Per saldo minder kosten dorpssteams (reiskosten en apparaatskosten)	30.000
Minder kosten opvang beschermd wonen	41.000
Minder kosten maatwerk 18+ begeleiding	68.000
Minder eigen bijdragen PGB WMO ontvangen	-197.000
Per saldo meer kosten regiotaxi € 142.000	-142.000
Een aantal van de posten betreffen bijdragen aan het SWVO en betreffen	

onderlinge verschuivingen die in de begroting nog niet waren

Jeugdzorg

Hogere lasten dan begroot (bijdragen inkoop jeugdhulp, SWVO) -1.614.000

Hogere baten 128.000

Hogere onttrekking aan reserves ter compensatie tekort 1.222.000

Gezondheidszorg

Verschuiving van lasten naar het sociaal domein 118.000

Overige verschillen 16.000

Milieu

Saldo baten en lasten

mutaties reserves

Saldo

	Saldo begroting	Saldo rekening	Vershil
Saldo baten en lasten	469	532	-63
mutaties reserves	-189	-185	-4
Saldo	280	347	-67

afvalverwerking, meer opbrengsten afval, glas en papier. 21.000

Riolering, stijgende kosten van reiniging en inspecties -38.000

Milieu, lagere bijdrage aan de Regionale Uitvoeringsdienst (RUD) -50.000

Ruimtelijke ontwikkeling

Saldo baten en lasten

mutaties reserves

Saldo

	Saldo begroting	Saldo rekening	Vershil
Saldo baten en lasten	511	187	324
mutaties reserves	-187	-156	-31
Saldo	324	31	293

Bouw- en woningtoezicht, door hogere legesopbrengsten 317.000

Bouw- en woningtoezicht, door hogere kosten van inhuur personeel -26.000

Overige verschillen 2.000

Algemene dekkingsmiddelen

	Saldo begroting	Saldo rekening	Vershil
Saldo baten en lasten	-25.559	-26.148	589
mutaties reserves	392	869	-477
Saldo	-25.167	-25.279	112

Gemeentefonds, hogere inkomsten uit decembercirculaire	118.000
Belastingen, hogere onroerend zaakbelasting door areaaluitbreiding	46.000
Werk voor derden, lagere inkomsten door wegvallen van een klant	-56.000
Onvoorzien, dit betreft het nog niet gerealiseerd rendement van het investeringsfonds	-30.000
Vennootschapsbelasting,	20.000
Vershil kosten plaatsen, de werkelijke lasten zijn verantwoord op bedrijfsvoering	20.000
Overige verschillen	-6.000

Bedrijfsvoering

	Saldo begroting	Saldo rekening	Vershil
Saldo baten en lasten	6.013	5.576	437
mutaties reserves	-115	-100	-15
Saldo	5.898	5.476	422

De lasten van trainees zijn verantwoord op de diverse projecten	200.000
Interne bedrijfsvoering, voordeel op aanschaf van documentatie e.d.	60.000
Werklieden, dele lasten zijn verantwoord op de betreffende beleidsproducten	84.000
Tractiemiddelen/buitendienst,	
Huisvesting, lagere rentelast van het gemeente huis en lagere vasten van meubilair	51.000
Overige verschillen	27.000

Totaal

**Saldo baten en lasten
mutaties reserves
Saldo**

Saldo begroting	Saldo rekening	Vershil
-665	-1.635	-970
665	2.291	1.626
0	656	656

Overzicht incidentele baten en lasten

Incidentele lasten gedekt uit reserves

Modernisering BRP	9.400
Verkiezingsborden	18.690
Dienstverlening/communicatie	56.614
Borsele B2030	43.923
Onderzoek organisatieontwikkeling	110.000
Brandweerkazerne Heinkenszand	3.983
Openbare verlichting	50.000
Mr. Dr. Meslaan	60.000
Boomspiegels	80.435
Inrichtingsplan supermarkt Heinkenszand	16.390
Revitalisering Noordland	2.205
Subsidie Breedband internet	32.400
Borsele op de kaart	85.765
Cultuur in Beeld	31.100
Maak werk van je idee	7.611
Asbestsanering	44.603
Ondergrondse afvalcontainers	62.085
Dorpsvernieuwing	265.515
Herziening projectenatlas	6.000
Extern personeel bouwprojecten	171.500
Molen de Poel Nisse	28.822
Investeringsfonds	214.938
Plan van aanpak WIZ	166.000
Afwaardering strategische gronden	509.822
Tekort sociaal domein gedekt uit reserve	1.422.000

3.499.801

Overige incidentele lasten

Vorbereidingskosten Masterplan Nieuwdorp **67.429**

Incidentele baten toegevoegd aan reserves

Verkoop (strategische gronden) gronden 1.156.815

1.156.815**Overige incidentele baten**

Bouwleges 317.319

317.319

Overzicht reserves en voorzieningen

	Boekwaarde 1-1-2018	toevoeging	onttrekking	resultaat vorig boekjaar	dekking kapitaallasten	herrubricering	Boekwaarde 31-12-2018
Algemeen weerstandsvermogen	6.061.314	2.325.059	1.918.962	192.945			6.660.356
Reserve Sloerand	1.340.865					-1.340.865	0
Reserve Sociaal Domein	2.782.212		1.599.430	-182.782		-1.000.000	0
Totaal algemene reserves	10.184.391	2.325.059	3.518.392	10.163	0	-2.340.865	6.660.356
Saldo van baten en lasten	10.163	656.134		-10.163			656.134
Saldo van de rekening	10.163	656.134	0	-10.163	0	0	656.134
Weerstandsvermogen bouwgr.expl.	9.256.905	460.975	1.575.581				8.142.299
Reserve kwaliteit openbare ruimte	472.696	243.357	205				715.848
Reserve nationaal landschap	32.307						32.307
Reserve masterplan 's-Gravenpolder	1.726.141				53.000		1.673.141
Reserve kazerne Nieuwdorp	412.500				12.500		400.000
Reserve heractivering activa	1.742.877				63.000		1.679.877
Reserve egalisatie Delta dividend	263.885	67.482					331.367
Reserve precariorechten	376.264						376.264
Reserve inkomensvoorziening	359.555		166.000				193.555
Reserve Sloebos	1.472.090						1.472.090
Reserve Sloerand						1.340.865	1.340.865
Reserve Sociaal Domein						1.000.000	1.000.000
Totaal bestemmingsreserves	16.115.220	771.814	1.741.786	0	128.500	2.340.865	17.357.613
Totaal	26.309.774	3.753.007	5.260.178	0	128.500	0	24.674.103

Specificatie voorzieningen	Boekwaarde 1-1-2018	toevoeging	aanwendungen	t.g.v. van de rekening van baten en lasten vrijgevallen baten	Boekwaarde 31-12-2018
Voorziening riolering	46.340	635.000	666.437		14.903
Toaal voorziening bijdragen aan toekomstige vervangingsinvesteringen, waarvoor een heffing wordt gegeven	46.340	635.000	666.437		14.903
Voorziening groenstructuur	168.417	146.251	89.219		225.449
Voorziening sportvelden	139.887	53.900	5.073		188.714
Voorziening lichtmasten	82.939	130.390	11.411		201.918
Voorziening groot onderhoud gebouwen	1.055.926	738.964	221.248		1.573.642
Voorziening groot onderhoud wegen	199.611	503.859	406.767		296.703
Voorziening precariorechten	673.404	338.000			1.011.404
Totaal egalisatievoorzieningen	2.320.184	1.911.364	733.718	0	3.497.830
Verplichtingen					
Voorziening APPA	1.528.167	261.311		96.431	1.693.047
Totaal verplichtingen	1.528.167	261.311		96.431	1.693.047
TOTAAL	3.894.691	2.807.675	1.400.155	96.431	5.205.780

Overzicht bezoldiging topfunctionarissen gemeente

WNT-verantwoording 2018 Gemeente Borsele

Op 1 januari 2013 is de Wet normering topinkomens (WNT) in werking getreden. De WNT is van toepassing op Gemeente Borsele. Het voor Gemeente Borsele toepasselijke bezoldigingsmaximum is in 2018 € 189.000.

1. Bezoldiging topfunctionarissen

1a. Leidinggevende topfunctionarissen, gewezen topfunctionarissen met dienstbetrekking en leidinggevende topfunctionarissen zonder dienstbetrekking vanaf de 13e maand van de functievervulling.

Hieronder zijn de volgende personen opgenomen:

Secretaris: dit betreft 4 combinatiefuncties

-J.P. van de Berge: secretaris 0,50 fte, directie 0,50 fte

-F.A. Traas: secretaris 0,25 fte, directie 0,75 fte

-W.J. de Jonge: secretaris 0,25 fte, directie 0,25 fte (wegens einde dienstverband tot en met 30 april 2018)

-J.M. Jansen: waarnemend secretaris 0,50 fte, directie 0,50 fte (waarneming tijdens ziekte van de secretaris)

Griffier:

Ph.J.M. de Vree: dit betreft een combinatiefunctie van griffier 0,56 fte en 0,56 fte overige werkzaamheden. Zijn totale formatie is 1.11 fte.

Op de volgende pagina vindt u het overzicht van deze functionarissen.

Er zijn in de Gemeente Borsele geen topfunctionarissen of andere functionarissen die meer dan de bezoldigingsnorm verdienen.

bedragen x € 1	J.P. van den Berge	F.A. Traas	W.J. de Jonge	Ph.J.M. de Vree	J.M. Jansen
Funcctiegegevens	secretaris	secretaris	secretaris	griffier	waarnemend secretaris
Aanvang en einde functievervulling in 2018	01/01 - 31/12	01/01 - 31/12	01/01 - 30/04	01/01 - 31/12	23/04 - 31/12
Deeltijdfactor in fte	1	1	0,5	1	1
Gewezen topfunctionaris?	nee	nee	nee	nee	nee
(Fictieve) dienstbetrekking?	ja	ja	ja	ja	ja
Bezoldiging					
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	98.753	100.684	20.412	102.931	63.896
Beloningen betaalbaar op termijn	16.734	17.350	2.892	17.496	10.724
Subtotaal	115.695	118.733	25.019	120.399	74.620
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	189.000	189.000	31.068	189.000	130.488
-/- Onverschuldigd betaald bedrag	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Totale bezoldiging	115.695	118.733	25.019	120.399	74.620
Reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Gegevens 2017					
Aanvang en einde functievervulling in 2017	01/01 - 31/12	01/01 - 31/12	01/01 - 31/12	01/01 - 31/12	
Deeltijdfactor 2017 in fte	1	1	0,5	1	
(Fictieve) dienstbetrekking?	ja	ja	ja	ja	
Bezoldiging					
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	101.973	105.678	49.044	106.163	
Beloningen betaalbaar op termijn	15.651	16.242	7.573	15.866	
Subtotaal	117.624	121.920	56.618	122.029	
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	181.000	181.000	90.500	181.000	
Totale bezoldiging 2017	117.624	121.920	56.618	122.029	

SiSa bijlage

 Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties							
SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2018 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking sisa - d.d. 10 januari 2019							
OCW	D9	Onderwijsachterstanden beleid 2011-2018 (OAB) Besluit specifieke uitkeringen gemeentelijke onderwijsachterstanden beleid 2011-2018 Gemeenten	Besteding (jaar T) aan voorzieningen voor voorschoolse educatie die voldoen aan de wettelijke kwaliteitseisen (conform artikel 166, eerste lid WPO) <i>Aard controle R Indicatornummer: D9 / 01</i>	Besteding (jaar T) aan overige activiteiten (naast VVE) voor leerlingen met een grote achterstand in de Nederlandse taal (conform artikel 165 WPO) <i>Aard controle R Indicatornummer: D9 / 02</i>	Besteding (jaar T) aan afspraken over voor- en vroegschoolse educatie met bevoegde gezagsorganen van scholen, houders van kindcentra en peuterspeelzalen (conform artikel 167 WPO) <i>Aard controle R Indicatornummer: D9 / 03</i>	Opgebouwde reserve ultimo (jaar T-1) Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie <i>Aard controle R Indicatornummer: D9 / 04</i>	
			€ 125.275 Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen <i>Aard controle n.v.t Indicatornummer: D9 / 05</i>	€ 10.388 Aan andere gemeenten (in jaar T) overgeboekte middelen (lasten) uit de specifieke uitkering onderwijsachterstandenbeleid Bedrag <i>Aard controle R Indicatornummer: D9 / 06</i>	€ 25.668 Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen <i>Aard controle n.v.t Indicatornummer: D9 / 07</i>	€ 0 Van andere gemeenten in (jaar T) overgeboekte middelen (baten) uit de specifieke uitkering onderwijsachterstandenbeleid Bedrag <i>Aard controle R Indicatornummer: D9 / 08</i>	Eindverantwoording Ja/Nee <i>Aard controle n.v.t. Indicatornummer: D9 / 09</i>
			1				Ja

lenW	E3	Subsidieregeling sanering verkeerslawaa Subsidieregeling sanering verkeerslawaa Provincies, gemeenten en gemeenschappelijke regelingen (Wgr)	Hieronder per regel één beschikingsnummer en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie	Besteding (jaar T) ten laste van rijksmiddelen	Overige bestedingen (jaar T)	Besteding (jaar T) door meerwerk dat o.b.v. art. 126 Wet geluidshinder ten laste van het Rijk komt	Correctie over besteding t/m jaar T	Kosten ProRail (jaar T) als bedoeld in artikel 25 lid 4 van deze regeling ten laste van rijksmiddelen
			<i>Aard controle n.v.t. Indicatornummer: E3 / 01</i>	<i>Aard controle R Indicatornummer: E3 / 02</i>	<i>Aard controle R Indicatornummer: E3 / 03</i>	<i>Aard controle R Indicatornummer: E3 / 04</i>	<i>Aard controle R Indicatornummer: E3 / 05</i>	<i>Aard controle R Indicatornummer: E3 / 06</i>
			1 457.046.03	€ 10.215	€ 6.524	€ 0	€ 0	€ 0
			2 457.092.03	€ 3.450	€ 1.947	€ 0	€ 0	€ 0
			Kopie beschikingsnummer	Cumulatieve bestedingen ten laste van rijksmiddelen tot en met (jaar T) Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie	Cumulatieve overige bestedingen tot en met (jaar T) Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie	Cumulatieve Kosten ProRail tot en met (jaar T) als bedoeld in artikel 25 lid 4 van deze regeling ten laste van rijksmiddelen Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie	Correctie over besteding kosten ProRail t/m jaar T	Eindverantwoording Ja/Nee
			<i>Aard controle n.v.t. Indicatornummer: E3 / 07</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicatornummer: E3 / 08</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicatornummer: E3 / 09</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicatornummer: E3 / 10</i>	<i>Aard controle R Indicatornummer: E3 / 11</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicatornummer: E3 / 12</i>
			1 457.046.03	€ 10.215	€ 6.524	€ 0	€ 0	Ja
			2 457.092.03	€ 3.450	€ 1.947	€ 0	€ 0	Ja
SZW	G2	Gebundelde uitkering op grond van artikel 69 Participatiewet_gemeen tedeel 2018 Alle gemeenten verantwoord hier het gemeentedeel over (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr.	Besteding (jaar T) algemene bijstand Gemeente I.1 Participatiewet (PW)	Baten (jaar T) algemene bijstand (exclusief Rijk) Gemeente I.1 Participatiewet (PW)	Besteding (jaar T) IOAW Gemeente I.2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (IOAW)	Baten (jaar T) IOAW (exclusief Rijk) Gemeente I.2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (IOAW)	Besteding (jaar T) IOAZ Gemeente I.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (IOAZ)	Baten (jaar T) IOAZ (exclusief Rijk) Gemeente I.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (IOAZ)
			<i>Aard controle R Indicatornummer: G2 / 01</i>	<i>Aard controle R Indicatornummer: G2 / 02</i>	<i>Aard controle R Indicatornummer: G2 / 03</i>	<i>Aard controle R Indicatornummer: G2 / 04</i>	<i>Aard controle R Indicatornummer: G2 / 05</i>	<i>Aard controle R Indicatornummer: G2 / 06</i>
			€ 2.632.103	€ 45.236	€ 352.872	€ 10.954	€ 34.380	€ 0
			Besteding (jaar T) Bbz 2004 levensonderhoud beginnende zelfstandigen Gemeente I.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud beginnende zelfstandigen) (Bbz 2004)	Baten (jaar T) Bbz 2004 levensonderhoud beginnende zelfstandigen Gemeente I.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud beginnende zelfstandigen) (Bbz 2004)	Baten (jaar T) WWIK (exclusief Rijk) Gemeente I.6 Wet werk en inkomen kunstenaars (WWIK)	Besteding (jaar T) Loonkostensubsidie o.g.v. art. 10d Participatiewet Gemeente I.7 Participatiewet (PW)	Baten (jaar T) Loonkostensubsidie o.g.v. art. 10d Participatiewet (excl. Rijk) Gemeente I.7 Participatiewet (PW)	Volledig zelfstandige uitvoering Ja/Nee
			<i>Aard controle R Indicatornummer: G2 / 07</i>	<i>Aard controle R Indicatornummer: G2 / 08</i>	<i>Aard controle R Indicatornummer: G2 / 09</i>	<i>Aard controle R Indicatornummer: G2 / 10</i>	<i>Aard controle R Indicatornummer: G2 / 11</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicatornummer: G2 / 12</i>
			€ 51.913	€ 2.930	€ 0	€ 89.849	€ 0	Ja

SZW	G3	Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (exclusief levensonderhoud beginnende zelfstandigen)_gemeent edeel 2018	Besteding (jaar T) levensonderhoud gevestigde zelfstandigen (exclusief Bob) Aard controle R Indicatornummer: G3 / 01	Besteding (jaar T) kapitaalverstrekking (exclusief Bob) Aard controle R Indicatornummer: G3 / 02	Baten (jaar T) levensonderhoud gevestigde zelfstandigen (exclusief Bob) (exclusief Rijk) Aard controle R Indicatornummer: G3 / 03	Baten (jaar T) kapitaalverstrekking (exclusief Bob) (exclusief Rijk) Aard controle R Indicatornummer: G3 / 04	Besteding (jaar T) aan onderzoek als bedoeld in artikel 56 Bbz 2004 (exclusief Bob) Aard controle R Indicatornummer: G3 / 05	Besteding (jaar T) Bob Aard controle R Indicatornummer: G3 / 06
			€ 85.587	€ 22.000	€ 42.408	€ 143.397	€ 19.528	€ 0
		Besluit	Baten (jaar T) Bob (exclusief Rijk) Aard controle R Indicatornummer: G3 / 07	Besteding (jaar T) aan uitvoeringskosten Bob als bedoeld in artikel 56 Bbz 2004 Aard controle R Indicatornummer: G3 / 08	Volledig zelfstandige uitvoering Ja/Nee Aard controle n.v.t. Indicatornummer: G3 / 09			
			€ 0	€ 0	Ja			

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Afkortingenlijst

ABP	Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds
AMHK	Advies- en Meldpunt Kindermishandeling en Huiselijk Geweld
AWBZ	Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten
B2030	Borsele 2030.
BBV	Besluit Begroting en Verantwoording
BDU	Brede Doel Uitkering
BOA	Buitengewoon Opsporingsambtenaar
BONS	Borsele Na School
BZZB	Behoud de "Zak van Zuid-Beveland"
BZK	Binnenlandse Zaken
CISO	Chief Information Security Officer
CEO	Chief Executive Officer
COVRA	Centrale Organisatie Voor Radioactief Afval
CRB	Culturele Raad Borsele
CROW	Centrum Regelgeving en Onderzoek Wegenbouw
GGD	Gemeenschappelijke Geneeskundige Dienst
CJG	Centrum Jeugd en Gezin
EMU	Europese Monetaire Unie
FPU	Flexibel Pensioen en Uittreden
GBA	Gemeentelijke Basisadministratie
GR	Gemeenschappelijke Regeling
GVVP	Gemeentelijk Verkeers- en Vervoersplan
HABOG	Hoogradioactief Afval Behandelings- en Opslag Gebouw
IBP	Inter Bestuurlijk Programma
ICT	Informatie en Communicatie Technologie
i-NUP	i- Nationaal Uitvoeringsprogramma
IVB	Integraal Veiligheidsbeleid
LEA	Lokale Educatieve Agenda
OKE	Wet Ontwikkeling door Kwaliteit en Educatie
OZB	Onroerende Zaakbelastingen
REA	Regionale Educatieve Agenda
RODIN	Referentie Opbouw Digitaal Informatiebeheer
RPCZ	Regionaal Pedagogisch Centrum Zeeland
RUD	Regionale Uitvoeringsdienst

RvC	Raad van Commissarissen
SaBeWa	Samenwerkingsverband Belastingen en Waardebepaling
SISA	Single Information Single Audit
SLOK	Stimulering Lokaal Klimaatbeleid
SMWO	Stichting Maatschappelijk werk en Welzijn Oosterschelderegio
SVRZ	Stichting Verpleeg- en Rusthuizen Zeeland
SWVO	Samenwerkingsverband Welzijnszorg Oosterschelderegio
UWV	Uitvoeringsinstituut Werknemersverzekeringen
VRZ	Veiligheidsregio Zeeland
VVE	Vroegtijdige Voorschoolse Educatie
VVV	Vereniging voor Vreemdelingenverkeer
VZG	Vereniging van Zeeuwse Gemeenten
WIZ	Werk, Inkomen en Zorg
WMO	Wet Maatschappelijke Ondersteuning
WNT	Wet Normering bezoldiging Topfunctionarissen
WSW	Wet Sociale Werkvoorziening
ZMF	Zeeuwse Milieu Federatie
ZSP	Zeeland Seaports